

๑๑๕

ประเทศไทยวัดวังตะวันตก

ปีที่ ๒๖ ฉบับที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๓๙

บ้านเรือนเมืองนคร

กุฏิสงฆ์ไทยวัดวังตะวันตก

วิถีชีวิตชาวนครศรีธรรมราช

สมณศักดิ์

บานประตูเลื้อยวง

กุฏิทรงไทยวัดวังตะวันตก

นมะมา โสภางค์ : ถ่ายภาพ

ภาพแกะไม้ลายเครือเถาในลูกฟัก

สุภาสิตพระร่วง

(ต่อจากฉบับก่อน)

เมื่อพาทีพึงตอบ
 ท้างไล่แล่นเลี้ยงหลบ
 อย่างอุปจิตริษยา
 อย่างปลุกฝึกกลางคลอง
 พลันจับหายวาม้วย
 คงยลเยี่ยงลัมภุทธิแดกมิได้ย
 ภายในอย่างนำออก
 อาสาเจ้าจนตัวตาย
 ของแพงอย่างมักกิน
 โอบอ้อมเอาใจคน
 ทำนไ้ทำหมายโทษ

จนหมอบผู้ใหญ่
 สุวานชอบอย่างชอบตอบ
 เจริญตามคติ
 อย่างปองเรียนอาถรรพ์
 อย่างลยเยี่ยงถั่วแตกมิตัด
 ลูกเมียอย่างอาจใจ
 ภายนอกอย่างนำเข้า
 อาสาขายของพอแรง
 อย่างยืนคำคนโลภ
 อย่างลเหตุแต่ใจดี
 คนโหดให้เอ็นดู

(อ่านต่อฉบับหน้า)

ลัทธิสุริยธรรม ๗ ประการ

หนังสือนวโกวาท พระนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส รวมข้อธรรมะที่
พึงรู้และปฏิบัติได้เป็นหมวดๆ ตั้งแต่หมวด ๒ ถึงหมวด ๑๐ และเกิน ๑๐ เช่น

ธรรมมีอุปการะ ๒ คือ สติและสัมปชัญญะ

กุศลมูล ๓ คือ รากะ โทสะ โมหะ

อิทธิบาท ๔ คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา

อนันตริยกรรม ๕ คือฆ่าพ่อ ฆ่าแม่ ฆ่า

พระอรหันต์ ทำร้ายพระพุทธรูปเจ้า ทำสงฆ์ให้แตกกัน

การละ ๖ คือ เคารพในพระพุทธรูป พระธรรม
พระสงฆ์ ในความไม่ประมาท ในการศึกษาในการ
ต้อนรับ

ข้อธรรมะในหมวด ๗ ได้เขียนเรื่อง อริยทรัพย์ ๗ ประการ ไปแล้วในฉบับก่อน ในฉบับนี้ ยังมีข้อธรรมะ ๗ ประการ ที่น่าสนใจและนำเสนออีกหมวดหนึ่ง คือ สัปปริสธรรม

สัปปริสธรรม ในหนังสือนวโกวาท อธิบาย (แปล) ว่า "ธรรมของสัตบุรุษ" ซึ่งยังต้องการคำอธิบาย อีกสำหรับสามัญชนชาวบ้าน

คำว่า "สัตบุรุษ" บางทีก็ใช้คำว่า "สัตบุรุษ" บางที ก็เขียนเป็น "สัทรุด" เช่น พุทธถึงคนโกธวัธว่า "เป็น สัทรุดพุทโธ"

ตามรากศัพท์ หรือที่มาของคำมาจากคำว่า "สันตบุรุษ" คือ บุรุษ (คน) ผู้สงบ โดยความหมายก็คือ คนดี โดยมีธรรมะปฏิบัติ แม้จะไม่ใช่สภาพบุรุษตาม ความหมายในปัจจุบันก็ตาม

ธรรมะที่เป็นของสัตบุรุษ หรือทำให้คนธรรมดา เป็นสัตบุรุษ มี ๗ ประการคือ

๑. ธัมมัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักเหตุ คือ รู้จัก ว่า อะไรเป็นเหตุแห่งสุข อะไรเป็นเหตุแห่งทุกข์ คือ เมื่อได้รับสุข รับทุกข์ ก็หาเหตุของผลนั้นได้

๒. อัตถัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักผล คือ รู้จัก ว่าสุข หรือทุกข์ เป็นผลของอะไร เมื่อกระทำความดี กรรมชั่ว ก็คาดคะแนแนใจได้ว่า จะเกิดผลอะไร

๓. อัตตัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักตน คือ รู้จักว่า ตนเองมีชาติ ตระกูล ยศศักดิ์ สมบัติ บริวาร ความรู้ และคุณธรรมมากน้อยเพียงใด แล้ววางตนให้เหมาะสม กับฐานะของตน

๔. มัตตัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักประมาณใน การแสวงหาเครื่องเลี้ยงชีพ และการบริโภคใช้สอย แต่พอดี ไม่ให้ฟุ่มเฟือยหรือผิดเคือง

๕. กาลัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักกาลเวลา ที่เหมาะสมในการประกอบอาชีพการงาน เช่น การ เรียนวิชาความรู้ในวัยเยาว์ การทำงานในวัยกลาง และประกอบคุณธรรมความดีในบั้นปลาย

๖. ปริสัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักประชุมชน ว่าในที่ประชุมใด ควรแต่งกาย พุดจา วางท่วงทีกริยา อย่างไรจึงจะเหมาะสม

๗. บุคคลัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักบุคคล เลือกคนที่ควรคบหาสมาคม คบคนดี หลีกหนีคนชั่ว เพื่อความสุขสวัสดิ์ของตนเอง

ยังมีธรรมะของสัตบุรุษอีกหมวดหนึ่งมี ๗ ประการเหมือนกัน คือ

๑. เป็นผู้มียอริยทรัพย์
๒. จะปรึกษากับใครๆ ไม่ปรึกษาเพื่อเบียดเบียน ตนและผู้อื่น
๓. จะคิดสิ่งใดก็ไม่คิดเพื่อจะเบียดเบียนตน และผู้อื่น
๔. จะพูดสิ่งใดก็ไม่พูดเพื่อจะเบียดเบียนตนและผู้อื่น
๕. จะทำสิ่งใดก็ไม่ทำเพื่อจะเบียดเบียนตนและผู้อื่น
๖. มีความเห็นชอบเช่นเห็นว่าทำดีได้ดี ทำชั่ว ได้ชั่ว
๗. ให้ทานโดยเคารพ คือ เอื้อเฟื้อต่อของที่ให้ และผู้รับ ไม่แสดงอาการเหมือนโยนทิ้ง

ธรรมของคนดี ทั้ง ๗ ประการ ๒ นัย ที่กล่าวนี้ เป็นสัจจธรรม ที่มองเห็นชัด และเชื่อ ได้โดยแน่นอนว่า จะทำให้คนธรรมดาเป็นคนดี คือ สัตบุรุษ จึงนำมาเสนอไว้ ณ ที่นี้

นครศรีธรรมราช

อสาธู สารณา นเ

เจ้าของ : องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช
ที่ปรึกษาทั่วไป :

นายประกิต เทพชนะ

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช

นายศิริวัฒน์ ผดุงกุล

รองผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช

นายชาญชัย สุนทรหมื่น

รองผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช

ผู้อำนวยการ :

นายนิเวศน์ เกตุชาติ ประธานสภาจังหวัด

บรรณาธิการ ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา :

นายวิชม ทองสงค์ ปลัดจังหวัด

ผู้จัดการ :

นายวันชัย ทวีปรุ่งเรือง เลขานุการจังหวัด

นายอาชิบ อุเซ็ง ผู้ช่วยเลขานุการจังหวัด

ผู้ช่วยผู้จัดการ

ผู้เผยแพร่ :

นายสมศักดิ์ โชติเชย

นายวิเชียร สังข์นุกุล

นส.วิมล ถักโยธสุรางค์

สำนักงาน : องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช

อาคารพาณิชย์ ถนนเทวบุรี

อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐

โทร. (๐๗๕) ๓๔๒๓๑๒

โทรสาร (๐๗๕) ๓๔๖๕๕๒

เรียงตัว : คอมพิวเตอร์ เอนด์ โอ. เอ. จำกัด

รูปเล่ม-อาร์ตเวิร์ค : นมะ โสภางค์

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์เอ็ดสัน เพรส โปรดักส์

โทร. (๐๒) ๕๑๑๑๐๑๕-๒๔

สารบัญ

ปกหน้า : ภูเก็ตวังตะวันตก

นมะ โสภางค์.....๒

คำคัด : สุภาจิตพระร่วง

ของเก่า.....๓

ประตูลาย : ลัทธิสุธรรม ๗ ประการ

นิเวศน์ เกตุชาติ.....๔

คำกรอง : เพลงแห่งขุนเขา

วรรณลงกฎ.....๕

เมืองพระ : สมณศักดิ์

เอี่ยม อุบลพันธุ์.....๖

ศิลป : บ้านเรือนเมืองนคร

ชนา

บรรณาธิการ.....๒๐

เรือนไทยภาคใต้

มโน พิสุทธิธิดานานนท์.....๒๓

ภูเก็ตวังตะวันตก

ฉัตรชัย ศุภระกาญจน์.....๒๕

ศาลาโดหก

กองบรรณาธิการ.....๒๗

วัตถุประสงค์ :

- * เพื่อเสนอข่าวสารของราชการ แดงผลงานของ
จังหวัดและสภาจังหวัด
- * เพื่อส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และอนุรักษ์
ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี
- * เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและการพัฒนาบ้านเมือง
- * เพื่อเป็นสื่อสัมพันธ์ระหว่างข้าราชการกับประชาชน

นครศรีธรรมราช

อสารุ่ สารณา นิน

ที่ปรึกษาเฉพาะกิจ :

นายสมพุทธ	ฐะเรน
นายสมพร	อิสระพงศ์ไพศาล
นายแพทย์บัญชา	พงษ์พานิช
นายแพทย์รังสิต	ทองสมัคร
ศส.ประหัด	เกษม
นายบุญเสริม	แก้วพรหม
นายนิคม	ทองอยู่
นายอำนาจ	กลัดสวัสดิ์
นายนิเวศน์	เลิศคุณากรณ์

บรรณาธิการบริหาร :

นายเอี่ยม อุบลพันธุ์

บรรณาธิการศิลปกรรม :

นายณะมา โสภางค์

บรรณาธิการศิลปวัฒนธรรม :

ศส.ฉัตรชัย สุระกาญจน์

บรรณาธิการข่าว :

นายประทีพ ไชยรักษ์

หัวหน้ากองบรรณาธิการ :

รศ.วิมล คำศรี

ประจำกองบรรณาธิการ :

นางจันทรา	ทองสมัคร
ศส.ปรีชา	นุ่นสุข
ศส.เปรมจิต	ชนะวงศ์
ศส.ชาญกิจ	ชอบทำกิจ
นายชาติ	ศิลปศรี
นายสุกพงษ์	เชวณณ์เล่น
นายดำรง	ศรีใส

ศาลากลางหน

สุทธีวงศ์ พงศ์ไพบุลย์.....๕๐

คำกรธอง : นครศรีธรรมราช

สุทธเชษฐ์ ณ นคร.....๕๔

ขอยภาษา : ๑๐๘ ปัญหาภาษาไทย

บุญเสริม แก้วพรหม.....๕๗

แต่มาตุภูมิ : กิ่งอำเภอลำปางกลาง

ชาติ ศิลปธรรม.....๕๕

ข่าว : องค์การบริหารส่วนจังหวัด

ประทีพ ไชยรักษ์.....๖๔

น่านาสาระ : ฐิไ่วไม่เลืยหลาย

อาชิบ อุเช็ง.....๗๒

ศิลปวัฒนธรรม : วิถีชีวิตชาวนคร

รศ.วิมล คำศรี.....๘๑

ท้ายวัง : วิสาขบูชารำลึก

บรรณาธิการบริหาร.....๘๔

ปกหลัง : ศาลาประตูหัก

ณะมา โสภางค์.....๙๙

เพลงแห่งขุนเขา

ดนตรีแจ๊สแผ่ล้นบรรเลงร้อง
 วัยรุ่นคลั่งดังชีวิตลอยปลิดปลิว
 เพราะคลั่งไคล้ในเนื้อเพลงประเลงไหม
 เพลงสากลปนแทรกไทยแตกพรู
 วัฒนธรรมกำลังสั่งลาหล้า
 หลวงเหินเด่นเห็นดีดนตรีการ
 แม่เพลงไทยไพเราะเสนาะยอด
 ธรรมชาติหยาดชีวิตซึ่งจิตเจิม
 จักจั่นสนั่นแจ้วครวญแว่วหวีด
 สายัณห์ย่ำลำน้าเสน่ห์หริตเรไร
 โพรดกนกเขานานเป่าปรางฉั่ว
 แสนเสนาะเพราะพร้องก้องพนานต์
 ปัจจุบันหันเหเพลงเห่กล่อม
 มีแต่เศร้าเขาเขินเนินลำเนา
 ป่าก็หมดกฎหมายรัฐตระบัดกลิ้ง
 สิ้นสุดแล้วแว่วหวีดหวานกังวานดัง

ฝรั่งร้องเพลงฝรั่งฟังหวีดหวิว
 กระจายหิวดินสั่นพันเหมือนงู
 เพลงไทยโทรมเลื่อมบทนิกอดสู
 เราจะสู้ฝรั่งได้ไปกี่นาน
 ไทยยิ่งมล้ำอ่อนไหวเจียบไซซาน
 สอนประสานแบบฝรั่งฟังแล้วเคลิ้ม
 อ่อนอ่อนอดจ๊ับใจไทยเดิมเสริม
 ฟังแล้วเพิ่มรักถิ่นแผ่นดินไทย
 คือสังคีตกล่อมสิงขรวานอ่อนไหว
 ดนตรีใดเสนาะเท่าเร้าตริงมาน
 วิเวกแว่วหวีดหวิว กังวานหวาน
 เพลงโบราณฟังเคลิ้มของเดิมเรา
 เหมือนไทยยอมรำร้องเป็นของเขา
 เรไรเป่าเพลงไพรมีใครฟัง
 เรไรหึ่งร้องหายป่าคล้ายขลัง
 ให้ฝรั่งร้องแทนครองแดนไทย

วรรณलग्ग

สมณศักดิ์

เอี่ยม คุบลพันธุ์

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมาภิไธยชิโนรส

สารนครศรีธรรมราช เคยเสนอเรื่องสมณศักดิ์มาแล้วครั้งหนึ่ง เมื่อ ๒๐ ปีก่อน แต่ต้องนำมาเสนออีกครั้งหนึ่งในฉบับนี้ ด้วยเหตุผล ๓ ประการคือ

๑. มีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมตำแหน่งสมณศักดิ์มาตามลำดับ
๒. เป็นเรื่องต่อเนื่องจากเรื่อง "ถวายอดีตเรก" ในฉบับก่อน
๓. มีการสถาปนาสมณศักดิ์เป็นกรณีพิเศษในมหามงคลวโรกาส ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสวยราชสมบัติครบ ๕๐ ปี และพระภิกษุในจังหวัดนครศรีธรรมราชได้รับพระราชทานสมณศักดิ์รูปหนึ่งด้วย

ก่อนจะเสนอเรื่องสมณศักดิ์ในเนื้อหาขอทำความเข้าใจเรื่องคำศัพท์ที่ใช้เกี่ยวกับเรื่องนี้ เพื่อความเข้าใจในเบื้องต้น ดังนี้

๑. คำว่า **สมณศักดิ์** หมายถึงชั้นยศของพระสงฆ์ โดยอาศัยคุณธรรมความดี ตำแหน่งงาน และคุณพิเศษอย่างอื่น เช่นเดียวกับ 'ศักดิ์' ทางโลกคือฐานันดรศักดิ์ และบรรดาศักดิ์

ฐานันดรศักดิ์ หมายถึง ลำดับพระอิสริยยศในราชวงศ์ เช่น พระองค์เจ้า หม่อมเจ้า หม่อมราชวงศ์ หม่อมหลวง

บรรดาศักดิ์ หมายถึง ลำดับชั้นของขุนนางที่ได้รับพระราชทาน เช่น สมเด็จเจ้าพระยา เจ้าพระยา พระ หลวง ขุน และบรรดาศักดิ์ที่เรียกชื่ออย่างอื่นคือ "นาย" เช่น นายวรกิจบรรหาร นายวรการบัญชา (ที่เป็นสตรีเรียก "คุณหญิง" "ท่านผู้หญิง" ที่เป็นโสดเรียก "คุณ")

สมณศักดิ์ ก็เหมือนกัน มีลำดับชั้นที่ทรงพระราชทาน คล้ายคลึงกับบรรดาศักดิ์ ซึ่งจะกล่าวโดยสังเขปในบทความเรื่องนี้ โดยความประสงค์จะให้ความรู้ความเข้าใจเท่าที่จำเป็น แต่อาจจะเป็นเรื่องยาวหลายตอนติดต่อกัน

๒. คำว่า **ราชาคณะ** กับคำว่า สมณศักดิ์ เกี่ยวข้องกัน แต่ไม่ใช่เป็นคำเดียว หรือคำที่มีความหมายเดียวกันคือ

- คำว่า **สมณศักดิ์** มีความหมายกว้างกว่า คำว่าราชาคณะ เพราะสมณศักดิ์นั้น มีทั้งที่เป็นราชาคณะและตำแหน่งอื่นๆ เช่น พระครูสัญญาบัตร พระมหาเปรียญ

- คำว่า **ราชาคณะ** มีความหมายแคบเพราะหมายถึง พระสงฆ์ที่ได้รับสมณศักดิ์จำพวกเดียว แต่แบ่งออกไปเป็นหลายชั้นเหมือนกัน

- คำว่า **"เจ้าคุณ"** หรือ **"ท่านเจ้าคุณ"** ใช้เรียกพระราชาคณะที่สูงกว่าพระครูขึ้นไป และนิยมใช้คำนำหน้าว่า "พระเดชพระคุณ" เป็นบุรุษที่ ๒ ในการสนทนา

เมื่อได้ทำความเข้าใจเบื้องต้นเรื่องสมณศักดิ์แล้วจะได้กล่าวถึงเนื้อหาสาระต่อไปตามลำดับเรื่องต่อไปนี้

๑. บ่อเกิดสมณศักดิ์

คำสอนของพระพุทธเจ้านั้น มีอยู่ ๒ ชั้น คือ ชั้นโลกียธรรม กับ ชั้นโลกุตระธรรม โลกียธรรมคือการสอนให้คนดำรงตนอยู่ในโลกได้อย่างปรกติสุข เช่น

๑. เรื่องความสุขของบุคคล

๒. เรื่องประโยชน์ในปัจจุบัน

ส่วนในเรื่องโลกุตระธรรม ทรงสอนให้ลด ละ เลิกจากโลกียธรรมทั้งปวง ไม่ให้ข้องแวะอยู่กับความสุขภายนอก เช่น โลภธรรม ๘ ประการ

สรุปว่า ท่านทรงสอนฆราวาสด้วยโลกียธรรม ทรงสอนพระภิกษุสงฆ์ด้วยโลกุตระธรรม

ถามว่า สมณศักดิ์ เป็นโลกียสุข เป็นโลกธรรม แล้วทำไม จึงมีการตั้งสมณศักดิ์ คือ ยศ ให้พระภิกษุสงฆ์ด้วยเล่า

คำตอบที่มีมาแต่เดิม คือ เป็นการปูนบำเหน็จคุณความดีของพระสงฆ์ โดยพระมหากษัตริย์ถวายแก่พระเถระที่บำเพ็ญสมณธรรม และปฏิบัติสมณกิจในสังฆมณฑล ในพุทธจักร คู่กับราชอาณาจักร โดยพระสงฆ์เองมิได้แสวงหาหรือหลงใหลได้ปลื้มกับสมณศักดิ์นั้นแต่ประการใด

นอกจากนั้น ยังมีคำเปรียบเปรยคมคายว่า "ยศช้าง-ขุนนางพระ" โดยอรรถาธิบายว่า ช้างสำคัญราชพาหนะ (ช้างเผือก) นั้น ได้รับพระราชทานยศพระราชทานนามต่างๆ เช่น เจ้าพระยาไชยานุภาพ เจ้าพระยาปราบไตรจักร ช้างทรงของพระนเรศวรมหาราช และพระเอกาทศรถ พระอนุชาธิราชในสงครามยุทธหัตถี หรือช้าง พระยาเศวตอดุลยเดชพาหน ในรัชกาลปัจจุบัน

แม้จะได้รับพระราชทานยศยิ่งยวดดังกล่าว แต่เจ้าคุณ และคุณพระเหล่านั้น ก็ยังคงเป็น "ช้างที่กินหญ้าฟ่อนอยู่ตามเดิม มิได้หลงใหลได้ปลื้มกับโลกธรรมนั้นเลย-อันใด"

พระภิกษุสงฆ์ ผู้ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์
ชั้นต่างๆ จากพระมหากษัตริย์ องค์เอกอัครศาสนูปถัมภก
ก็ยังคงทรงสิกขาบท ๒๒๗ นุ่งห่มผ้าเพียง ๓ ผืน จัน
อาหารเพียง มือเดียว หรือสองมือตามพระวินัยบัญญัติ
หามีความเห่อเหิมตามกระแสโลกธรรมแต่ประการใด

นอกจากนั้น ในการพระราชทานสมณศักดิ์ จะ
ปรากฏพระบรมราชโองการอยู่ตอนหนึ่งว่า

"ขอพระคุณ จงรับธุระพระพุทธศาสนา เป็นภาระ
สั่งสอน ช่วยระงับอธิกรณ์ และอนุเคราะห์พระภิกษุ
สามเณรในอารามโดยสมควร จงเจริญสุขสวัสดิ์ ใน
พระพุทธศาสนา เทอญ"

บ่อเกิดหรือที่มาของสมณศักดิ์ เป็นอย่างนี้ ส่วน
ที่พระคุณเจ้าทรงสมณศักดิ์รูปใด จะวางใจตนเองกับ
โลกธรรมข้อนี้ ก็ขอให้พึงเข้าใจว่า

๑. เป็นเรื่องเฉพาะตัวบุคคล
๒. เป็นเรื่องของสมมติสงฆ์ไม่ใช่จริยสงฆ์
และเป็นที่น่าภาคภูมิใจว่า พระสงฆ์ทรงสมณ

ศักดิ์ในสังฆมณฑลไทย ท่านยังคงเป็นผู้ทรงศีลสันโดษ
อยู่อย่างน่ากราบไหว้บูชา มิได้มีอาการเรรวนปรวนแปร
เช่นเดียวกับพระยาช้างที่มียศนั้นแล

๒. ลำดับชั้นสมณศักดิ์

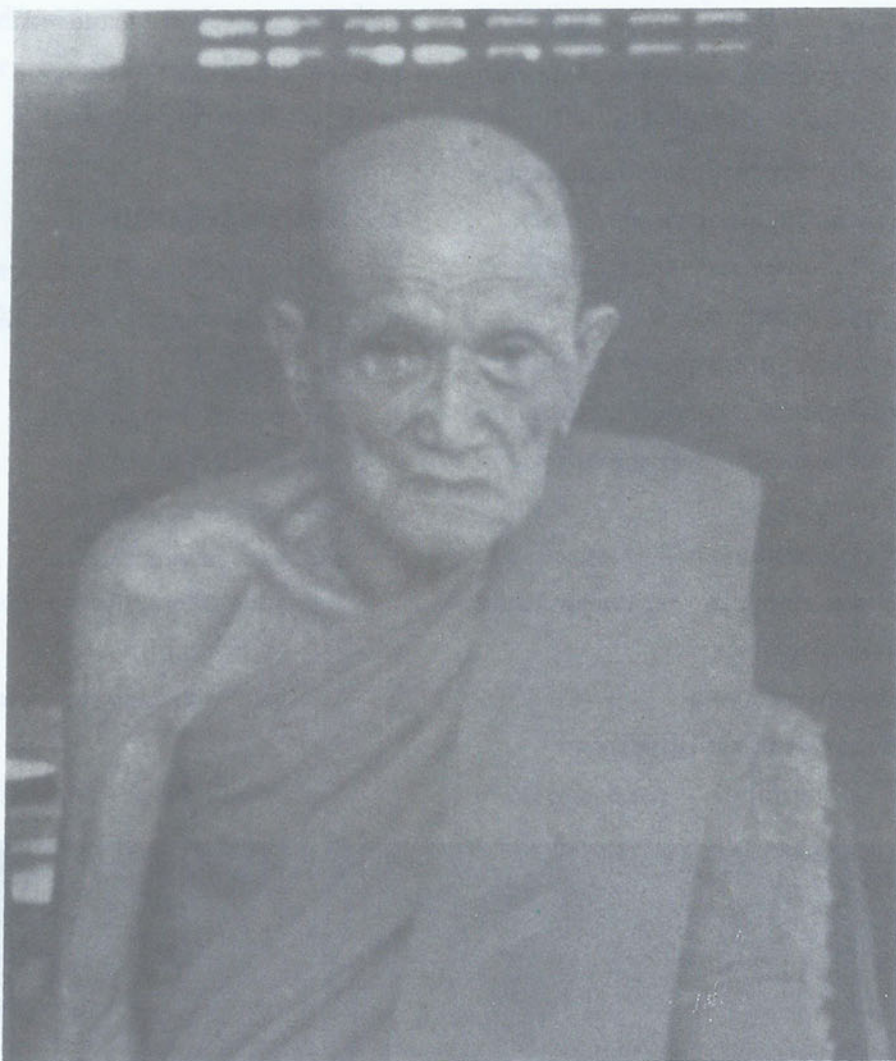
เรื่องนี้เป็นเรื่องละเอียดอ่อนพอสมควร จะขอ
ลำดับตำแหน่งสมณศักดิ์ เฉพาะที่เป็นพระราชาคณะ
หรือ "เจ้าคุณ" ดังนี้

๑. พระราชาคณะชั้นสามัญ
๒. พระราชาคณะชั้นราช
๓. พระราชาคณะชั้นเทพ
๔. พระราชาคณะชั้นธรรม
๕. พระราชาคณะชั้นรองสมเด็จพระ
(ชั้นหิรัญบัฏ)
๖. สมเด็จพระราชาคณะ (สุพรรณบัฏ)

โปรดสังเกตคำว่า "สัญญาบัตร" "หิรัญบัฏ"

พระราชพิธีสถาปนาสมเด็จพระพุฒาจารย์
ณ อุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ๕ ธันวาคม ๒๕๓๒

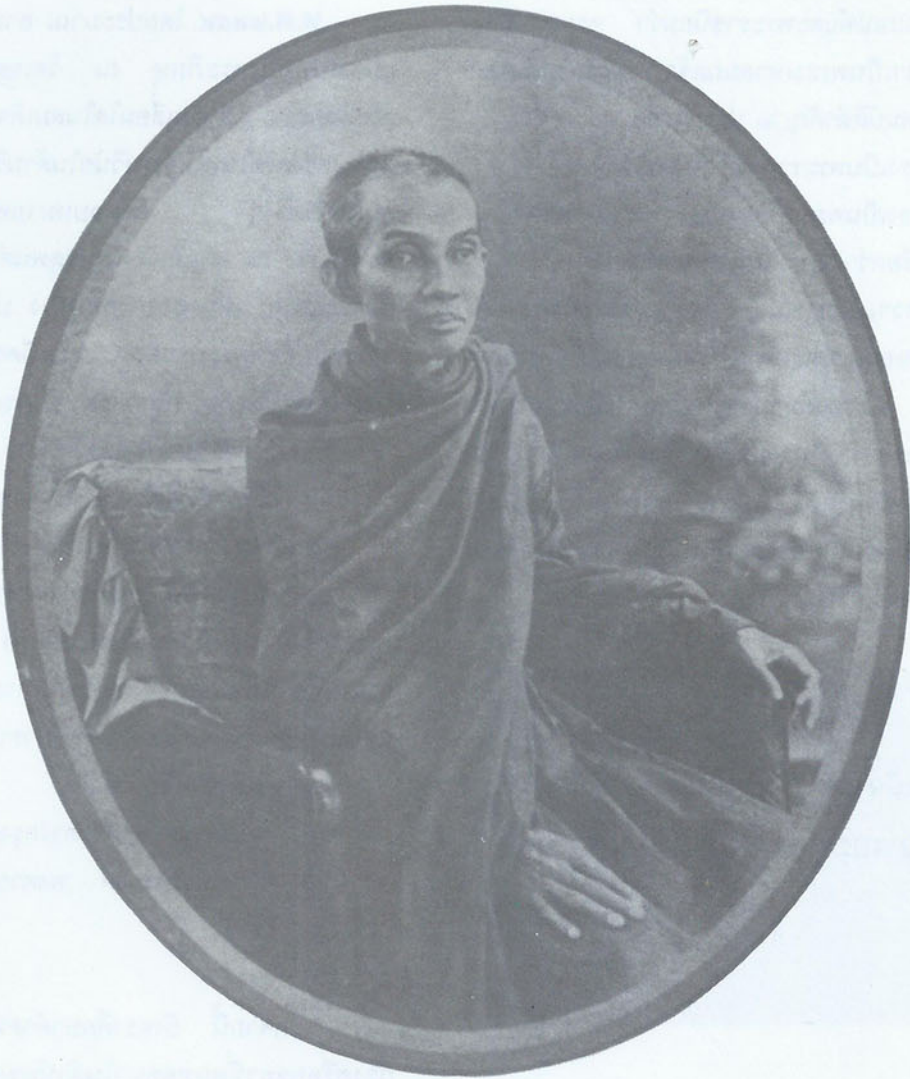
พระชันเฮี่ยมนิสีธรรมราช ธรรมสาธก ตรีปิฎกคุณาสังการ
ศีลสมาจารวินัยสุนทร ธรรมิกคณิสสร บารสังฆารามคามวาสีฯ
(แบน ฤทธิโยติ คณุสาภรณ์ เปรียญ) อายุ ๙๕ ปี พรรษา ๗๕
เจ้าอาวาสวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร พระอารามหลวง รongเจ้าคณะภาค ๑๖-๑๗-๑๘ (ธรรมยุต)
ถ่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๐

และ "สุพรรณบัฏ" คำแรก จารึกพระบรมราชโองการและราชทินนามพระราชาคณะสามัญถึงชั้นธรรม คำที่สอง จารึกพระบรมราชโองการและราชทินนามของพระราชาคณะชั้นรอง คำที่สามจารึกพระบรมราชโองการ และราชทินนามสมเด็จพระราชาคณะ เช่น

"สมเด็จพระวันรัตน์ พิพัฒน์พงศ์ วิสุทธสังฆนายก ตรีปิฎกโกศล

วิมลญาณสุนทร มหาคณะปธานาติสร บวรสังฆาราม คามวาสี อรัญวาสี...."

(สมเด็จพระวันรัต ปลด กิตติโสภโณ วัด

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส

พระองค์ผู้ทรงประสิทธิ์ประสาทความเจริญแห่งวิชาการทางพระพุทธศาสนา

เบญจมาภิตร ภายหลังสถาปนาเป็นสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ พระสังฆราชองค์ที่ ๑๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์-ผู้เขียน)

ลำดับชั้นพระราชาคณะ สมเด็จพระราชาคณะมี ๕ ชั้นเท่านั้นหรือ

ตามปกติก็มีเพียงเท่านั้น แต่ในอดีต ยังมีชั้นพิเศษอีกชั้นหนึ่ง สูงกว่าสมเด็จพระราชาคณะซึ่งมีใน

รัชกาลที่ ๔ และรัชกาลที่ ๕ เรียกว่า "มหาสมณะ" คือ

๑. สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส
๒. สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์
๓. สมเด็จพระมหาสมณเจ้า พระยาวชิรญาณวโรรส

มีหลักเกณฑ์และพระราชานิยมว่า พระสงฆ์ที่จะได้รับสถาปนาเป็นพระมหาสมณเจ้า จะต้องประกอบด้วยพระคุณสมบัติสำคัญ ๒ ประการคือ

๑. ทรงเป็นพระราชวงศ์ (เป็นเจ้า)

๒. ทรงเป็นพระอุปถัมภ์ของพระมหากษัตริย์

พิธีสถาปนาเรียกว่า "มหาสมณุตตมาภิเษก"

เพื่อความสมบูรณ์ของเรื่อง "สมเด็จพระมหาสมณะ" ขออนุญาตนำพระประวัติของสมเด็จพระมหาสมณเจ้าทั้ง ๓ องค์มากล่าวโดยย่อ เพื่ออนุสรณ์ถึงพระคุณูปการกิจ ที่ทรงบำเพ็ญไว้แก่ศาสนจักร จนสืบทอดมาถึงปัจจุบันนี้ และเรื่องราวของพระประมุขสงฆ์ในอดีตนั้นวันจะเลือนหายไป โดยมีเรื่องของพระเกจิอาจารย์เข้ามาแทน

๑. สมเด็จพระมหาสมณเจ้าองค์ที่ ๑ (กรมพระปรมานุชิตชิโนรส)

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส เป็นพระโอรสองค์ที่ ๒๘ ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก และเจ้าจอมมารดาจุ้ย (ท้าวทรงกันดาล) พระนามเดิมว่า พระองค์เจ้าवासกรี ประสูติ พ.ศ. ๒๓๓๓ นับทางจันทรคตินิยม ตรงกับวันเสาร์ เดือนอ้าย ขึ้น ๕ ค่ำ ปีมะจุลศักราช ๑๑๕๒

พ.ศ. ๒๓๔๕ พระชนมายุได้ ๑๒ พรรษา ทรงบรรพชาเป็นสามเณรโดยเสด็จ (เป็นหางนาศ) ในการทรงผนวชของกรมพระราชวังหลัง ณ วัดพระเชตุพน ทรงศึกษาอยู่ในสำนักของสมเด็จพระวันรัตองค์ที่ ๑ ในรัชกาลที่ ๑ (ไม่นับต่อจากสมเด็จพระวันรัตน์ สมัยกรุงศรีอยุธยา)

พ.ศ. ๒๓๕๕ โดยประมาณ สามเณรवासกรี ทรงอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ณ วัดเชตุพนโดยมีสมเด็จพระสังฆราช มีความเลื่อมใสในสมเด็จพระวันรัตในด้านความเคร่งครัดในพระธรรมวินัยในด้านวิชาความรู้ และคุณวิเศษต่างๆ จึงมอบหมายพระบวชใหม่ให้อยู่จำพรรษา ณ สำนักวัดพระเชตุพนต่อไป ด้วยเหตุว่าเป็นวัดสำคัญ เป็นพระอารามหลวง ประจำรัชกาลที่ ๑ และอยู่ใกล้ขีดพระบรมมหาราชวัง มีความเจริญสวยงามในด้านศิลปวิทยาสถาปัตยกรรม ดังคำกลอนว่า

วัดโพธิ์ เป็นวัดกษัตริย์สร้าง

ไม่รกร้างรุ่งเรืองดังเมืองสวรรค์

สมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส ทรงศึกษาเล่าเรียน หนังสือไทย ขอม และภาษาบาลี ตลอดทั้งเลขยันต์ ในสำนักสมเด็จพระวันรัต วัดพระเชตุพน จนรอบรู้ชำนาญชำนาญ โดยเฉพาะภาษาบาลีนั้น ทรงแตกฉาน สามารถแปลและนิพนธ์ตำราคมกัฏฐิได้ เช่น

๑. คัมภีร์สังคิตยวงศ์

๒. จุลยทรวงศ์ พงศาวดารกรุงศรีอยุธยา

๓. มหายุทธการวงศ์ พงศาวดารมอญ ราชาวีรราช

นอกจากนี้ ยังทรงศึกษาดำรงวิทยาสงครามสมัยกรุงศรีอยุธยาที่ตกทอดมาในสำนักของสมเด็จพระอาจารย์อย่างแตกฉาน นับว่าพระองค์เป็นมหาราชอยู่ในราชวงศ์และศาสนจักรองค์หนึ่ง

ทรงเป็นอธิบดีสงฆ์วัดพระเชตุพน

เมื่อทรงอุปสมบทเป็นพระภิกษุได้เพียง ๓ พรรษา (ประมาณ พ.ศ. ๒๓๕๗-๒๓๕๘) สมเด็จพระวันรัต เจ้าอาวาสวัดแกมรณภาพ ยังมีทันโปรดเกล้าฯ สถาปนาอธิบดีสงฆ์ใหม่ ประกอบกับเป็นเทศกาลถวายผ้าพระกฐิน พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เสด็จพระราชดำเนินทรงถวายผ้าพระกฐิน คณะสงฆ์มีได้มอบหมายพระภิกษุองค์ใดที่มีสมณศักดิ์หรือพรรษารองลงมาเป็นผู้กรานกฐิน พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศ

หลานภาลัย ทรงแสดงพระราชประสงค์ให้สมเด็จพระบรมพรมาณูชิตเป็นผู้กราณกรฐิน จึงถวายพระพรว่า ยังกล่าวคำอุปโลกน์ไม่ได้ เพราะไม่ได้เตรียมการไว้ก่อน ทรงอนุญาตให้พระภิกษุรูปอื่นว่าแทน และถือเป็นประเพณีของวัดพระเชตุพนสืบมาจนปัจจุบัน ที่ผู้กราณกรฐินไม่ต้องกล่าวคำอุปโลกน์

ภายหลัง ทรงได้รับการสถาปนาเลื่อนฐานันดรศักดิ์เป็นเจ้าต่างกรม หรือทรงกรม หรือเรียกอีกคำหนึ่งว่า "เสด็จในกรม" มีพระนามว่า กรมหมื่นนุชิตชิโนรส ศรีสุคตขัตติยวงศ์

ลำดับของกรมนั้นเหมือนกับบรรดาศักดิ์ของขุนนาง มีลำดับดังนี้

๑. กรมหมื่น เช่น กรมหมื่นนุชิตชิโนรส
๒. กรมขุน เช่น กรมขุนสุโขทัยธรรมราชา
๓. กรมหลวง เช่น กรมหลวงสงขลานครินทร์
๔. กรมพระ เช่น กรมพระนครสวรรค์วรพินิต
๕. กรมพระยา เช่น กรมพระยาวชิรญาณวโรรส และอาจจะมีสูงกว่านั้น แต่ไม่สามารถนำพระนามมาแสดงได้

อนึ่งการสถาปนาเจ้าต่างกรม ให้พระราชวงศ์ผู้ใหญ่ทรงกรมดังกล่าวนี้ ในรัชกาลปัจจุบันก็ปรากฏว่าทรงสถาปนาสมเด็จพระพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา เป็นกรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เป็นการทรงสถาปนาครั้งหลังสุดและครั้งแรกในรัชกาลปัจจุบัน

เมื่อสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงกรมและดำรงตำแหน่งอธิบดีสงฆ์วัดพระเชตุพน ก็ทรงปฏิบัติพระกรณียกิจด้านต่างๆ ทั้งการปกครองสั่งสมณฑลและประสาทวิชาความรู้แก่พระราชศักร่างทรงยิ่งขึ้น สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเมื่อทรงพระเยาว์ และพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งทรงผนวชอยู่ในช่วงเวลานั้นก็ทรงศึกษาวิทยาการต่างๆ จากพระองค์และทรงเคารพนับถือพระองค์เป็นอย่างสูง

มีเรื่องอันเป็น "เกร็ด" "ความลับ" กล่าวว่า พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงปรึกษาปรารภกับสมเด็จพระบรมพรมาณูชิต ในขณะที่ทรงผนวช อยู่ด้วยกันว่า เมื่อสิ้นแผ่นดินที่ ๓ หากราชสมบัติตกแก่บุคคลบางคน อาจจะทำความลำบากเดือดร้อน และทั้งสององค์อาจจะถูกมองเป็นเลี่ยนนามในแผ่นดินได้จำเป็นต้องหาหนทางไว้ก่อน โดยการสร้างวัดที่อยู่อาศัยในที่ห่างไกลจากพระบรมมหาราชวัง ผลการปรึกษาในครั้งนั้น จึงปรากฏว่า มีการสร้างวัดในรอบนอกขึ้นมา ๒ วัดคือ

๑. วัดชิโนรส ในบริเวณริมคลองมอญ โดยสมเด็จพระบรมพรมาณูชิตทรงสร้างและใช้เป็นนามวัดนี้ด้วย

๒. วัดนอก ภายหลังพระราชทานนามว่า "วัดบรมนิวาส" ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสร้าง

แต่เหตุการณ์วิกฤติก็ไม่เกิดขึ้นตามที่สองพระองค์ทรงพระวิตก คือเมื่อพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคต ราชสมบัติก็ได้แก่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พ.ศ. ๒๓๙๔ ทรงเลื่อนกรมจาก กรมหมื่น เป็นกรมพระโดยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงประกอบพระราชพิธีมหาสมณุตตมาภิเศก ณ วัดพระเชตุพน อันนับเป็นพระยศหรือฐานันดรสูงสุดของพระองค์

พระเกียรติคุณด้านกวีนิพนธ์

พระนาม พระประวดี และพระกรณียกิจด้านพระศาสนา ออกจะไกลหูไกลตาคนรุ่นใหม่อยู่บ้าง เพราะเวลาผ่านมานาน แต่ในความทรงจำและการเรียนรู้ของนักศึกษา ปัญญาชน พระนามและผลงานของสมเด็จพระมหาสมณเจ้าพระองค์นี้ กลับเจิดจ้าชัดเจนอยู่จนปัจจุบัน โดยเฉพาะงานด้านกวีนิพนธ์สำคัญ ๑๓ เรื่อง ซึ่งใช้เป็นตำรา แบบเรียน และวรรณกรรมของไทยคือ

๑. สรรพสิทธิคำฉันท์
๒. สมุทรโฆษคำฉันท์
๓. ภูษณาสนนึ่งคำฉันท์
๔. ฉันท์สดุดีสั่งเวยกล่อมช้าง
๕. ฉันท์มาตราพฤติ
๖. ฉันท์วรรณพฤติ
๗. ภาพยัชฌ์ไม้กล่อมช้างพัง
๘. ลิลิตเตลงพ่าย
๙. ลิลิตกระบวนพยุหยาตราทางสถลมารค และชลมารค
๑๐. โคลงยอพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อทรงปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพนด้นบาทกฤษณร และวิจิตรมาลี
๑๑. ร่ายทำขวัญนาคน
๑๒. มหาชาติ ๑๑ กัณฑ์
๑๓. ปฐมสมโพธิกถา

ตัวอย่างพระสาขนิพนธ์อันไพเราะ

นอกจากพระราชนิพนธ์สำคัญๆ ที่กล่าวแล้วยังทรงประพันธ์กาพย์กลอนโคลงฉันท์เบ็ดเตล็ดอีกมาก เช่น โคลงฤาษีตัดตน วัดพระเชตุพน โคลงกลบทพระนิพนธ์ร้อยกรองที่เป็นขึ้นเอกของพระองค์ นักภาษาศาสตร์มีความเห็นร่วมกันว่า คือ เรื่องลิลิตเตลงพ่ายอันเป็นฉันท์ลักษณะแบบลิลิต เป็นสุตนิพนธ์ อาศัยโครงเรื่องเค้าความจากประวัติศาสตร์ราชพงศาวดาร กล่าวถึงเหตุการณ์ระหว่างไทยกับพม่า ตั้งแต่สมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชา จนกระทั่งการประกาศอิสรภาพและกระทำยุทธหัตถี

พระนิพนธ์เรื่องนี้ แสดงถึงอัจฉริยภาพของพระองค์ เพราะทรงบรรพชาเป็นสามเณรตั้งแต่ทรงพระเยาว์ พระชนมายุเพียง ๑๒ พรรษา ก็ได้ทรงมีประสบการณ์ด้านความรัก หรือโลกียวิสัยด้านสตรีเพศแต่ทรงพระนิพนธ์บทกวีเชิงสังสาดได้อย่างลึกซึ้งกินใจ

จะขออัญเชิญบทพระนิพนธ์จากลิลิตเตลงพ่ายที่ไพเราะกินใจมาเป็นตัวอย่าง ดังนี้

โคลงชมไม้ต่างชนิด

เถอปรางเปรียนาฏนึ่ง นวลปราง	
รักดังรักนุชพาง	พื้ม้วย
ช้องนางเจกช้องนาง	คล้ายคลี่ ลงฤา
โคกพิโคกสมด้วย	ดั่งไม้นามมี
ชานางนีกคู่	ชาสมร
พลงพิโอบเอวอร	แอบเคล้า
กระทุ่มดั่งทุมกร	ตือก เรียมฤา
เกดกว่าเกศนุชเกล้า	เกลือกกลั้วเสาวคนธ์
สายหยุดหยุดกลิ้งหึ่ง	ยามสาย
สายปวยเสน่ห้าย	ห่านเศร้า
ก็คินก็วันวาย	วางเทวะ ราแม่
ถวิลทุกขบคำเข้า	หยุดได้ฉันใด

การกระทำยุทธหัตถี

สองใจสองจู่จ้วง	บารู
สองขัตติยสองขอชู	เชิดด้าม
กระลึงกระลอกดู	ไวว่อง นึกนา
ความขบคชแข่งคำ	เช่นเขี้ยวในสนาม
คชยานขัดตียศเบื่อง	ออกดวลย
โถมปะทะไปทัน	เหยียบยั้ง
สารทรงคชราญ	ลงล่าง แลนา
เสยส่ายท้ายหันดั่ง	คู่ค้ำคางเขิน
ดำเนินหนุนถนัดได้	เชงชิด
หน่อนเรนทรทิด	ตกด้าว
เสด็จแสดงวราฤทธิ์	ร่าร้อน ขอแฮ
พอนฟาดแสงของ้าว	อยู่เพียงจักรมัน
เบื่อนั้นนรนาถผู้	สยามินทร์
เบี่ยงพระมาลาผิน	ห่อนพ้อง
คัสตราวุธอรินทร์	ฤาญ องค์เอย
เพราะพระหัตถ์หากบ้อง	บัดด้วยขอทรง
บัดมงคลพาให้	ทวาริต
แว้งเหวี่ยงเบี่ยงเคียวระบัด	ตกได้
อุกคฤพลูกเงยงัด	คอคช เศกแฮ
เบนปายหมายแขนงให้	ทอ้งทอ้ทิดอย

พลอยพล้ำเพี้ยกดำท่าน	โนรณ
บัตราชพาดแสงพล	พ่ายพื่อน
พระเดชพระแสงดล	เผด็จคู่ เข็ญแย
ถนัดพระอังสาข้อ	ขาดด้าวโดยขวา
อุรารานร้าวแยก	ยลสยบ
เอนพระองค์ลงทบ	ท้าวตัน
เหนือคอคชชนบ	สังเวช
วายชีวาตม์สุดสิ้น	สุฟ้าเสวยสวรรค

ประเพณีอันสูงส่ง

มละเลยกิจอื่นเอื้อ	เอาธุระ
สัมฤทธิ์ในธวัชชัย	ปราง
จงเป็นปัจเจกชน	ศรภาพ พระเอย
หนบักษัทธิชินสร้าง	สถัญญ์ได้ดังถวิล
แห่งปิ่นวิสุทธิเทพไท	ทศพล
อันอุบัตินาคดล	อย่าแคล้ว
ปัญญาธิกญาณยล	สีลัจฉลภา
มล้างเกลศลามกแผ้ว	ผ่องเพี้ยงเพ็ญแข
แปรมุขเมื่อมุ่งห้อง	นฤพาน
หันจตุเกทกันดาร	ดัดดั้น
เบญจาทิธมวลดมาร	มลายล่ง แลเฮย
เสวยวิมุลากชั้น	เสร็จช่องปองประสงค
ผิวงว่ายวัฏฏเว้ง	วารี โขมฤ
ปลุกโลกุตระโมหี	เลศคั่น
จงเจตจิตต์กวี	วรวากย์ เฉลียวเอย
ตราปล่องบ่วงภพพัน	เผด็จเสี้ยนเบียนพิศมร

ประเพณีอันนี้ ทรงขอเป็นอัครสาวกเบื้องขวาของ พระพุทธเจ้าที่จะมาตรัสในอนาคต ให้มีญาณรู้วิสัย ๔ ประการ ลั่นกลศทั้งปวง ชนะมารทั้ง ๕ ลุุมิตินหลุดพ้น หากยังวนว่ายอยู่ในวัฏสงสาร ขอให้เชี่ยวชาญกิจจนกว่า จะพ้นจากบ่วงและเสี้ยนหนามใดๆ

คนไทยทั้งชาติ เป็นหนี้ปัญญาและมีพระโสมนัส ของสมเด็จพระองค์นี้ตลอดมาและตลอดไป คำที่เป็นอมตะ และยกมากล่าวเสมอๆ บทหนึ่ง คือ

พฤษภาสาร	อีกกฤษณอันปลดปลง
ไททนต์เสน่งค์	สำคัญหมายในกายมี
นรชาติวางวาย	มลายสิ้นทั้งอินทรีย์
สถิตทั่วแต่ชั่วดี	ประดับไว้ในโลกา

วาระสุดท้ายของพระชนมชีพ

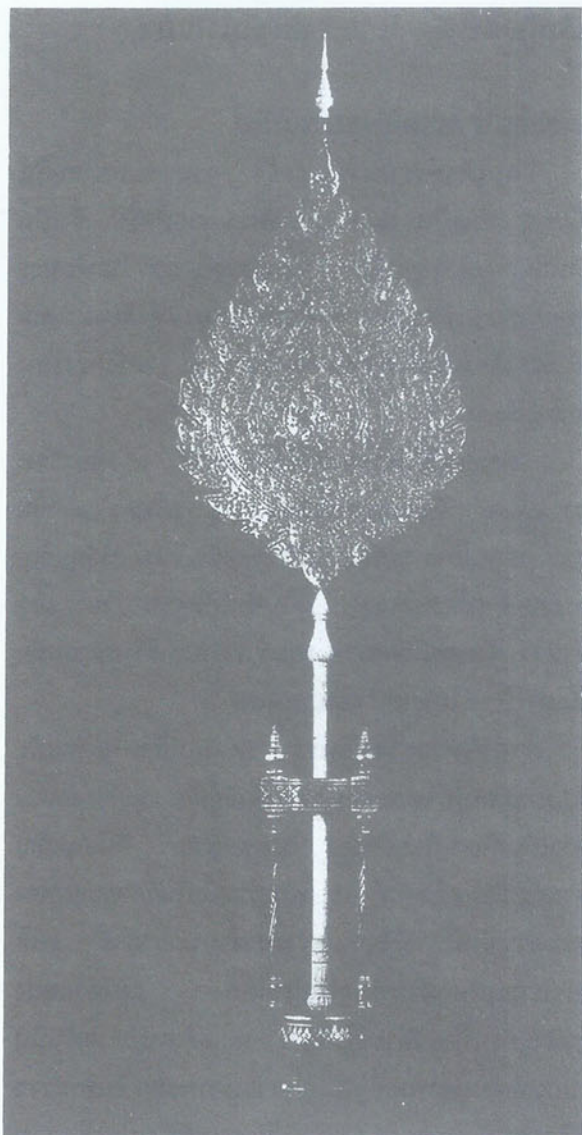
สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ทรงเป็นพระโอรสของพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นฐานันดรอันสูงสุด เมื่อทรงบรรพชาอุปสมบทในพระบวรพุทธศาสนา ก็ทรงดำรงตำแหน่งประมุขแห่งสังฆมณฑลเป็นสมเด็จพระสังฆราชเจ้าองค์ที่ ๗ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

พระองค์สิ้นพระชนม์เมื่อวันศุกร์ที่ ๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๖ สิริรวมพระชนมายุ ๖๓ พรรษา ๔ วัน พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้อัญเชิญพระศพจากวัดพระเชตุพน ไปประดิษฐาน ณ เมรุผ้าขาว ท้องสนามหลวง พระราชทานเพลิงพระศพเมื่อวันเสาร์ที่ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๙๗

เสร็จพระราชพิธีพระราชทานเพลิงพระศพแล้ว พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงถวายพระเกียรติยศเป็นอย่างสูง โปรดเกล้าฯ ให้อัญเชิญพระอัฐิไปประดิษฐาน ณ พระตำหนักในวัดพระเชตุพน พระตำหนักนี้ มีชื่อว่า "พระตำหนักवासกรี" พระราชทานนุชบกมาลารองรับประโศก ให้มีตำแหน่งฐานานุกรมรักษาพระอัฐิต่อมา และเสด็จพระราชดำเนินไปถวายพุ่มบูชาพระอัฐิในเทศกาลเข้าพรรษา ในพระราชพิธีถวายผ้าพระกฐินจะอัญเชิญพระอัฐิไปประดิษฐานเพื่อสักการบูชาและทอดผ้าไตร พระฐานานุกรมสดับปกรณ์ เป็นพระราชประเพณี มาจนถึงปัจจุบัน

พระเกียรติยศ เกียรติคุณ และพระปรีชาสามารถของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ยังปรากฏอยู่ในปัจจุบัน และจะสถิตสถาพรอยู่ในอนาคตกาลไม่มีวันสูญ สมตามพระราชนิพนธ์ที่ทรงไว้ว่า

สถิตทั่วแต่ชั่วดี ประดับไว้ในโลกา

พัดยศประจำพระองค์
กรมสมเด็จพระปรมาธิบดีฯ

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า
กรมพระปรมาธิบดีฯ

บัดนี้ พระชนมชีพและพระสรีระร่างของ
พระองค์ได้ดับสูญไปแล้ว ทั้งส่วนพระวิญญาณ
และเบญจขันธ์ แต่พระราชจริยาวัตรของ
พระองค์จะตรึงตราอยู่ในหัวใจของคนไทย
ทุกคน พระราชจริยาวัตรของพระองค์เสมอ
เหมือนพุทธจริยา ๓ ประการ พระองค์จึงเป็น
ปูชนียบุคคลที่แท้จริง

ขอดวงพระปฏิสนธิวิญญาณจงสถิต ณ
สรวงสวรรค์นิรันดร์

บ้านเรือนเมืองนคร

การสร้างบ้านเรือน บ้านช่องห้องหอ หรือเพิงพักอาศัยล้วนเป็นวัฒนธรรมที่มนุษย์ทั่วโลกถือปฏิบัติมาควบคู่กับประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ เพราะเป็นปัจจัยพื้นฐานของการดำรงชีวิต ลักษณะรูปแบบการก่อสร้างได้วิวัฒนาการมาโดยลำดับ ตามความคิดสร้างสรรค์ ความอุดมสมบูรณ์ของวัสดุก่อสร้าง และความเชื่อของแต่ละยุคสมัย

ในนครศรีธรรมราช งานก่อสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยเป็นอีกงานหนึ่งซึ่งจัดว่าน่าสนใจ กองบรรณาธิการจึงหยิบยกเอาอาคารและสิ่งก่อสร้างที่น่าสนใจมาเสนอในฉบับนี้

ชนา

กองบรรณาธิการ

วัฒนธรรมการสร้างที่อยู่อาศัยชั่วคราวในท้องถิ่นชนบทของนครศรีธรรมราช นอกจากจะมี "ทับ" (หรือกระท่อม) อันเป็นที่อยู่ขนาดย่อมพอกันแดดกันฝนได้แล้ว ก็ยังมี "ชนา" อยู่อีกอย่างหนึ่ง ซึ่งปัจจุบันมีแนวโน้มจะสูญหายไป ทั้งนี้เพราะความเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นประการสำคัญ

"ชนา" เป็นที่อยู่อาศัยชั่วคราวครั้งชั่วคราว เช่น ช่วงทำนา ระยะเวลาปักดำ ช่วงเกี่ยวข้าวหรือเผ่าระวังพืชผล เมื่อเสร็จภารกิจแต่ละช่วงแล้ว ก็จะกลับมาอยู่อาศัยในบ้านหรือเรือนเดิมของตน ก่อสร้างเป็นเรือนเครื่องผูกในลักษณะชั่วคราว คล้ายกระท่อมในภาคกลางหรือหำงนาในภาคเหนือ และเถียงนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ท้องถิ่นชนบทในนครศรีธรรมราช ผู้คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ในแถบอำเภอปากพนัง ห้วยไทร เขียวใหญ่ และชะอวด (ซึ่งนิยม

เรียกว่า ชาวนอก) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ในแถบอำเภอลานสกา พรหมคีรี ท่าศาลา และสิชล ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนและในแถบอำเภอทุ่งสง

ทุ่งใหญ่ บางชัน นาบอน และฉวาง ส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพทำสวนยางพารา ชาวชนบทเหล่านี้ จำเป็นต้องปลูกสร้างขนาเอาไว้ในพื้นที่เรือกสวนไร่นาของตน เพื่อสะดวกแก่การพักผ่อนยามเที่ยง พักงีบยามบ่าย หุงหาอาหารยามเย็น รวมทั้งพักค้างคืนในระหว่างเผ้าผลไม้ที่กำลังสุก

ขนา จัดเป็นเรือนเครื่องผูกขนาดย่อมที่ใช้อาศัยเป็นครั้งคราว ดังนั้นจึงนิยมสร้างให้มีขนาดเล็กเพียง ๒-๓ ช่วงเสา เพื่อเป็นที่นอนหรือที่พักผ่อน เป็นครั้งหรือที่ปรุงอาหาร และเป็นระเบียบนั่งรับลมเย็นๆ เท่านั้น ส่วนเครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพมักเก็บไว้ข้างเรือนหรือใต้ถุน ดังนั้นขนาหลังหนึ่งๆ จึงมักจะมีเสาอยู่ ๖ ต้น

รูปทรงหลังคาของขนาส่วนใหญ่เป็นทรงจั่ว แต่บางท้องถิ่นก็ทำเป็นทรงสุนัขแหงน นิยมมุงด้วยจากพื้นที่แถบอำเภอปากพนัง หัวไทร และเชียรใหญ่นิยมใช้จากน้ำ ส่วนอำเภออื่นๆ นิยมใช้จากสาคุ ซึ่งเป็นวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นนั้นๆ ด้านหน้าขนามักทำเป็นพะไลยื่นออกมาเป็นเพิง เพื่อใช้เป็นพื้นที่สำหรับหุงหาอาหาร

วัสดุที่นำมาทำโครงสร้างขนา ส่วนใหญ่เป็นไม้ที่หาได้ในท้องถิ่นเสาทีใช้มักเป็นไม้จริงที่มีลำต้นเหยียดตรง เช่น ไม้หมาก ไม้สังแก และไม้ชด เป็นต้น ส่วนไม้โครงสร้างอื่นๆ มักใช้ไม้ไผ่เกือบทั้งหลัง ไม่ว่าจะเป็นโครงหลังคา จันทัน แป และบันได

พื้นขนามักมีสองส่วน คือส่วนที่เป็นพื้นดิน กับส่วนที่เป็นพื้นไม้ ส่วนที่เป็นพื้นดินนิยมยกหรือถมให้สูงขึ้นจากพื้นเดิมราว ๓๐ เซนติเมตร สำหรับใช้เป็นที่ปฏิบัติงานเล็กๆ น้อยๆ เช่น เหลาหวาย ซ่อมเครื่องมือทำมาหากิน เป็นต้น รวมทั้งอาจใช้เป็นที่รับประทานอาหารร่วมกันหลายๆ คน ในกรณีที่นั่งบนแคร่ไม่พอ ยิ่งกว่านั้น พื้นตรงนี้อาจจะใช้เป็นที่เก็บและตากข้าวที่เก็บเกี่ยวมาจากท้องนาในตอนกลางวัน ก่อนจะลำเลียงกลับบ้านในตอนเย็น ส่วนพื้นที่ที่เป็นไม้นั้น นิยมปูด้วยฟากสับ ซึ่งทำจากไม้ไผ่หรือไม้หมาก แล้วผูกหรือกรองด้วยหวาย

การทำฟากขนานนี้ ขั้นตอนต้องริดหรือเกลตาหรือปล้องที่ผิวไม้ไผ่หรือไม้หมากเสียก่อน เพื่อมิให้เกิดรอยต่อบนผิวไม้ ขั้นตอนก็ผ่าไม้ไผ่ออก แล้วถากข้อภายในทั้ง เพื่อให้สะดวกแก่การปู และปูได้สม่ำเสมอ จากนั้นจึงกรองซี่ไม้ไผ่แต่ละซี่ด้วยหวาย เพื่อให้ไม้ฟากเหล่านั้นติดกันเป็นผืนเดียว

การยึดไม้โครงสร้างทั้งหมดของขนา จะไม่ใช้วัสดุยึดประเภทตะปูหรือนอต แต่จะใช้การยึดด้วยหวาย เกาวัลย์ ลูกดัก (หรือประดัก) และเดือยเท่านั้น หวายใช้ผูกมัดไม้โครงสร้างสำคัญๆ เช่น ตง ตอม่อ เสา โครงหลังคา และจากมุงหลังคา ส่วนกรณีที่จะเจาะเสาหรือโครงหลังคาเพื่อใส่ลูกดักหรือเดือย ต้องใช้เทคนิคการเจาะที่เหมาะสม กล่าวคือถ้าเจาะเสาไม้ไผ่สำหรับใส่ลูกดักในการผูกข้อ ก็เจาะให้มีมุมทแยงนำลูกดักที่มีความยาวมากกว่าความกว้างของรูไม้ไผ่มาตอกลงไป แล้วผูกมัดด้วยหวาย ลูกดักก็จะขัดกับไม้ไผ่แน่นขึ้น ส่วนการผูกหวายก็เช่นกัน จะต้องแช่น้ำเสียก่อน ต้องผูกให้ผิวหวายอยู่ด้านเดียวกันตลอด ต้องรู้จักวิธีซ่อนปลายหวาย เพื่อมิให้หวายคลายออก มิฉะนั้นโครงสร้างของขนาจะไม่มั่นคง

ขนาในแถบอำเภอพรหมคีรี

จำลอง ผึ้งชลจิตร นักเขียนชาวนครศรีธรรมราช ผู้ซึ่งได้รับรางวัลจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๒๔ จากนวนิยายสำหรับเยาวชนเรื่อง "ขนาน้อยกลางทุ่งนา" ได้บรรยายรายละเอียดของ "ขนาน้อย" ของคนหาปลา ในท้องทุ่งช่วงฤดูเก็บเกี่ยวในนครศรีธรรมราชไว้ตอนหนึ่งว่า

"ขนาน้อยหันหน้ามาทางทิศตะวันตก ทอดเงายาวไปทาบนาข้าว จากสีน้ำตาลเข้มทั้งทุ่งทั้งคันชายผ้าแต่ฟากยังสดเขียว ขนาน้อยจุดนี้ได้ราว ๔ คน เต่าไฟอยู่ทางมุนตะวันออก ด้านขวาดิดกันคือตุ่มน้ำ ด้านมุมซ้ายวางพื้นขวางกับฟากไม้ไผ่ ซีกตะวันตกของ

ขนาน้อยในแถบอำเภอลานสกา

ขนาน้อยใช้เป็นที่นั่งนอน แบ่งอย่างเป็นสัดส่วน ปูเสื่อกลมทุ่งที่ใบยขึ้นมาระหว่างฟากสองผืน ส่วนล่างขนาน้อยยกสูงเหนือน้ำเมตรกว่า กะว่าน้ำจะนองมากกว่านี้ในอีกไม่กี่วันข้างหน้า นอกชานต่ำกว่าประตูพอก้าวเดินขึ้น สะดวก เสื่อทั้งหกถูกตอกไว้ลึก หากไม่เดินหรือเดินรุนแรงนัก ขนาน้อยไม่ไหวหรือโยกเยก"

ทุกวันนี้ขนาน้อยมีจำนวนลดน้อยลงมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากเหตุผลที่ว่า พื้นที่ทำการเกษตรมีจำนวนลดลง ไม่ว่าจะเป็นสวนหรือนา ชาวสวนหรือชาวนาที่จะไปปลูกขนาน้อยอย่างสมัยก่อนจึงลดจำนวนตามลงไปด้วย ประการต่อมาเนื่องจากผลผลิตจากสวน หรือนาก็มีปริมาณไม่สูงหรือเป็นกอบเป็นกำเท่าสมัยก่อน ไม่จำเป็นต้องไปอยู่ค้างอ้างแรมที่ขนาน้อยอีก ก็สามารถทำแทน และประการสุดท้ายเนื่องจากปัจจุบันเส้นทางคมนาคมและยานพาหนะเจริญขึ้น สามารถที่จะเดินทางไปกลับหรือบรรทุกเคลื่อนย้ายผลผลิตจากเรือสวนไร่นากลับมายังบ้านเรือนของตนได้สะดวกรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นรถไถนา รถอีแต๋น และรถปิคอัพบรรทุกแล้วแต่ช่วยผ่อนแรงชาวชนบทได้แทบทุกพื้นที่ ด้วยเหตุนี้เองขนาน้อยจึงลดน้อยถอยลงทุกวัน เชื่อว่าไม่ช้าไม่นาน ขนาน้อยก็จะกลายเป็นมรดกที่เราหาดูได้ยากอีกอย่างหนึ่ง

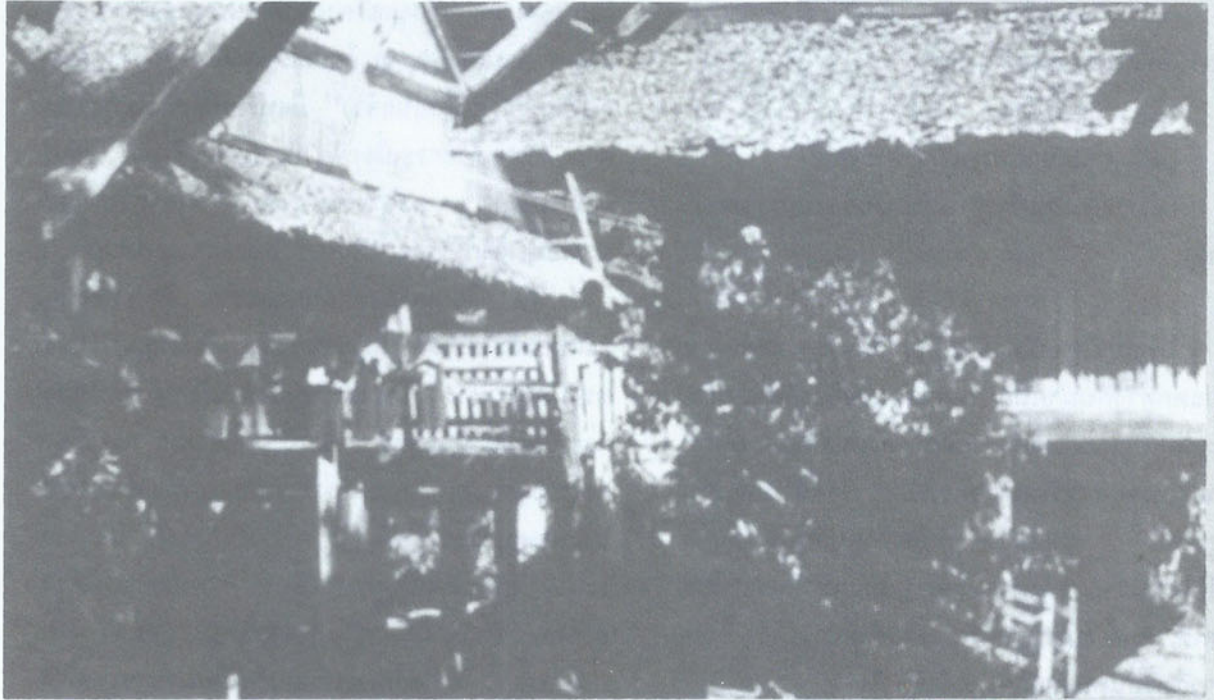
บรรณานุกรม

จำลอง ผึ้งชลจิตร ขนาน้อยกลางทุ่งนา ต้นหมาก ๒๕๒๔.

ประทีป มาลากุล พัฒนาการบ้านของไทยในภาคกลาง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๓๐.

สมใจ นิ่มเล็ก เรือนเครื่องผูก มปท. ๒๕๒๕.

เรือนไทยภาคใต้ : คุณค่าที่น่าสนใจ

มโน พิสุทธิรัตนานนท์

"เรือนไทย" หมายถึง สิ่งปลูกสร้างที่จัดอยู่ในประเภทสถาปัตยกรรมแบบพื้นถิ่น (vornocular architecture) ปลูกสร้างตามค่านิยมหรือประเพณีนิยมในชุมชน มีประวัติศาสตร์ความเป็นมายาวนาน ทั้งยังคงลักษณะความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นเอาไว้

ลักษณะโดยทั่วไปของเรือนไทย นุกูล ชมภูนิช กล่าวไว้ว่าเป็นเรือนไม้ที่มีลักษณะแปลกไปจากเรือนของชนชาติอื่นๆ คือ เป็นอาคารไม้ชั้นเดียวยกพื้นสูงได้ถุนโปร่ง มักสร้างเป็นสามช่วงเสา ฝาเป็นแผ่นไม้เต็มช่วงเสา มีหน้าต่างช่องละหนึ่งบาน (บานคู่) ภายในฝาหนึ่งๆ ประกอบด้วยกรอบไม้ขนาดเล็กหลายช่อง แต่ละช่องกรุด้วยไม้กระดาน เรียกว่า "ฝาปะกน" กรุด้วยไม้ไผ่ขัดแตะหรือดัดจาก เรียกว่า "ฝาขัดแตะ" หรือ "ฝากระแซงอ่อน" หน้าต่างเปิดเข้าภายในบ้านโดยตั้งบนเดือยไม้ (เป็นแกนหมุน) ประตูก็สร้างวิธีเดียวกัน ฝาทุกแผ่นตั้งอยู่บนพั้งโดยรอบสี่ด้าน ระเบียบสร้างขนานไปตามความยาวของตัวเรือน หลังคาจั่วทรงสูงคลุมลงมาถึงส่วนระเบียบ มีนอกชานต่ำลงมาเป็นพื้นที่ติดต่อถึงห้องครัวและห้องอื่นๆ ที่สร้างแยกขยายออกไปตามความจำเป็น

องค์ประกอบเรือนไทยภาคใต้

สุริวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ กล่าวว่ารูปแบบของอาคารบ้านเรือนในแต่ละท้องถิ่นมีเอกลักษณ์และลักษณะองค์ประกอบสำคัญดังนี้

- (๑) สภาพภูมิประเทศ ได้แก่ ลมฟ้าอากาศ และทำเลที่ตั้งของแต่ละท้องถิ่น
- (๒) วัสดุพื้นบ้าน
- (๓) ฐานะทางเศรษฐกิจของสังคม
- (๔) ค่านิยมพื้นฐานอันเป็นวัฒนธรรมของสังคม

ในทุกภูมิภาคมีองค์ประกอบที่สำคัญ ที่ประการนี้ไม่แตกต่างกันมากนักจะแตกต่างกันบ้างก็แต่เฉพาะประการแรกและประการสุดท้าย ดังนั้นลักษณะอาคารบ้านเรือนของชาวไทยทุกภาค จึงคล้ายคลึงกันในรูปแบบ แต่แตกต่างกันในส่วนปลีกย่อยเท่านั้น ผู้เขียนเห็นว่าการทำความเข้าใจ และเข้าใจเรือนไทยภาคใต้ จะนำไปสู่การเห็นคุณค่าที่น่าสนใจ จึงขอกล่าวถึงเรือนไทยภาคใต้โดยลำดับ คือ

๑. ลักษณะของเรือนไทยภาคใต้

๑.๑ ลักษณะที่คลี่คลายพัฒนามาตามยุคสมัย

๑.๑.๑ เรือนไทยภาคใต้ยุคนิยมเรือนเครื่องผูก เป็นยุคที่การประกอบโครงสร้างและตัวเรือนโดยการผูกยึดด้วยเชือก เถาวัลย์ วัสดุหลักมักเป็นไม้ไผ่และไม้ยืนต้นขนาดเล็กที่ลั่นแล้วแต่หาได้ภายในท้องถิ่น มีการปรับแปรวัสดุต่างๆ เพียงนำมาผูกยึด สอดสานเรียบร้อยเข้าด้วยกันประกอบกันเป็นเรือน เรือนเครื่องผูกมีขนาดเล็ก ยกพื้นไม่สูงมากนักมีขนาดเล็ก (๒ ช่วงเสา) ไม่มีความคงทนถาวรและให้ความปลอดภัยไม่มากนัก

๑.๑.๒ เรือนไทยภาคใต้ยุคนิยมเรือนเครื่องสับ เป็นเรือนที่ปรับปรุงพัฒนามาจากเรือนเครื่องผูก ทั้งแบบรูปทรงเรือนและลักษณะการประกอบเครื่องมุง ล้อมวัสดุที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่นำมาแปรรูปให้ได้ขนาดสัดส่วนตามความต้องการ เป็นเรือนที่มี

ขนาดใหญ่ ยกพื้นสูงพอเดินลอดได้ เป็นเรือนที่ให้ความมั่นคงถาวรและปลอดภัยมากกว่าเรือนเครื่องผูก เรือนเครื่องสับภาคใต้คลี่คลายพัฒนาไปเป็นสองลักษณะ คือ

(๑) เรือนเครื่องสับแบบดั้งเดิม คลี่คลายพัฒนาสืบเนื่องมาจากเรือนเครื่องผูกนิยมแบบหลังคาทรงจั่วแหลม อ่อนโค้งพองาม โครงสร้างหลังคาประกอบด้วย "จันทันคู่" (อยู่ในแนวจั่ว) มีแปรับกลอนและมุงด้วยจาก ถ้ามุงด้วยกระเบื้อง (กระเบื้องขอดินเผา ผลิตในท้องถิ่น) จะวางระแนงบนกลอนสำหรับเกี่ยวกระเบื้อง รู้จักใช้วัสดุทำดินเผา กันโคนเสาผูกกร่อนเร็ว

(๒) เรือนเครื่องสับแบบยุคหลัง สังเกตได้จากรูปแบบและโครงสร้างหลังคาทรงจั่ว (ไม่แหลม) บ้างทรงปั้นหยาบ้าง โครงสร้างหลังคาปรับปรุงเพื่อใช้มุงกระเบื้องมีน้ำหนักมาก (กระเบื้องขอดินเผา กระเบื้องขอปูนผสมทราย กระเบื้องว่าวหรือกระเบื้องข้าวพอง) ไม่ใช้กลอนแต่จะเพิ่มจันทัน (จันทันพราง) และวางระแนงบนจันทันเพื่อมุงกระเบื้อง การประกอบโครงสร้างและตัวเรือนใช้ตะปู (เหล็กโคน) กับการบากประกบ ดินเสาก่อด้วยแผ่นอิฐดินเผาฉาบปูนบ้าง ก่อด้วยปูนผสมทรายบ้าง

๑.๑.๓ เรือนไทยภาคใต้แบบผสมผสาน คือ ใช้วัสดุแปรรูปบ้างไม่แปรรูปบ้าง เรือนเครื่องผูกประกอบโครงสร้างและส่วนต่าง ๆ โดยใช้ตะปู เรือนเครื่องสับมีทรงหลังคาแบบผสมผสานตามความพอใจ เช่น หลังคาคด หลังคาตักแตน เป็นต้น การเกิดมีเรือนไทยภาคใต้ในลักษณะนี้มีสาเหตุ ๒ ประการคือ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวประการหนึ่ง และ การได้รับอิทธิพลจากท้องถิ่นอีกประการหนึ่ง จึงเกิดมีแบบและรูปทรงเรือนเป็น เรือนโรง เรือนห้องแถว เป็นต้น

๑.๒ ลักษณะที่ยื่นอยู่กับอิทธิพลทางศาสนา

เมื่อการเผยแพร่ศาสนาอิสลามกระจายเข้ามาในภาคใต้กลางพุทธศตวรรษที่ ๒๐ ทำให้ลักษณะของศิลปกรรมภาคใต้ปรับเปลี่ยนมีความหลากหลายขึ้น รวมทั้งสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นด้วย โดยเฉพาะบ้านเรือนที่อยู่

เรือนไทยภาคใต้แบบเรือนเครื่องผูก

เรือนไทยภาคใต้แบบเรือนเครื่องสับดั้งเดิม และได้ปรับปรุงซ่อมแซมบางส่วนในเวลาต่อมา

อาศัยมีลักษณะแตกต่างเด่นชัด ๒ ลักษณะคือ

๑.๒.๑ เรือนไทยพุทธ คือเรือนไทยภาคใต้ที่คลี่คลายพัฒนามาตามยุคสมัยเป็นเวลานานดังได้กล่าวมาแล้ว หมายถึงเรือนของชาวไทยภาคใต้ที่ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ

๑.๒.๒ เรือนไทยมุสลิม คือเรือนไทยที่มีแบบและรูปทรงไม่แตกต่างไปจากเรือนไทยพุทธทั่วไปในภาคใต้ ไทยมุสลิมนิยมใช้ทรงหลังคาแบบบานอกันมาก นอกเหนือจากทรงจั่ว (แมและห์) ทรงปั้นหย่า (แบบลิมะ) ลักษณะการปลูกสร้างต่อเติมที่แตกต่างพอมืออยู่บางส่วนของที่แตกต่างชัดเจนอยู่ที่การประดิษฐ์ตกแต่งพอมืออยู่บ้าง ส่วนที่แตกต่างชัดเจนอยู่ที่การประดิษฐ์ตกแต่งด้วยงานแกะสลักไม้และปูนปั้นบางส่วน

๒. คุณค่าของเรือนไทยภาคใต้

๒.๑ คุณค่าในการอาศัยใช้สอย

๒.๑.๑ คุณค่าเชิงนิเวศวิทยา

(๑) ธรรมชาติแวดล้อม เรือนไทยภาคใต้นิยมปลูกสร้างเป็นเรือนเดี่ยวก่อน (ปลูกสร้างต่อเติม

ภายหลังตามความจำเป็น) ตั้งอยู่แยกกันเป็นหลังๆ ในบริเวณที่ใช้เป็นที่ทำมาหากินประกอบอาชีพด้วย เช่น ในสวน ในไร่ ซึ่งแวดล้อมด้วยพืชพรรณ ทั้งที่มีอยู่ตามธรรมชาติและที่เป็นไม้ให้ผลเพาะปลูกเพิ่มเติมในสวนหรือไร่นา จึงมักเป็นแบบผสมซึ่งนอกจากให้ผลทดแทนกันและกันในช่วงที่ขาดแคลนแล้ว ยังช่วยผ่อนแรงลมและให้ร่มเงาทำให้บริเวณบ้านเรือนร่มรื่นเย็นสบาย การใช้ชีวิตใกล้ชิดและกลมกลืนไปกับธรรมชาติแวดล้อมและสิ่งมีชีวิตอื่นๆ มีผลต่อการสร้างเสริมบุคลิกภาพที่อ่อนโยน มีเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ได้เป็นอย่างดี ทำให้มองเห็นวัฏจักรของการอิงอาศัยซึ่งกันและกันเสมือนมีธรรมชาติเป็นโอสถอันยังผลดีต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิต

(๒) ลมฟ้าอากาศ เรือนไทยภาคใต้มีแบบเรือนและรูปทรงซึ่งมีลักษณะที่เหมาะสมกับสภาพดินฟ้าอากาศในภาคใต้ ซึ่งเป็นเขตรมสมบูรณ์ ลมแรง แดดกล้า มีน้ำขัง น้ำท่วม ในบางช่วงฤดู นั้งคือลักษณะที่เป็นเรือนยกพื้นสูง ใต้ถุนโล่ง เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาต่างๆ อันเนื่องมาแต่สภาพลมฟ้าอากาศ เรือนไทยภาคใต้

เรือนไทยภาคใต้ แบบเรือนเครื่องสับ หลังคาทรงปั้นหยานิยมกันทั่วไป โดยเฉพาะในจังหวัดภาคใต้ตอนบน รวมทั้งในนครศรีธรรมราช

เรือนไทยภาคใต้ แบบเรือนเครื่องสับ หลังคาแบบ "บลานอ" (และมีการต่อเติมในภายหลัง)
นิยมกันทั่วไปในจังหวัดชายแดนภาคใต้

คำนึงถึงทิศทางลมและแสงแดด โดยถือคติที่จะไม่ปลูกสร้างบ้านเรือนหันด้านจั่วไปทางทิศใต้และทิศเหนือที่เรียกกันว่า "ขวางหัวน" (ขวางแนวตะวัน) แต่นิยมหันด้านจั่วหรือหน้าบ้านไปทางทิศตะวันออก ทำให้ชายด้านข้างทั้งสองปกป้องตัวเรือนจากฝนที่มากับมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือและมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และรับกระแสลมประจำถิ่นคือ ลมบก ลมทะเลได้ดี

(๓) ทำเลที่ปลูกสร้างเรือน การเลือกทำเลที่สร้างเรือนในส่วนที่สังเกตได้จะเกี่ยวกับลักษณะพื้นที่ความลาดเอียงที่ลุ่มที่ดอน พื้นที่ข้างเคียง ทิศทางน้ำในช่วงฝนชุก การชะล้างคือขังของสิ่งโสโครกจากมูลสัตว์และปฏิกูลอื่นๆ ซึ่งกระทบต่อการอยู่อาศัยในบ้านเรือน ซึ่งมักจะเกี่ยวกับสุขภาพ ความมั่นใจและโชคเคราะห์ ซึ่งมักจะถูกลากโยงเข้าไปเป็นเรื่องของไสยศาสตร์ แต่ก็น่าจะมีเหตุผลเชิงนิเวศวิทยาแฝงเร้นอยู่ในความหมายของความเป็นมงคลและปลอดภัยพิบัติต่างๆ เรื่องของวันเวลาและฤกษ์ยามในการแรกเริ่มปลูกสร้าง และพิธีกรรมบางอย่างเป็นเรื่องลึกซึ้งซึ่งไม่อาจอธิบายด้วยเหตุผลได้ แต่ก็เป็นเรื่องของความอยู่เย็นเป็นสุข

๒.๑.๒ คุณค่าเพื่อการพักผ่อนหลับนอน

ถือว่าเป็นคุณค่าใช้สอยของบ้านเรือนที่ปลูกสร้างขึ้นเพื่อการพักผ่อนหลับนอนให้สุขสบายตลอดช่วงปีตลอดชีวิต ซึ่งมีฤดูกาลร้อนหนาวหมุนเวียนผลัดเปลี่ยนกันไป เรือนอยู่อาศัยที่ดีย่อมไม่อบอ้าวในหน้าร้อนไม่อับชื้นในหน้าฝน และอบอุ่นสบายในหน้าหนาวเรือนไทยภาคใต้ มีคุณลักษณะที่ปลอดภัยจากปัญหาอันเนื่องด้วยฤดูกาลดังกล่าวแล้วนั้น เป็นต้นว่า หลังคาลาดเอียงมากไม่ทำมุมตั้งฉากกับดวงอาทิตย์ในช่วงกลางวันแดดกล้าซัดความร้อนไว้มาก มีช่องลมช่องระบายอากาศตั้งแต่พื้นเรือน ฝาดผนังจนถึงหลังคา (ไม่น้อยมีฝ้าเพดาน) ฤดูหนาวในภาคใต้แทบจะไม่มีแต่ในฤดูฝนชุกมีน้ำหลากน้ำท่วมขัง ลมที่พัดลอดใต้ถุนเรือนก็หอบเอาความชื้นและกลิ่นอับๆ ไปได้หมดเรือนไทยภาคใต้จึงมีค่าสูงต่อการพักผ่อนหลับนอนอย่างสนิทสบาย อันมีผลต่อสุขภาพอนามัยในระยะยาวที่หลายคนอาจไม่คาดคิดกัน

๒.๑.๓ คุณค่าด้านการให้การศึกษาและปลูกฝังคุณธรรมโรงเรียน เรือนไทยมีลักษณะที่เกื้อกูลและเอื้อคุณประโยชน์ในเรื่องเหล่านี้ได้ดีมาก

เรือนไทยภาคใต้ แบบเรือนเครื่องสับ หลังคาแบบ "บลานอ"
นิยมกันมากในกลุ่มชาวไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้

(๑) ด้านการให้การศึกษา การศึกษาในอดีต แม้จะจำกัดอยู่แต่ภายในบ้านเรือนและภายในวัด ทว่าการให้การศึกษาเป็นการตอบสนองความต้องการดำรงชีพได้มากและที่สุดการถ่ายทอดวิชาความรู้ ถ่ายทอดวิชาการปฏิบัติ เป็นเรื่องของการดำรงชีพ การมีวินัย และคุณธรรมสอดคล้องสัมพันธ์กับชีวิตจริง การให้การศึกษาอบรมเป็นไปในเชิงวัฒนธรรม เรือนไทยภาคใต้มีคุณลักษณะสัมพันธ์กับชีวิตจริง การให้การศึกษาอบรมเป็นไปในเชิงวัฒนธรรม เรือนไทยภาคใต้มีคุณลักษณะที่เอื้อให้ต่อการอยู่อาศัยร่วมกันระหว่างคนต่างวัยได้ดี ในบางครัวเรือนจะมีเกินกว่า ๑๐ คน แต่มีการดูแลเอาใจใส่ช่วยเหลือกัน พุดคุยสนทนาถ่ายทอดข่าวสารความรู้สึกันและกันร่วมกันขบคิดแก้ปัญหา ทุกคนได้รับความรู้มีความเข้าใจกันผูกพันกันแน่นแฟ้น ภาระหน้าที่การประกอบอาชีพจึงช่วยเหลือกันได้หมด ถือได้ว่า

แต่ละคนมีการศึกษามากน้อยตามวัยและวุฒิภาวะ สถาบันครอบครัวจึงมีความมั่นคง ผู้อยู่อาศัยทุกคนมีความมั่นคง อันเชื่อมโยงไปถึงความมั่นคงทางสังคมและชุมชนโดยส่วนรวมด้วย

(๒) การปลูกฝังคุณธรรม สืบเนื่องมาแต่การอยู่อาศัยร่วมกันไปละเมียดหรือกระทบกระทั่งกันอันมีผลจากคุณลักษณะของเรือนไทยภาคใต้ที่นิยมมีพื้นที่ต่างระดับ นอกจากจะเป็นการจัดสัดส่วนการอยู่อาศัยและใช้สอยอย่างเป็นระบบระเบียบแล้ว คุณลักษณะดังกล่าวยังเอื้อให้ต่อการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมไปด้วย เช่น ปู่ย่า ตายาย ญาติผู้ใหญ่ หรือพ่อแม่ จะอาศัยพื้นที่เรือนประธานซึ่งมีระดับสูงกว่าส่วนอื่นๆ ส่วนพี่น้อง ลูก หลาน จะอาศัยพื้นที่ระเบียงหรือชานเรือนที่มีระดับต่ำลดหลั่นกันลงมา ซึ่งอยู่ในสายตาผู้ใหญ่เพราะไม่นิยมมีฝาปิดกัน ผู้ใหญ่สามารถดูแล

ตกเตือนเป็นการอบรมสั่งสอนที่เน้นคุณธรรม หากผู้น้อยต้องผ่านไบบนที่ของผู้ใหญ่ ต้องคุกเข่าคลานไปหรือเดินโน้มตัวด้วยอาการสำรวมระวัง เป็นการแสดงออกถึงความมีจริยธรรมและคารวะธรรม "รู้จักที่สูงที่ต่ำ"

คุณค่าของเรือนไทยภาคใต้ในด้านที่เกื้อกูลและเอื้อให้ต่อการให้การศึกษาและปลูกฝังคุณธรรม เป็นไปโดยลักษณะที่สัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันไปแล้ว ยังอาศัยซึ่งกันและกันและประเมิณผลได้ได้ชัดจากการเป็นอยู่และการปฏิบัติต่อกัน

๒.๑.๔ คุณค่าที่ใช้เป็นที่ทำงานการอาชีพ

เรือนไทยภาคใต้มีลักษณะที่เอื้อให้ต่อการทำงานการอาชีพเล็กๆ น้อยๆ ภายในครัวเรือนในช่วงที่ว่างจากงานอาชีพหลักนอกบ้าน หรือในช่วงเวลาที่ทำการงานนอกบ้านไม่ได้ และเหมาะสำหรับผู้สูงอายุที่ไม่สามารถทำงานหนักๆ นอกบ้านได้ เป็นการได้ประกอบอาชีพเสริม ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และเป็นแบบอย่างแก่บุตรหลาน

(๑) ทำงานหัตถกรรมหรือเครื่องมือเครื่องใช้ เรือนไทยภาคใต้มีได้ทุนโล่งโล่งมีระเบียงและชานเรือน (นอกชาน) ใช้เป็นที่ทำงานหัตถกรรมได้ เช่น ทำเครื่องจักสานต่างๆ ทำงานแกะสลักไม้ งานแกะฉลุหนังเครื่องมือเครื่องใช้ หรือแม้แต่งานโลหะ เครื่องเงินเครื่องเหล็ก ลักษณะเรือนไทยภาคใต้มีส่วนช่วยให้ผู้อยู่อาศัยได้ใช้ชีวิตกลมกลืนไปกับการทำงานอันเป็นชีวิตที่มีคุณค่า

(๒) เลี้ยงสัตว์ ชาวไทยภาคใต้นิยมเลี้ยงสัตว์ไว้ดูเล่น ฝึบ้านเรือน และเลี้ยงไว้ทำเป็นอาหาร เช่น หมูแพะ เป็ด ไก่ เป็นต้น โดยใช้พื้นที่ใต้ถุนเรือนทำเป็นคอก เป็นคอก เป็นเล้า เป็นการเลี้ยงแบบปล่อยตามสบายไม่ได้มุงมันเพื่อการยังชีพจริงจัง จึงไม่เป็นการระมากมายนัก สัตว์เลี้ยงส่วนใหญ่ปล่อยให้หากินในบริเวณบ้านเรือน มีบางชนิดที่ต้องดูแลคุมขังและให้อาหารเป็นเวลา บางเรือนใช้ใต้ถุนเป็นที่ผูกล่าม ม้า วัวควาย ในช่วงกลางคืนเพื่อสะดวกแก่การปกป้องดูแล

๒.๒ คุณค่าที่เป็นการประหยัดและพึ่งตนเอง

๒.๒.๑ การใช้วัสดุพื้นถิ่นอย่างเหมาะสมและคุ้มค่า วัสดุที่ใช้ในการปลูกสร้างบ้านเรือนไทยภาคใต้เป็นวัสดุจากธรรมชาติ ซึ่งมีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ในท้องถิ่น หรือมีแหล่งผลิตภายในท้องถิ่นเอง ไม่จำเป็นต้องซื้อหาขนย้ายเข้ามาจากต่างถิ่นให้ต้องเสียเวลา เสียค่าลำเลียงขนส่งแต่ละท้องที่จึงพึ่งพาตนเองได้ และเห็นคุณค่าของวัสดุและธรรมชาติแวดล้อมในท้องถิ่น นำไปสู่การถนอมรักษาและนำมาใช้อย่างมีจิตสำนึก เช่น ไม่นิโค่นไม้ที่ยังไม่แก่เต็มที่ หรือใช้ประโยชน์จากทุกส่วนของไม้ที่โค่น เป็นต้น

๒.๒.๒ เรือนไทยภาคใต้บำรุงรักษาและซ่อมแซมได้ง่าย

ส่วนประกอบแทบทุกส่วนของเรือนไทยภาคใต้ และยิ่งเฉพาะเรือนเครื่องผูก เช่น เครื่องมุงเครื่องกัน พื้นเรือน และแม้แต่โครงสร้างบางชิ้นสามารถถอดเปลี่ยนซ่อมแซมได้เมื่อชำรุดหรือหมดอายุการใช้งาน คนในเรือนช่วยกันซ่อมแซมรักษาได้ง่าย ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายว่าจ้างช่างเรือนเครื่องลับ (แบบดั้งเดิม) ใช้การบากเจาะเข้าเดือย ใส่ลิ้ม หรือสลักก็ถอดเปลี่ยนได้ไม่ยาก เช่น เปลี่ยนกระเบื้องที่ชำรุดเปลี่ยนตง รอด ระแนง บันได เป็นต้น

๒.๒.๓ เรือนไทยภาคใต้ปลูกสร้างต่อเติมได้ง่าย เป็นที่สังเกตได้ว่า ชาวภาคใต้ที่เริ่มมีครอบครัว (ออกเรือน) มักจะเริ่มต้นที่เรือนเครื่องผูก หรือเรือนเครื่องลับหลังเดี่ยวก่อนเมื่อมีฐานะดี มีสมาชิกเพิ่ม มีกำลังก็จะช่วยกันจัดหาวัสดุ แปรรูปไม้ เย็บจาก สานไม้ไผ่ นำมาปลูกสร้างต่อเติมขยายออกไปเป็นชานเรือน เรือนครัว เรือนเคียง คนในครอบครัวอย่างน้อยมีคนที่มีความรู้ความสามารถเชิงช่างปลูกสร้างต่อเติมบ้านได้เอง เรือนไทยภาคใต้ซึ่งใช้ดินเสาบางครั้งสามารถถอดออกช่วยกันหามเพื่อการขนย้ายไปปลูกสร้างในที่ใหม่โดยส่วนประกอบต่าง ๆ ไม่เสียหาย

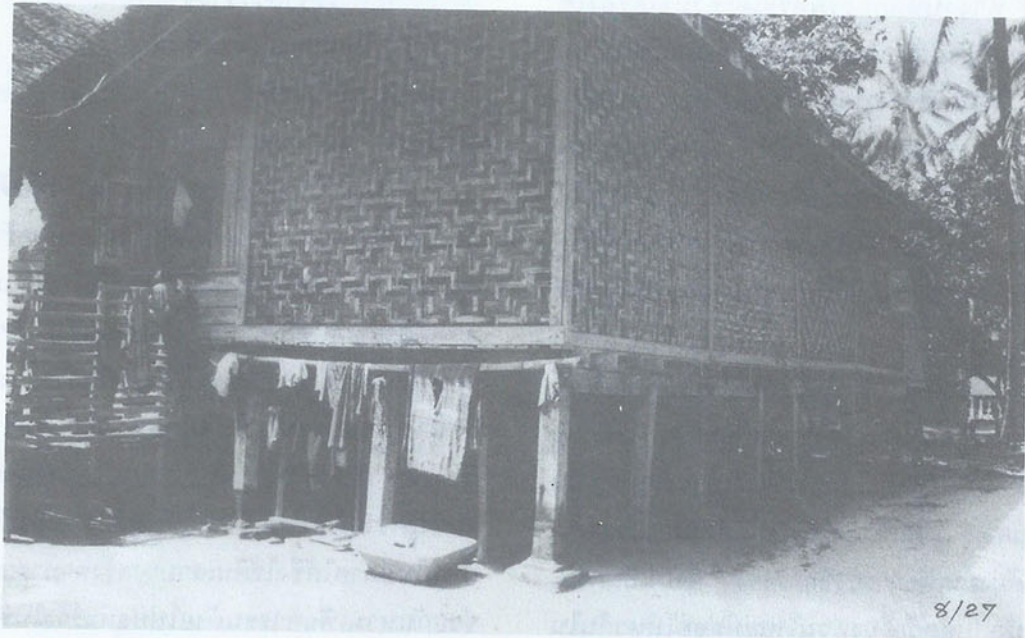
๒.๒.๔ เรือนไทยภาคใต้ไม่จำเป็นต้องใช้ชุดรับแขกและเครื่องปรับอากาศ ช่างปลูกสร้างบ้านเรือน

ในภาคใต้ตั้งแต่อดีต ได้สั่งสมความรู้ความสามารถ และภูมิปัญญาในการออกแบบรูปทรงบ้านเรือนให้ สัมพันธ์กับการอยู่อาศัยใช้สอย สัมพันธ์กับสภาพ ธรรมชาติแวดล้อม และลมฟ้าอากาศซึ่งแต่ละท้องถิ่น แตกต่างกันไป ภัยจากธรรมชาติและจากลมฟ้าอากาศ ได้รับการแก้ไขมาตั้งแต่ต้น ลักษณะระเบียบต่อกับ ชานเรือน มีกระดานเลียบพาดห้วนตลอดแนวยาวของ เรือน เป็นที่นั่งห้อยเท้าได้สบาย มีเขียนหมาก ยาลั่น น้ำดื่ม วางไว้สำหรับต้อนรับผู้มาเยือน เกี่ยวกับคุณภูมิ อากาศการถ่ายเทอากาศภายในเรือนก็ไม่มีปัญหา แต่ประการใด อากาศร้อนภายในเรือนสามารถระบาย ออกไปทางช่องลมเหนือประตูหน้าต่าง ช่วงระหว่าง หลังคากับฝาผนัง (ไม่มีฝ้าเพดาน) เมื่ออากาศ ภายนอกร้อนอบอ้าว อากาศเย็นภายในก็ยังแผ่กระจาย อยู่ในระดับพื้นเรือน เรือนไทยภาคใต้จึงมีความ เหมาะสมที่จะอยู่อาศัยได้ทุกช่วงฤดูกาล นับว่าเป็นการ ประหยัดโดยไม่มีผลเสียด้านการอาศัยใช้สอยเลย

๒.๓ คุณค่าด้านภูมิปัญญาเชิงช่าง

๒.๓.๑ ภูมิปัญญาในการปรับแปรวัสดุ เริ่มตั้งแต่ เรือนเครื่องผูกซึ่งดูอย่างผิวเผินแล้วน่าจะเป็นเรื่องง่าย แท้จริงการใช้วัสดุพื้นถิ่นให้ได้คุณค่าสัมพันธ์ไปกับ คุณสมบัติของมันด้วยย่อมต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจ และวิธิตด การทำเครื่องมุง เครื่องกันจําพวกจากหรือ ไม้ไผ่สานการเรียบเรียงผูกร้อยประกอบกันเข้าอย่างมี ระบบระเบียบได้จังหวัดและส่วนลัด การปรับแปรวัสดุ ในเรือนเครื่องสับยังซับซ้อนและยากกว่า กระบวนการ และขั้นตอนต่าง ๆ ในการแปรรูปไม้ส่งผลให้เกิดการคิด ประดิษฐ์เครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ เช่น ขวานตาก รากตัด เลื่อยอก (เลื่อยคนเดียวเลื่อยคู่) ขวน กบ ส่ว และเครื่องมือปากเจาะต่างๆ ล้วนเป็นเรื่องการคิดค้น และการใช้ภูมิปัญญาทั้งสิ้น

๒.๓.๒ ภูมิปัญญาในการประกอบโครงสร้าง เรือนไทยภาคใต้โดยเฉพาะเรือนเครื่องสับ เป็น เครื่องบ่งบอกชัดเจนถึงภูมิปัญญาเชิงช่าง ในการบาก

ฝาเรือนไทยภาคใต้ที่ทำจากไม้ไผ่สาน

เจาะ ต่อไม้ เข้ามุมไม้ฝังแกนหมุนเปิดปิดประตู หน้าต่างของช่างภาคใต้ รวมถึงการถอดถอน สับเปลี่ยน ซ่อมแซมการประกอบโครงสร้างในเรือนเครื่องผูก การผูกร้อยสอดสานวัสดุ เพื่อใช้เป็นเครื่องกันเครื่องมุงก็มี วิธีการและมีระบบอย่างเหมาะสม เป็นระเบียบไม่รุงรัง ทั้งหมดสำคัญอยู่ที่การประกอบโครงสร้าง เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับลักษณะทางวิศวกรรม ต้องอาศัย ภูมิปัญญาเชิงช่างสูง สุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล ได้กล่าวถึงบันทึกทางประวัติศาสตร์ของฝรั่งชื่อ อังรี ตูรแปง เล่าถึงบ้านเรือนของชาวสยามในสมัยอยุธยาตอนปลายด้วยความรู้สึกที่งงและประหลาดว่า "ในกรุงสยามมีช่างไม้ที่ต่อส่วนต่างๆ ของบ้านเรือนให้ติดต่อกันโดยไม่ต้องใช้เหล็กหรือตะปู"

๒.๓.๓ ภูมิปัญญาในการประดิษฐ์ตกแต่ง เรือนไทยภาคใต้มีลักษณะการจัดตกแต่งที่เป็นแบบเฉพาะตัว ทั้งเรือนไทยพุทธและเรือนไทยมุสลิม เรือนเครื่องผูกมีการคิดประดิษฐ์ลวดลายไม้ไผ่สานใช้เป็นลักษณะตกแต่ง ใช้วิธีสานโปร่ง ทำเป็นช่องระบายลม ซึ่งให้ลักษณะการตกแต่งไปด้วย การเย็บร้อย ผูกยึดจาก และไม้ทาบแนวฝาผนังด้านนอกเป็นส่วนๆ การผูกร้อยพื้นฝาด้วยหวาย ก็ใช้เป็นลักษณะตกแต่งที่ผสานไปกับจุดประสงค์ของการใช้สอยด้วย เรือนเครื่องสับนั้นมีการประดิษฐ์รูปแบบตกแต่งกันตามสติปัญญาความสามารถและความพอใจ ส่วนใหญ่ใช้งานและสลักไม้ฉลุหรือกลึงไม้มาเป็นส่วนประกอบตกแต่ง แน่นนอนว่าการคิดประดิษฐ์สร้างเครื่องมือและอุปกรณ์ขึ้นใช้เองมีความจำเป็นมาก เช่น ทำเลื่อยแกะสลักไม้โดยใช้ลานนาฬิกา ทำเครื่องกลึงไม้แบบใช้คันโยกเท้าถีบ รวมไปถึงสิ่งชุดแกะชนิดและขนาดต่างๆ ล้วนแต่เป็นภูมิปัญญาเชิงช่างที่มีค่าน่าสนใจ

๒.๔ คุณค่าด้านความงาม และ ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

เป็นคุณค่าอันเป็นผลึกหรือผลรวมทางความคิด และปัญญาอันได้แสดงออกแล้วถึงความลงตัวเหมาะสม

เจาะต่อการตอบสนองของความต้องการด้านร่างกายและจิตใจ เป็นผลได้จากการสั่งสมความรู้และประสบการณ์เชิงช่าง ผวนวกเข้ากับความเชี่ยวชาญในการแสดงออกอย่างมีรสนิยม เรือนไทยภาคใต้จึงปรากฏเป็นสื่อสะท้อนคุณค่าความงามและความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นได้เป็นอย่างดี

๒.๔.๑ คุณค่าด้านความงาม เป็นคุณค่าที่ตอบสนองความต้องการทางจิตวิญญาณ ในงานแล้ว เรือนไทยภาคใต้เป็นเสมือนขวัญและกำลังใจของผู้อาศัย โดยเฉพาะที่เป็นฝีมือการปลูกสร้างด้วยตนเอง สมาชิกในครัวเรือนมีส่วนช่วยเหลือในการสร้างเสริมคุณค่าดังกล่าวด้วย ก่อให้เกิดความผูกพันและความภาคภูมิใจ จึงไม่น่าแปลกใจเลยว่า ทำไมผู้คนในสมัยก่อนจึงไม่อยากไกลบ้าน ไม่ชอบทิ้งถิ่น ทั้งนี้เกิดจากอาณภาพของความงาม

(๑) ความงามในส่วนของแบบและรูปทรงเรือนไทยภาคใต้ให้ความรู้สึกโล่งเบา อ่อนโค้ง กลมกลืน ได้สัดส่วนเช่นเดียวกับเรือนไทยทั่วๆ ไป สัดส่วนและรูปทรงที่โดดเด่นสะดุดตา ได้แก่รูปทรงหลังคาทั้ง ๓ แบบ และแบบประดิษฐ์สร้างผสมผสาน เป็นตัวกำหนดบุคลิกที่แตกต่างระหว่างเรือนไทยภาคใต้กับเรือนไทยในภูมิภาคอื่น เป็นแบบและรูปทรงที่สอดคล้องความรู้สึกงามที่เข้ม มั่งคั่ง ไม่อ่อนโค้งกลมกลืนไปเสียทั้งหมด

(๒) ความงามในส่วนประดิษฐ์ตกแต่ง ได้แก่ ส่วนปลีกย่อยที่มีการตกแต่งให้สะดุดตาและเน้นคุณค่าความงามที่ประณีต งามในส่วนตกแต่งเหล่านั้น นอกจากจะทำให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างเรือนไทยพุทธกับเรือนไทยมุสลิมแล้ว ยังก่อให้เกิดแง่มุมที่หลากหลาย งานประดิษฐ์ตกแต่งส่วนใหญ่เป็นงานแกะสลักไม้ ที่ใช้ประกอบประดับตามจั่ว ยอดจั่ว เเชิงชาย ช่องระบายลม ลูกกระเบี่ยง เส้า ค้ำยัน สันหลังคา การตกแต่งดินเสาด้วยลายปูนปั้นโดยเฉพาะ เรือนไทยมุสลิมมีการตกแต่งเส้าช่วงล่างและดินเส้าได้ประณีตงดงามนัก ความงามส่วนนี้ขึ้นอยู่กับลวดลายการตกแต่ง

๒.๔.๒ ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น นกุล ชมภูนิช กล่าวไว้ใน "บ้านไทย : เอกลักษณ์ของชาติ" ว่า "ศิลปะไทยแขนงต่างๆ ล้วนแต่มีลักษณะที่อ่อนหวานทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นรำไทยลายแกะสลักไม้ ลายปูนปั้นตามหน้าบันโบสถ์ ลายไทย และงานจิตรกรรมไทย ล้วนประกอบไปด้วยเส้นโค้งที่อ่อนหวานสอดคล้องกับบุคลิกอันนุ่มนวลของคนไทย ดังนั้นเรือนไทยจึงเป็นศิลปะที่สัมพันธ์กับอุปนิสัยใจคอของคนไทยโดยแท้ มีความเหมาะสมกับวิถี

ชีวิตของคนไทยในสมัยก่อนอย่างแท้จริง" เรือนไทยภาคใต้ก็เช่นเดียวกัน แม้องค์ประกอบที่เป็นโครงสร้างส่วนใหญ่ไม่แตกต่างไปจากเรือนไทยในภูมิภาคอื่น แต่ในส่วนปลีกย่อย เช่น รูปทรงหลังคาลดลาดยดประติษฐาน ตกแต่ง ล้วนแต่มีส่วนบ่งบอกถึงความเป็นพื้นถิ่นภาคใต้ได้เด่นชัด เป็นลักษณะเฉพาะถิ่นที่สะท้อนบุคลิกภาพของชาวภาคใต้ และเป็นคุณค่าที่ทำให้ชาวภาคใต้เชื่อมั่นในความสามารถแห่งภูมิปัญญา และความเป็นตัวของตัวเองแท้จริง

ลูกกระเบียงเรือนไทยภาคใต้ ที่นิยมทำเป็นลวดลายจากการฉลุไม้

บรรณานุกรม

- นันทา ไรจนอุดมศาสตร์ "บ้านไทยมุสลิม:ลักษณะการตกแต่ง" ในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้เล่มที่ ๕ สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ๒๕๒๙.
- นกุล ชมภูนิช บ้านไทย:เอกลักษณ์ของชาติ โอเดียนสโตร์ ๒๕๓๐.
- มโน พิสุทธิรัตนานนท์ เรือนไทยภาคใต้:กรณีศึกษาเรือนไทยพุทธ สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ๒๕๓๕.
- ศุภรัตน์ เลิศพานิชย์กุล สภาพของหมู่บ้านภาคกลางในสมัยอยุธยาตอนปลาย วารสารสุโขทัยธรรมาราช ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ มกราคม-เมษายน ๒๕๓๔.
- สุวิวงศ์ พงศ์ไพบุลย์ "สถาปัตยกรรมพื้นบ้านภาคใต้" ในสารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้เล่มที่ ๙ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ๒๕๒๙.
- อนุวิทย์ เจริญศุภกุล หมู่บ้านและเรือนไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ๒๕๒๔.

กุฏิทรงไทยวัดวังตะวันตก

ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์

กุฏิทรงไทยวัดวังตะวันตก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
(ภาพนี้ถ่ายหลังจากเคลื่อนย้ายจากที่ตั้งเดิมมาแล้ว)

ภาคใต้ของประเทศไทยมีมรดกวัฒนธรรมซึ่งหลงเหลือจากการถูกทำลายด้วยกาลเวลา และธรรมชาติ ตลอดถึงน้ำมือมนุษย์อยู่หลายอย่าง แต่มรดกอย่างหนึ่งที่จัดว่ามีเหลืออยู่น้อยกว่ามรดกด้านอื่นๆ ก็คือมรดกด้านสถาปัตยกรรม สิ่งก่อสร้างอายุมากๆ นั้นหาดูได้ยาก ที่มีอยู่ก็เป็นสิ่งชำรุดที่สืบค้นสภาพเดิมได้ยาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากคตินิยมในการก่อสร้าง ซึ่งใช้วัสดุที่ไม่คงทนต่อสภาพดินฟ้าอากาศเท่าที่ควร ทำให้มรดกด้านสถาปัตยกรรมในภาคใต้มีเหลืออยู่น้อยกว่าภาคอื่น

ในนครศรีธรรมราช สถาปัตยกรรมชิ้นหนึ่งที่จัดว่าเป็นมรดกวัฒนธรรมอันน่าภูมิใจก็คือ "กุฏิทรงไทยวัดวังตะวันตก" ในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช ซึ่งมีอายุกว่าร้อยปีแล้วและยังคงดำรงสภาพเดิมอยู่ได้อย่างน่าแปลกใจ

๑. ประวัติการสร้าง

ก่อนจะกลายเป็นวัดวังตะวันตก วัดซึ่งมีกุฏิทรงไทยอายุร้อยปีเศษ อันเป็นความภูมิใจของชาวนครศรีธรรมราชในปัจจุบัน บริเวณวัดนี้เคยเป็นป่าละเมาะซึ่งมีต้นขี้แรดอยู่มากหนาแน่นชาวบ้านสมัยนั้นเรียก

กันว่า "ป่าชีแรด" ต่อมาเจ้าจอมมารดาปราง ผู้เป็นมารดาเจ้าพระยานครศรีธรรมราช (น้อย) หรือที่คนทั่วไปรู้จักในชื่อ "เจ้าพระยานครน้อย" ได้สร้างเป็นอุทยานครั้งเจ้าจอมมารดาปรางสิ้นชีพตักษัย เจ้าพระยานครน้อย ผู้บุตรจึงดัดแปลงอุทยานป่าชีแรดแห่งนี้ให้เป็นวัดเรียกว่า "วัดวังตะวันตก" เมื่อราวปีพุทธศักราช ๒๓๖๑ และต่อมาอีก ๗๐ ปี จึงได้มีการสร้างกุฏิทรงไทยขึ้นและกลายเป็นสถาปัตยกรรมอันล้ำค่าของนครศรีธรรมราชสืบมา

กุฏิหลังนี้เป็นกุฏิเก่าแก่สร้างขึ้นเมื่อพุทธศักราช ๒๔๓๑ คือเมื่อหนึ่งร้อยปีเศษที่ผ่านมา โดยพระครูกาชาด นามเดิมว่า "ย่อง" เจ้าอาวาสวัดวังตะวันตกในเวลานั้น พร้อมด้วยญาติวงศ์และคณาจารย์ มุ่งหมายจะให้เป็นที่สำหรับอาศัยเล่าเรียนพระธรรม ได้บำรุงศาสนาให้จริงยั่งยืนโดยใช้เวลาก่อสร้างถึง ๑๓ ปี

๒. ลักษณะสถาปัตยกรรม

กุฏิหลังนี้สร้างเป็นเรือนไทยเครื่องสับ สามหลังต่อเนื่องกัน โดยมีพาไลและชานเชื่อมถึงเรือนหลังกลาง เรือนสองหลังที่อยู่ทางทิศเหนือและทิศใต้ นั้น ยกพื้นสูงจากหลังกลาง กล่าวคือเรือนหลังทิศใต้ ยกพื้นสูงขึ้นจากเรือนหลังกลางราวหนึ่งศอก กันเป็นห้องเล็กๆ ไว้ห้องหนึ่งที่เหลือบสอยโล่งไว้ ส่วนเรือนหลังทิศเหนือ กันเป็นห้องเล็กๆ สามห้องด้วยฝาปะกน แต่ละห้องมีหน้าต่างห้องละบาน

ส่วนทางทิศตะวันตกของกุฏิสร้างเป็นห้องโถงสำหรับใช้เป็นครัว แต่เดิมนั้นได้สร้างแยกจากเรือนใหญ่ โดยมีชานเชื่อมกันอยู่ เพื่อมิได้ครัวไฟรมเข้าไปในตัวเรือนใหญ่ มีอยู่ระยะหนึ่งที่วัดได้ให้เอกชนเช่าที่ดินสร้างอาคารพาณิชย์ จึงต้องย้ายเรือนครัวเข้ามาเชื่อมติดกับเรือนใหญ่ดังที่เห็นในปัจจุบัน

ความงามของกุฏิหลังนี้ อยู่ที่รูปแบบสถาปัตยกรรมการก่อสร้างที่จัดว่าประณีตสวยงามยิ่งโดยแฝงลวดลายซึ่งฉลุสลักเอาไว้บนแผ่นไม้ทั่วทั้งหลัง จัดว่าเป็นฝีมือช่างชั้นดี มีชั้นเชิงการออกแบบสร้างสรรค์

ลวดลายที่สูงยิ่ง ดร.สุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา สถาปนิกมีชื่อของไทยผู้เคยมาชมกุฏิหลังนี้ ยืนยันว่าเป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมที่แปลกตา ยังไม่เคยเห็นที่ไหนมาก่อนในประเทศ

ฝาเรือนไทยเป็นฝาปะกน ทำกรอบสี่เหลี่ยมไว้ด้านนอก ส่วนด้านในกรุด้วยไม้แผ่นอีกชั้นหนึ่ง ลักษณะเช่นนี้มีปรากฏอยู่ทั้งสองหลัง ส่วนประตูทางเข้านั้นอยู่ตรงเรือนหลังกลาง บานประตูทำด้วยแผ่นไม้ขนาดใหญ่ทั้งสองบาน มีอกเลาอยู่ตรงกลาง แต่ละบานแกะสลักเป็นทวารบาลแบบจีน หรือที่เรียกว่า "เสี้ยววง" เกรายาว ยืนบนกิลนหรือสิงโต มือข้างหนึ่งถือง้าว เหนือศีรษะของเสี้ยววง แกะเป็นรูปผ้าม่าน และรูปดอกไม้หล่นลงมาจากที่สูง ดอกไม้เหล่านี้ช่วยให้ภาพเสี้ยววงอยู่ตำแหน่งและช่องไฟที่เหมาะสม

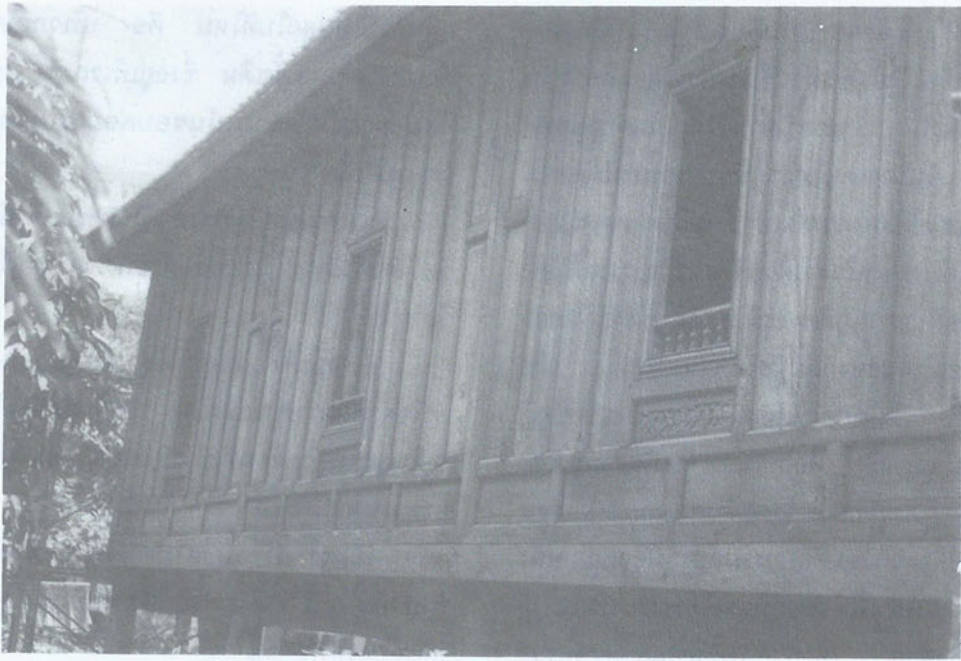
เหนือกรอบประตูทวารบาล เป็นช่องลมที่ฉลุเป็นลวดลายแบบต่างๆ เช่น รูปคนมีปีกอยู่ในลวดลายพรรณพฤษา รูปต้นไม้ที่มีศีรษะคน มีลายเถาวัลย์เป็นลำดับ ลวดลายการแกะสลักอ่อนพลิ้วเป็นพิเศษ

เหนือประตูขึ้นไป มีรอยจำหลักประวัติการก่อสร้างเอาไว้ว่า พระครูกาชาด (ย่อง) ได้เตรียมหาไม้เครื่องเสามาตั้งแต่ปีมะเมีย จัตวาศก และเริ่มยกเรือนขึ้นเมื่อวันจันทร์ เดือนสี่แรมเก่าค่ำ ปีชวด สัมฤทธิศก พุทธศักราช ๒๔๓๑ รอยจำหลักนี้เป็นหลักฐานสำคัญที่บ่งชี้ว่ากุฏิหลังนี้มีอายุมากกว่าหนึ่งศตวรรษแล้ว

๓. จุดเด่นของกุฏิทรงไทย

จุดเด่นที่น่าสนใจของกุฏิหลังนี้ คือหน้าต่างแต่ละบาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสร้างสรรคขึ้นด้วยความวิจิตรของผู้ออกแบบ และความบรรจงของช่างผู้ก่อสร้าง โดยมีสุนทรียภาพแห่งอารมณ์เป็นที่ตั้ง ซึ่งน้อยนักที่เราจะได้เห็นสถาปัตยกรรมลักษณะนี้ในภาคใต้

หน้าต่างบานใกล้เคียงทางเข้าทำเป็นรูปวงรี ซึ่งอยู่ภายในกรอบสี่เหลี่ยม ใช้วิธีปิดเปิดโดยการนำแผ่นไม้แต่ละแผ่นมาต่อเรียงกัน แล้วใช้ไม้ขัดดาลอยู่ข้างใน เหนือหน้าต่างวงรี เป็นช่องลมซึ่งฉลุเป็นลวดลาย

ฝาปะกนและหน้าต่างของกุฏิทรงไทย

สองช่อง ส่วนล่างหน้าต่างวงรีเป็นลายพรรณพฤษชา อยู่ในกรอบสี่เหลี่ยมผืนผ้า เส้นสายดูอ่อนช้อยยิ่ง

ส่วนหน้าต่างของเรือนหลังทิศใต้มีห้าบาน อยู่ด้านหน้า สองบาน และด้านข้างสามบาน ลักษณะหน้าต่างเป็นบานไม้สองบานปิดเข้าหากัน โดยมีอกเลาอยู่กลาง ด้านล่างของกรอบหน้าต่างหรือวงกบทำเป็นพนักเตี้ยๆ แบบลูกมะหวดกันอยู่ทุกบาน ยิ่งกว่านั้นแผ่นไม้ได้บานหน้าต่าง ที่เรียกกันในภาษาช่างว่า "หย่อง" นั้น แกะสลักเป็นลวดลายต่างๆ ตั้งแต่ลายพรรณพฤษชา ลายเรขาคณิต และลายประสม ซึ่งแต่ละหย่องล้วนมีลวดลายแตกต่างกัน

ที่เรือนหลังทิศเหนือ มีหน้าต่างสวยงามแบบเดียวกับเรือนหลังทิศใต้ และมีจำนวนบานเท่ากัน ยกเว้นบริเวณหย่องหน้าต่างเท่านั้น ที่ไม่มีลวดลายประดับอยู่ ขณะเดียวกันงานฉลุสลักแผ่นไม้เป็นลวดลายประดับช่องลมภายในกุฏิหลังทิศใต้นั้น กังามเหลือจะพรรณนา ใบไม้ ดอกไม้ สิ่งสารพัด หรือแม้แต่ลายชนิดในแง่มุมต่างๆ ดูราวกับมีชีวิต น่าจนก็ตรงที่ว่าลวดลายประดับเหล่านี้ ไซ้จะสร้างขึ้นด้วยแรง

บันดาลในทางศิลปะเพียงอย่างเดียว แต่น่าจะจูงใจแฝงความหมายด้านคติธรรมและความเชื่อต่างๆ ของคนนครในยุคนั้นเวลานั้นเอาไว้อย่างแยบยลอีกด้วย

ที่จั่วหลังคา มีการฉลุลวดลายไว้ที่ช่องลมเป็นรูปดอกไม้ประกอบลายรูปนก กกรอบในทำด้วยแผ่นไม้ มีลักษณะคล้ายลายรัศมีของดวงอาทิตย์ ลวดลายเหล่านี้เจตนาจะให้เส้นทางระบายลมร้อนจากหลังคา อันเป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยให้อากาศภายในเรือนทั้งสามหลังนี้เคลื่อนไหวได้โดยง่าย

๔. การอนุรักษ์

ปีพุทธศักราช ๒๕๓๑ ผ่านไป ก็หมายถึงว่ากุฏิทรงไทยหลังนี้ได้ยืนหยัดท้าทายต่อลมฟ้าอากาศและความเปลี่ยนแปลงทุกอย่างที่เกิดขึ้นในวัดและในเมืองนครมาถึง ๑๐๐ ปี เศษแล้ว หน้าต่างแต่ละบาน ช่องลมแต่ละช่อง ดูดซับสรรพสำเนียงนานาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น สำหรับเป็นตำนานเล่าขานให้ลูกหลานฟังในวันข้างหน้าได้เป็นอย่างดี

นครศรีธรรมราชเป็นเมืองเก่าแก่ มีมรดกวัฒนธรรมเหลือไว้ให้ลูกหลานชื่นชมอยู่มากแต่สำหรับกฎทรงไทยหลังนี้ ขณะนี้อาจยังมีผู้เห็นคุณค่าของสถาปัตยกรรมอันโดดเด่นไม่มากนัก รวมทั้งไม่ค่อยมีผู้เล็งเห็นนัยประวัติแห่งการก่อสร้าง แต่ในอนาคตมรดกที่บรรพบุรุษได้บรรจงสร้างไว้ด้วยจิตและวิญญาณให้อยู่เป็นมรดกอันน่าภาคภูมิใจคงจะมีเพิ่มขึ้น ดังเห็นได้จากกรณีที่มีแรงผลักดันของกลุ่มผู้สนใจและรักหวง เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๑ ซึ่งได้ก่อให้เกิดคณะทำงานอนุรักษ์กฎทรงไทยหลังนี้สองคณะ คือกรรมการดำเนินงานบูรณะและอนุรักษ์กฎทรงไทยวัดวังตะวันตกคณะหนึ่งและหน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่นอีกคณะหนึ่ง คณะกรรมการเหล่านี้ได้ช่วยกันวางโครงการบูรณะกฎทรงไทยไปบางส่วน เช่น ประมาณการคำบูรณะทำแบบรูปรายการ การปรับปรุงภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อม เพื่อช่วยสืบอายุสถาปัตยกรรมกฎหลังนี้

ต่อมาคณะกรรมการทั้งสองชุดได้จัดทำงบประมาณโดยการทอดผ้าป่าสามัคคี และของบประมาณจากกรมศิลปากรเพื่อบูรณะกฎ ผลปรากฏว่าได้เงินผ้าป่า ๔๒๗,๖๒๓ บาท ได้งบจากกรมศิลปากร ๘๐๐,๐๐๐ บาท รวม ๑,๒๒๗,๖๒๓ บาท นายบรรจง วงศ์วิเชียร หัวหน้าหน่วยศิลปากรที่ ๘ (ชื่อขณะนั้น) เล่าว่า จังหวัดนครศรีธรรมราชมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นชุดหนึ่งชื่อ "คณะกรรมการดำเนินการบูรณะและอนุรักษ์กฎทรงไทยวัดวังตะวันตก" ซึ่งประกอบด้วยกรรมการที่นำเชื่อถือได้ทางวิชาการ ๑๓ นาย ได้ประชุมเมื่อวันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๓๓ มีมติให้ย้ายกฎทรงไทยไปตั้งบริเวณทางทิศเหนือโดยหันหน้าไปทางทิศใต้ เพราะถ้าจะทำการบูรณะ ณ จุดที่ตั้งเดิมจะไม่เป็นการเหมาะสม ทั้งนี้เพราะอาคารอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี ไม่สามารถทำให้อาคารมีความสวยงามเด่นสง่าพอที่จะปรับปรุงให้เป็นพิพิธภัณฑ์ประจำเมืองหรือห้องสมุดได้

เมื่อคณะกรรมการมีมติเช่นนั้น หน่วยศิลปากรที่ ๘ จึงได้ขอความเห็นชอบไปยังกรมศิลปากร เพื่อขอย้าย

กฎหลังนี้ไปปลูกในที่ใหม่ คือ บริเวณทิศตะวันออกเฉียงเหนือของที่ตั้งเดิม ซึ่งอยู่บริเวณวัด ในการนี้กรมศิลปากรได้ให้ความเห็นชอบต่อการเคลื่อนย้ายด้วยเหตุผลดังนี้

๑. คณะกรรมการดำเนินการอนุรักษ์กฎทรงไทยวัดวังตะวันตก ประกอบด้วยกรรมการที่เชื่อถือได้ทางวิชาการ

๒. งบประมาณจำนวน ๑,๒๒๗,๖๒๓ บาท เป็นค่าใช้จ่ายในการบูรณะที่สูง ไม่คุ้มกับที่จะให้กฎหลังนี้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นห้องแถว และถูกบดบังด้วยอาคารไม่เหมาะสม

๓. การปรับปรุงสภาพแวดล้อมเดิมให้ดี โดยรักษาที่ตั้งกฎไว้ที่เดิม เป็นเรื่องเป็นไปได้ยาก เพราะเป็นห้องแถวเอกชน

๔. คุณค่าของโบราณสถานแห่งนี้อยู่ที่ตัวกฎซึ่งสร้างด้วยไม้ สามารถเคลื่อนย้ายไปรักษาหรืออนุรักษ์ที่อื่นได้ เนื่องจากกฎหลังนี้เพิ่งสร้างเมื่อประมาณสมัยรัชกาลที่ ๕ ความสำคัญในเรื่องรักษาตำแหน่งที่ตั้งมีน้อย

๕. พันธกิจใหม่ของกฎ คือ การเป็นพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ไม่เหมาะสมที่จะตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมเดิม

๖. ให้ทำแผนผังแสดงตำแหน่งที่ตั้งเดิม ซึ่งจะเป็นการเพียงพอที่จะทดแทนทางวิชาการที่เสียไป หรือให้ทำสัญลักษณ์แสดงข้อความที่เป็นประวัติเคลื่อนย้ายตั้งไว้ที่ตำแหน่งเดิมของกฎ ก็จะเป็นการดียิ่ง

ล่วงถึงบัดนี้กฎทรงไทยวัดวังตะวันตกได้รับการเคลื่อนย้ายมาไว้ในที่ใหม่เสร็จเรียบร้อยแล้ว และกลายเป็นสถาปัตยกรรมที่เชิดหน้าชูตาของวัดและของชาวนครศรีธรรมราชอีกนานปี

ศาลาโดหก

กองบรรณาธิการ

ศาลาประตูหกหลังปัจจุบัน ปลุกสร้างในบริเวณเดิมซึ่งมีต้นประตูหกต้น
โปรดสังเกตว่า ที่หน้าจั่วมีตราสิบสองนักษัตรอันเป็นตราสัญลักษณ์จังหวัดนครศรีธรรมราชติดอยู่

"ศาลา" เป็นอาคารที่ปลุกสร้างขึ้นเป็นห้องโถงเพื่อใช้เป็นที่พัก หรือใช้ประโยชน์ในกิจการ
อย่างใดอย่างหนึ่ง มีขนาดเล็กใหญ่ตามเจตนารมณ์ของผู้สร้าง เช่น ศาลาที่พัก ศาลาราย
ศาลาสร่ง ศาลาการเปรียญ ศาลาประชาคม และศาลากลางจังหวัด เป็นต้น เป็นสถาปัตยกรรม
การก่อสร้างพื้นบ้านที่มีทั่วไปและกระจายอยู่ทั่วทุกหนทุกแห่งในประเทศไทย

ในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีศาลาหนึ่งซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมที่จัดว่าน่าสนใจ และมีประวัติ
ความเป็นมาที่ควรแก่การจดจำอยู่หลังหนึ่ง นั่นคือ "ศาลาโดหก" หรือ "ศาลาประตูหก"

ศาลาโดหกเป็นศาลาที่พักประจำเมือง สร้างขึ้น
ตามคตินิยมของชาวภาคใต้ เพื่อใช้เป็นที่พักพิงหลบ
แดดบังฝน และพักค้างอ้างแรม แก่ผู้เดินทางในทุก
ฤดูกาล รวมทั้งเป็นที่พบปะสนทนาวินิจฉัยตัดสินคดีของ

ผู้คนที่อยู่ในละแวกใกล้เคียง การสร้างศาลาเช่นนี้อาจ
กล่าวได้ว่านิยมทำกันทั่ว ทั้งภาคใต้เลยทีเดียว
สะท้อนมีเมตตารมณ์ของผู้สร้าง ถ้าหากสังเกตตาม
เส้นทางในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นทางหลวงแผ่นดิน

ทางหลวงจังหวัด หรือเส้นทางในหมู่บ้าน ก็มักจะพบ ศาลาริมทางในลักษณะเช่นนี้แทบทุกที่ เรียงรายอยู่เป็นระยะๆ ตลอดเส้นทาง

ศาลาโดนกก่อสร้างไว้ตรงข้ามประตูเมืองเก่าของ นครศรีธรรมราช ด้านทิศเหนือ (ประตูชัยศักดิ์หรือประตูชัยเหนือ) ปัจจุบันอยู่ติดถนนราชมงคล ช่วงโรงเรียน กัลยาณิศรีธรรมราชกับจวนผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช หันหน้าไปทางสนามหน้าเมือง

การที่ได้เรียกศาลานี้ว่าศาลาโดนก หรือ "หลาโดนก" (หลาในภาษาถิ่นใต้ก็คือศาลา) ก็เพราะว่าแต่เดิมบริเวณข้างๆ ศาลานี้มีต้นประตู (หรือต้นโด) ขนาดใหญ่แผ่กิ่งก้านสาขาไพศาลอยู่จำนวน ๖ ต้น ต้นประตูเหล่านี้แก่นมีสีแดง เมื่ออายุมากขึ้นแก่นก็จะแดงจนเป็นสีอิฐ ปรกติผลัดใบปีละครั้ง หลังผลัดใบแล้วก็จะแตกใบหนาแน่น และจะออกดอกเหลืองอร่ามพร้อมกัน และร่วงพร้อมกันทั้งต้นเช่นกัน ต้นประตูเหล่านี้เพิ่งจะมาหักโค่นในสมัยที่นายสันต์ เอกมหาชัย เป็นผู้ว่าราชการจังหวัด และต่อมาเทศบาลเมืองนครศรีธรรมราช (ชื่อในขณะนั้น) ได้ปลูกขึ้นใหม่ทดแทน

ด้วยเหตุที่ชาวนครออกเสียง "ประตู" เป็น "โด" และเรียก "ศาลาประตูนก" เป็น "ศาลาโดนก" เช่นนี้เอง จึงทำให้ชาวต่างถิ่นต่างภาคเข้าใจหรือลากเข้าความเป็น "ศาลาโกนก" อันหมายถึงศาลาซึ่งผู้ไม่มีงานทำมานั่งจับกลุ่มสนทนา คุยอวดเรื่องโกหกมดเท็จเป็นประจำ ทั้งเป็นเหตุให้เล่าลือผิดๆ ไปว่าชาวนครมักชอบพูดจาโกหกอยู่เสมอ เป็นผลให้สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยในสมัยนั้น โปรดให้เปลี่ยนชื่อศาลานี้เสียใหม่เป็น "สัจศาลา" เพื่อให้มีความหมายตรงข้ามกับ "ศาลาโกนก"

เมื่อทรงเปลี่ยนชื่อไปเป็น "สัจศาลา" เช่น ผู้รู้ชาวนครจำนวนไม่น้อยได้เกิดความวิตกว่า อาจทำให้คนเชื่อว่าคำเล่าลือนั้นเป็นจริงได้ในภายหลัง จะสูญเสียทั้งประวัติและภาษา ท่านเจ้าพระคุณพระรัตนธัชมุนี (ม่วง) หนึ่งในบรรดาผู้รู้ประจำเมืองนครศรีธรรมราชจึงได้แต่งกลอนเพลงบอกคัดค้าน และแสดงอรรถาธิบาย

ความเป็นมาของชื่อศาลาแห่งนี้ขึ้น มอบให้ขุนชำนาญคดี ผู้สันตติเพลงบอกแห่งบ้านฉางขาม นำไปขับร้องตามทำนองเพลงบอกในที่ต่างๆ รวมทั้งมอบให้ลูกเสือมณฑลนครศรีธรรมราช นำไปขับร้องในคราวชุมนุมลูกเสือแห่งชาติที่จังหวัดพระนคร เพื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐ มีเนื้อความดังนี้

มีนครามหาสถาน	นามขนานนครสถิต
ประจิมทิศและบูรพา	มีทุ่งนาเรียง
มีสนามหญ้าอยู่หน้าเมือง	เจริญเรืองครั้งโบราณ
ป้อมปราการเกกгийศ	ยังปรากฏเสียง
เป็นเมืองเอก ณ ปักขี้ได้	พลไพร่ก็พร้อมเพรียง
รุกขเรียงแถววิถี	เมทนีดล
มีศาลานานครินทร์	พื้นเป็นดินก่อด้วยอิฐ
หลังคาปิดบังร้อน	ทั้งได้ซ่อนฝน
ศาลานี้มีเป็นหลัก	ที่สำนักประชาชน
ผู้เดินหนได้หยุดอยู่	ทุกฤดูกาล
มีประตูอยู่หกต้น	ซึ่งสูงพ้นแต่หลังคา
รอบศาลากิ่งโตใหญ่	แผ่อยู่ไพศาล
อยู่ในถิ่นประจิมถนน	เป็นที่ชนได้สำราญ
แต่ก่อนกาลดึกดำบรรพ์	เป็นสำคัญกล่าว
ชาวบ้านนอกออกสำเหนียก	นิยมเรียกคำสั้นสั้น
ชอบแก่งกัณฑ์พูดหัวน้วน	ดัดสำนวนยาว
เรียกว่า "ศาลาโดนก"	โดยหยิบยกวัตถุกล่าว
เรียกกันฉาวทั่วทั้งบ้าน	มีพยานไป
นิยมวัดปุระจักษ์เห็น	ตามกาลเป็นสมัยก่อน
ใช้เดิม-ทอนหันเห	ไปทางเอโก
กระบิลเมืองเรียกกันอยู่	คือเรียกประตูว่าโด
ไม่ใช่ฟังไลไม่ใช่ฟังนิก	เรียกมาดึกดำ
ชนต่างดาวชาวต่างเมือง	ไม่รู้เรื่องประณมดิน
พูดเล่นลั่นปลายฝีปาก	ถึงถลากล้า
เรียกว่าศาลาโกนก	ซึ่งแก่งยกเอาความระยำ
ตัดถ้อยคำที่เป็นจริง	เปลี่ยนออกทิ้งไป
หาศาลาโกนกไม่	เป็นคำใกล้ดักกับโก
เมื่อใครเผลอขึ้นลักคำ	ชวนกันซ้ำใหญ่
ถ้าโดนกคือโกนกอย่างนี้	จะจารึกไว้ทำไม
เพราะผู้ใหญ่ปกครองถิ่น	ใช้ว่าดินทราย
ไม่อาจสร้างซึ่งหลักฐาน	ตั้งสำนักงานที่พูดปด
ย่อมเสียศผู้ครองถิ่น	ไม่รู้ล้นหาย

บุคคลที่ไม่รู้อะไร	พูดได้พูดไปตามสบาย
เหมือนแก๊งขยายกองกิลเลส	ให้ต่างประเทศฟัง
ในสมัยแห่งพระองค์	กรมตำรวจสถิติที่
เสนาบดีทหารบกจะ	ตามกิระดัง
ท่านไม่ชอบพระหฤทัย	ตามวิสัยที่ด่วนฟัง
เพราะทรงหวังบำรุงประเทศ	ไปทุกเขตคาม
โดยมีคำโกหกสามกมมาก	แบ่งเป็นภาคของความชั่ว
ไม่ให้อภัยติดถิ่น	ในแผ่นดินสยาม
จึงทรงโปรดเกล้ากรุณา	ให้เรียกศาลาสดจนาม
สมกับความศรัทธา	มีอยู่ในแดน
ทำใหม่หลังคาจารึกหมาย	เป็นแผ่นป้ายขึ้นมั่นคง
เพื่อดำรงอยู่ยืนนาน	ด้วยกระดานแผ่น
ให้เรียกสดจศาลา	ต่างพาราไม่ดูแคลน
ตรึงป้ายแผ่นถาวร	ติดหลังคาอยู่
ชาวนครศรีธรรมราช	เคารพบาทเชื้อพระวงศ์
เพื่อดำรงชนหมู่มา	ทนกระดากหู
หวังเย็นเกล้าทั้งหญิงชาย	เหมือนต้องสายสินธุ
เป็นเครื่องชูชีพให้ขึ้น	อยู่ทุกคืนวัน ฯ

กลอนเพลงบอกบทนี้ถือได้ว่าเป็นคำทักท้วงต่อชื่อ "สดจศาลา" ที่ทางราชการได้เปลี่ยนแปลงให้แก่ชาวนครโดยมิได้ศึกษารายละเอียดของชื่อบ้านนามเมืองเป็นครั้งแรกก็ว่าได้ นอกจากนั้นกลอนนี้ยังมีคุณค่าด้านวรรณกรรม เพราะเป็นกลอนที่แต่งถูกแบบแผนของฉันทลักษณ์เพลงบอกมากที่สุด เพลงบอกรุ่นหลังๆ ใน ในนครศรีธรรมราชล้วนท่องจำกลอนบทนี้ได้แทบทุกคนจะถือเป็น "กลอนชั้นครู" ขึ้นหนึ่งก็ได้

เล่าสืบต่อกันมาว่า ศาลาประตูหกในสมัยเดิมสร้างด้วยไม้ยืนต้นพื้นเมือง หลังคาเป็นทรงจั่ว มุงด้วยกระเบื้องดิน ภายในศาลายกพื้นดินสูงขึ้นเล็กน้อย ไปด้วยอิฐพื้นบ้าน ข้างๆ ศาลามีบ่อน้ำ สำหรับให้ผู้คนทางได้ใช้สอย สมัยก่อนเมืองมีกำแพงอิฐดินเผาสองชั้นแข็งแรงมาก มีสะพานหก (สะพานที่ชักขึ้นลงได้) ทอดสำหรับข้ามคูเมือง (คือบริเวณสะพานนครน้อย) ประตูเมืองปิดเปิดเป็นเวลา เมื่อปิดก็ชักสะพาน ขึ้นทำเป็นประตูเมือง หากชาวเมือง ออกไปนอกกำแพงแล้วกลับเข้ามาช้ากว่าเวลาปิดประตูเมือง

(คือเกิน ๒๑.๐๐ น.) ก็จะเข้าเมืองไม่ได้ หรือคนต่างถิ่น หากมาผิดเวลาก็เข้าเมืองไม่ได้เช่นกัน เพราะสะพานถูกชักขึ้นปิดเป็นประตูเมืองไปแล้ว ก็ต้องอาศัยศาลาโดนกเป็นที่พักหุงหาอาหารกินกันจนกว่าจะรุ่งเช้า รอให้ประตูเมืองเปิดเสียก่อนจึงจะเข้าเมืองได้

ศาลาโดนกชั้นแรกสุดนั้นสันนิษฐานว่าสร้างสมัยกรุงศรีอยุธยา แต่ได้มีการบูรณะกันหลายครั้ง ศาลาหลังก่อนนั้นอยู่ลึกเข้าไปกว่าปัจจุบันเล็กน้อย คืออยู่ท่ามกลางต้นประดู่ที่มีกิ่งใหญ่ใบหนาและร่มรื่นดังกล่าวแล้ว)

ศาลาโดนกทุกวันนี้ดัดแปลงเป็นศาลาทรงไทย หลังคาซ้อนเหลื่อมกัน ตัวศาลากว้างขวางขึ้น แต่สร้างอยู่ในบริเวณเดิม รอบศาลามีประตูหกต้น มีต้นสนและไม้ประดับร่มรื่นดี ประชาชนใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจกันตลอดปี บางทีก็ใช้เป็นที่พักผ่อนหลับนอนเวลาที่มาร่วมงานสำคัญ ๆ เช่น งานสารทเดือนสิบ (ในสมัยที่ยังจัดงานที่สนามหน้าเมือง) หรือบางทีก็ใช้เป็นที่วางขายขนมพื้นเมืองในโอกาสที่มีงานประเพณีที่สนามหน้าเมือง ทำให้ศาลาโดนกยังคงเป็นศาลาที่มีความสำคัญ แม้ความเจริญของบ้านเมืองจะทำให้ความมุ่งหมายการสร้างศาลาที่มีมาแต่เดิมเปลี่ยนแปลงไปบ้างก็ตาม

กิจกรรมใหญ่ มักนิยมใช้ศาลาประตูหกเป็นสถานที่ประกอบพิธี

ศาลากลางหน

สุริวงค์ พงศ์ไพบูลย์

ศาลากลางหนหลังคาจตุรมุข

ศาลากลางหนเป็นศาลาสาธารณะซึ่งเอกชนหรือประชาชนผู้มีจิตศรัทธาสร้างขึ้นเพื่อเป็นที่หยุดพักของคนเดินทาง หรือเป็นที่พักผ่อนของผู้ที่อยู่ในละแวกที่ใกล้เคียง และบางโอกาสอาจใช้เป็นที่พักผ่อนพิศกรรมบางอย่างร่วมกันของชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ

ศาลากลางหนนิยมสร้างไว้ริมทางที่มีผู้สัญจรผ่านเป็นประจำ เช่น ที่ทำน้ำ ทางแยก ปากทางเข้าหมู่บ้าน หน้าวัด หน้าเมืองและรายทางระหว่างหมู่บ้านซึ่งห่างกันประมาณหนึ่งชั่วพัก

ศาลากลางหนส่วนใหญ่มักสร้างอย่างถาวร วัสดุที่ใช้ก่อสร้าง และขนาดของศาลาแตกต่างกันตามกำลังความสามารถของผู้สร้าง รูปทรงมักสะท้อนถึงสถาปัตยกรรมพื้นบ้าน ประสมประสานด้วยคตินิยม เจตนาที่จะให้เกิดประโยชน์ วัฒนธรรมของการใช้ประโยชน์ และ วัสดุสิ่งก่อสร้างที่นิยมกันในท้องถิ่นนั้น ๆ ตามยุคตามสมัยที่สร้างขึ้น

รูปแบบของศาลากลางหนที่พบมากในภาคใต้ คือ เป็นอาคารโครงไม้เนื้อแข็ง ยกพื้นสูงประมาณ ๐.๘๐ เมตร ถึง ๑.๒๐ เมตร ไม่นิยมฝังเสาแต่ จะวาง

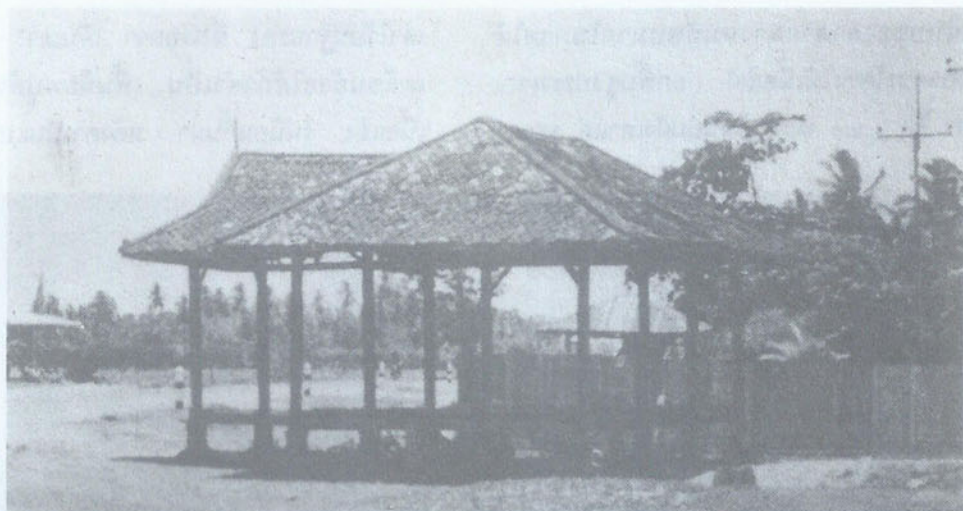
เสาไว้บนฐานรอง ซึ่งเรียกว่า "ดินเสา" จึงเหมาะที่จะ เคลื่อนย้ายได้ถ้าจำเป็น พื้นนิยมปูด้วยกระดานไม้ เนื้อแข็ง ไม่นิยมฉันทา หลังคาเป็นแบบทรงไทยมีจั่ว

การใช้ศาลากลางหนเป็นที่ประกอบพิธีกรรม

ศาลากลางหนแบบพื้นคอนกรีต ไม่ลัดระดับ

ศาลากลางหนหลังคามสแบบบ้านหยาสมกับแบบลานของไทยมุสลิมพื้นไม้กระดาน

หลังคาจตุรมุข หลังคาแบบบานอหรือหลังคาบ้านหยา มุงด้วยกระเบื้องดินเผาที่มุงด้วยสังกะสีก็มีบ้าง ศาลา กลางหนที่สร้างเป็นเสาคอนกรีตก็มีบ้าง ถ้าเป็นประเภท นี้ พื้นที่ส่วนมากก่อกล้อมด้วยอิฐ ถมดินอัดแน่นเต็ม แล้วปูด้วยแผ่นอิฐหรือราดซีเมนต์ หรือเป็นพื้นคอนกรีต

พื้นที่ของศาลากลางหนส่วนใหญ่นิยมทำให้มี ๒ ระดับ อยู่ในศาลาหลังเดียวกัน คือทำให้ส่วนหนึ่งมี ระดับสูงกว่าส่วนอื่นๆ ประมาณ ๒๐ - ๕๐ เซนติเมตร เพื่อว่าเมื่อมีพิธีกรรมทางศาสนาส่วนที่สูงกว่านั้น จะได้ ใช้สำหรับเป็นที่นั่งของพระภิกษุสามเณรที่นิมนต์มาใน พิธี ส่วนชาวบ้านนิยมนั่งบนพื้นที่มีระดับต่ำกว่าตาม คติของการคารวะ พื้นที่ยกสูงพิเศษนี้ อาจจะอยู่ตรง ส่วนไหนก็ได้ เช่น ทำไว้ที่ส่วนระเบียงก็มี แยกไว้ ห้องหนึ่งต่างหากก็มี ทำพื้นสูงไว้ตรงกลางแล้วลง ระเบียงลดพื้นต่ำลงด้านหนึ่ง หรือทั้งสองด้านก็มี ลด พื้นระเบียงรอบทั้งสี่ ด้านก็มี

โดยปกติที่ศาลากลางหนจะมีบ่อน้ำอยู่ด้วยและ มักอยู่ใกล้ๆ กัน มีเครื่องตักและภาชนะสำหรับใส่น้ำ ไว้ให้ เพื่อตักดื่มน้ำและใช้ชะดวง ถ้าบ่อน้ำนั้นไม่ สะอาดพอที่จะดื่มได้ ก็จะมีน้ำดื่มใส่หม้อ ดินเผา ไว้ให้ด้วย มีฝาปิดอย่างมิดชิด และจะมีผู้คอยตักน้ำ มาใส่ไว้ไม่ให้ขาด จึงมีคำล้อเลียนคนที่ใจแคบ

เปรียบเทียบกับวัฒนธรรมการตักน้ำไว้บนศาลากลางหน เช่น "คนอย่างมึงอย่าว่าแต่จะตักน้ำใส่เผลงหลาเลย แม้ แต่ลูกนกในรังมึงยังคิดจะกินมัน" (เผลง คือ ภาชนะ เครื่องปั้นดินเผาขนาดใหญ่ สำหรับใส่น้ำหรือใส่ของ ส่วนคำ หลา คือศาลา) โดยปกติคนที่สมัครใจ คอยจัดหาน้ำดื่มมาไว้ที่ศาลา ถือว่าเป็นคนจิตใจสูงและมีเมตตาธรรม

สังคมในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป การสร้างศาลา กลางหนด้วยศรัทธาเฉพาะตัวมีน้อย ศาลากลางหนที่เคยมีมาก็ถูกรื้อทิ้งเสียบ้าง พังทลายไปโดยไม่มีการบูรณะบ้าง การสร้างศาลาริมทางให้ปัจจุบันมักตกเป็นภ า ระของหน่วยราชการบางหน่วย และมักมีรูปแบบเป็น แบบเดียวกันเอกลักษณ์และภาพสะท้อนถึงวัฒนธรรมของชาวบ้านจากศาลากลางหนคงจะไม่มีให้ศึกษากันได้อีกในอนาคต บทบาทของศาลากลางหนที่เคย มีต่อการเสริมสร้างคุณธรรมของชาวใต้ ทั้งแก่ผู้สร้าง และผู้ใช้ประโยชน์ก็แคลงตามความเปลี่ยนแปลงของ สังคมและค่านิยม ศาลาริมทางที่สร้างและผู้ใช้ ประโยชน์ก็แคลงตามความเปลี่ยนแปลงของสังคม และค่านิยม ศาลาริมทางที่สร้างขึ้นใหม่ในปัจจุบัน บางที่เน้นสิ่งที่ผู้สร้างต้องการประชาสัมพันธ์มากกว่า อย่างอื่น

ศาลากลางหนหลังคาจั่ว ใช้เป็นสะพานข้ามคูน้ำไปในตัว

ศาลากลางหนแบบพื้นลดระดับ ตรงส่วนระดับพื้นสูงมีฝากัน ๓ ด้าน

นครศรีธรรมราช

ขอกราบครูหลวงปู่ทวดรดสามหน
ขอลิขิตคิดอักษรคำกลอนเป็น

ชาวทักษิณถิ่นเราเขาเล่าขาน
มีพระธาตุทองคำหนุนนำพร

ประเพณีวัฒนธรรมเลิศล้ำค่า
ควรปกป้องรักษาอย่าดูแล

นครศรีธรรมราชเมืองศิลปศาสตร์
ช่างถมเราเชื่อว่าฝีมือดี

ชนมบุญจุนพองต้องถามหา
ถึงเดือนสิบเรามั่นจัดใหญ่โต

พ่อแม่ลูกหลานเหลนเด่นสง่า
รวมงานบุญกุศลสร้างมองช้างเคียง

ขอสวดมนต์สิ่งศักดิ์สิทธิ์นิมิตเห็น

ขอโดดเด่นเฉกเช่นครูผู้รักสอน

เป็นตำนานรุ่งเรืองเมืองเก่าก่อน

คนเมืองคอนระบือไปสุดไกลแดน

ครั้งปู่ยายตาน้าหวงแหน

รีบทดแทนสืบสานต่อไม่รอรี

เมืองนักปราชญ์เมืองนักกลอนนครศรีฯ

หลายร้อยปีที่เลื่องชื่อคือนะโม

ชนมลาบ้ำดีซ้ำจำเป็นไซ

ต่างก็โผผินกลับรังพร้อมเพรียง

ทั้งสูงป้าน้ำอามาไม่เลียง

วังเข้าเสียงชิงเปรตมีเหตุภัย

นครศรีฯ นี้อื่อเลื่องเมืองธรรมะ
 มากวัดวาอารามงามกว่าใคร
 การศึกษาเมืองนครฯ
 โรงเรียนดีมีมากมายให้พิจารณา
 สุโขทัยให้ครูคอนมาสอนสั่ง
 นำศิลามาจารึกนิกบุญคุณ
 ทรัพย์ในดินสืบนาน้ำตามไขว่คว้า
 ขุดไร่พรวนสวนยางถางพงพี
 ผลไม้ที่ขึ้นชื่อคือลึงคุด
 มังคุดคัดกรอบกัฒมันขอบันเธอ
 หนึ่งตะลุมโนห์ราพากันร้อง
 เสียงปี่ซอจ้อจันใจให้พักพิง
 สถานที่ท่องเที่ยวน่าเกี่ยวข้อง
 หาดทรายสวยน้ำตกใสไม่น่ากลัว
 ขนมน้ำบ้านเราเขาชื่อนิว
 สะตอหมิ่นถิ่นใต้ค้ายทองแดง
 ลูกเนียงหวานหน่อเหียงเขวี้ยงเข้าปาก
 ถึงจะแพงแสนแพงแบ่งเงินตรา
 อ.สิชลยินคนเขาบอกว่า
 สุขลหรือสู้ชนคนกล้าไว้
 ทำศาลาพระนางตราแสนหายาก
 ยุคเดียวกับพระท่าเรือเนื้อดินเอง
 นครฯ เราเขาว่าน่าเลี้ยงกุ้ง
 ชาวสิชลคนขนอมพร้อมทำนา
 พรหมศรีถ้ำมากเจ้าตากฯ อยู่
 เคยพักรบพบรักอุ่นขุนพนม
 ลานสกาบนเขาแก้วแนวที่ตั้ง
 เกณฑ์พลพรรคปึกสร้างเมืองต่อเนื่องไป
 อดตาเถรจารย์พ่อท่านคล้าย
 นำชาวบ้านสานเส้นทางก้าวอย่างมัน

เป็นเมืองพระพุทธสิหิงค์ที่ยิ่งใหญ่
 เทศแขกไทยเข้าในวัดนมัสการ
 กระฉ่อนก้อง เราจักต้องเร่งรัดจัดสืบสาน
 ขนเบิกบานลูกหลานชอบชมมอบทุน
 เมื่อครั้งยังรุ่งเรืองเมืองพ่อขุน
 ครูคอนหนุนได้รู้รอบขอบชั่วดี
 ถือจอบพราฆ่าเดินป่าเลือกหาที่
 ทุเรียนมีเงาะดาดกลางสาตเจอ
 ใหญ่สุดสุดมีให้ทานรสหวานจริง
 ให้เพื่อนเกลอได้ทานหวานเสมอ
 ลูกคู่ซ้องตีกลองรับพร้อมฉับฉิ่ง
 นั่งดูนั่งติดตามเรื่องจนเปลืองตัว
 จัดข้าวของพาพ้องเพื่อนเยือนเที่ยวทั่ว
 เล่นชนวัวมั่วดีไก่ใช้จ่ายแพง
 เมื่อยามทิวแลเห็นมีเป็นแหล่ง
 ผักเหนาะแดงผักถั่วคั่วพุงปลา
 สุดจะอยากทานสะตอก็อพพา
 ให้ได้มากลิ่นสะตอก็อพอใจ
 เรียกเพี้ยนมานานนักชักสงสัย
 แปลเป็นไทยน้ำใจดีมีกลัวเกรง
 มีน้อยมากพระกรุเก่าเราสวยแซ่
 วงนักเลงพระเครื่องเลื่องบูชา
 จุดหมายมุ่งทุ่งหัวไทรไปท่าหลา
 เสี่ยงเงินมาหาเลี้ยงกุ้งย่งบรม
 เหล่านักสู้กล้าหาญต้องอาจสม
 ศิริพรหมมหาราชของชาติไทย
 อโศกฯ สังกะสีพะกาพทธารใหญ่
 ปลุกชวนไร่สร้างวัดจัดป้องกัน
 กำเนิดกายในฉวางข้างสวนขันธ
 ถิ่นฐานนั้นพลันเจริญเกินสมบุรณ์

สูงที่สุดคือชื่อเขาหลวงปวงขุนเขา
เหตุเพราะแร่นั้นมากมีทวีคูณ

อ.ทุ่งใหญ่ห่างไกลมากจากจังหวัด
ชุมทางดังคนใกล้ไกลไปขึ้นลง

ร้อนพิบูลย์ก่อนครั้งพ่อชังโปรด
เขาชุมทองท้องถิ่นนี้มีทองขั้ว

ปากพนังเขียรหัวไทรไปชะอวด
ตะลุมพุกยุคศูนย์ห้าวตะภัย

ชาวกะทูนต้องสูญหายตายสามหนึ่ง
คนพลัดถิ่นร้างฝังจมทับถมดิน

บารมีจากปากฟ้าทรงมาโปรดฯ
ธ เมตตาใหญ่หลวงปวงประชา

โครงการพระราชดำริลิตีแน
มหาลัวยลัทธิลักษณะจักรัณพลัง

ทั้งสิบสองนักษัตร์รัตเป็นกรอบ
ม่วงชื่อพระรัตนธัษณูนี้

เจ้าคุณเฒ่าท่าโพธิ์ผู้รอบรู้เห็น
จ.ป.ร.พ่อเหนือหัวทั่วเขตคาม

พ่อครูเคร่งครัดพระแท้แท้
พ่อครูนำช่างสิบหมู่บุทางคน

พ่อครูสร้างเบญจมาศบุทิศ
พ่อครูหวังให้ศิษย์มีภูมิปัญญา

เป็นผู้ให้มากยิ่งขึ้นสรรพ
เป็นความหวังทั้งชีวิตศิษย์ดำรง

เป็นชี้นำหลายคนบนเขาศูนย์
เศร้าอาตุรสูญชีวิตต้องปิดลง

ผ่านรวบรัดลัดย่างทางทุ่งสง

อ.ทุ่งสงมั่นคงมากอยากแยกตัว
มีเรื่องโจทก์กล่าวขานผ่านนายหัว
หลุมทองทั่วไวกมายไม่ขายใคร

เคยเจ็บปวดร้องไห้ล้มตายใหญ่
จุดหัวใจคร่ำวิญญานผลาญชีวิน

ท่อนซุงถึงจิงกระหน่ำซ้ำเติมสิ้น
เสียงหวีดดินยินกูร้องก้องธารา

แสนปรโมทย์ยินดีสุดที่หา
พัฒนาลุ่มน้ำยากปากพนัง

จักช่วยแก้ทุกข์เข็ญเป็นสุขขัง
เรามุ่งหวังตั้งใจมากอยากให้มี

องค์ธาตุดรอบตราเมืองม่วง-เหลืองสี
ภิกษุดีสีเหลืองสดใจงดงาม

พ่อครูเป็นสหชาติปราชญ์สยาม
เทอดพระนามพุทธเจ้าหลวงของปวงชน

พ่อครูแพร่ชื่อคอนไปในทุกหน

พ่อครูดลบันดาลสุขยุค ร.๕

พ่อครูคิดขยายงานการศึกษา

เป็นทูตาหาแขนแทนพระองค์

เป็นผู้รับราชโองการสานประสงค์

เป็นพระสงฆ์องค์ควรค่าบูชาเอย

นายสุรเชษฐ์ ณ นคร

โรงเรียนเบญจมาศบุทิศ

๒๓ ตุลาคม ๒๕๓๘

"๑๐๘ ปัญหาภาษาไทย"

บุญเสริม แก้วพรหม

"๑๐๘ ปัญหาภาษาไทย"

ทำไมต้อง ๑๐๘

๑. เมื่อแรกเริ่มจะเขียนบทความชุดนี้ ลงใน "สารนครศรีธรรมราช" เพื่อเสนอสาระ
 สนทนาถึงท่านผู้อ่านที่สนใจด้านภาษาไทย ก็ครุ่นคิดหาทางตั้งชื่อบทความชุดนี้อยู่เนานสองนาน
 จนในที่สุดก็ได้ข้อยุติลงที่ "๑๐๘ ปัญหาภาษาไทย"

"๑๐๘" ก็คือ "ร้อยแปด"

พจนานุกรมหลายฉบับให้ความหมายใกล้เคียงกันในทำนองว่า

ร้อยแปด : จำนวนมากมายหลายอย่างต่างชนิด

นอกจากนั้น พจนานุกรมบางฉบับยังเพิ่มเติมคำว่า "ร้อยแปดพันเก้า" มาให้อีก โดยมีความหมายว่าสารพัดอย่างมากมายหลายชนิด

ที่มาของคำว่า "ร้อยแปด" ขุนวิจิตรมาตรา (สง่า กาญจนาคพันธุ์) เขียนไว้ในหนังสือ "สำนวนไทย" ว่า

"...มูลของสำนวนมาจากจำนวนเลข ๑๐๘ ทางอินเดียซึ่งนับถือกันว่าเป็นจำนวนศักดิ์สิทธิ์ ทั้งทางลัทธิพราหมณ์หรือไสยศาสตร์และทางพุทธศาสนา ตัวอย่างทางไสยศาสตร์ เช่น กำลังดาวพระเคราะห์มี อาทิตย์ ๖ จันทร์ ๑๕ อังคาร ๘ พุธ ๑๗ เสาร์ ๑๐ พฤหัสบดี ๑๗ ราหู ๑๒ ศุกร์ ๒๑ รวมกันเป็นจำนวน ๑๐๘ หัวใจ ๑๐๘ เช่น ทูสะนะมิ หัวใจปัดมั่ง กระสะติ หัวใจจั้งงู สุนะโมไล หัวใจขุนแผน ฯลฯ ลูกประจำ ๑๐๘ เสกคาถา ๑๐๘ คาบ ทางพุทธศาสนามีพระพุทธรูป ๕๖ พระธรรมคุณ ๓๘ พระสังฆคุณ ๑๔ รวมเป็น ๑๐๘ ตัณหา ๑๐๘ ฯลฯ ดังนี้ จำนวนเลข ๑๐๘ จึงกลายเป็นสำนวน ร้อยแปด...."

"ปัญหา" ก็คือ ข้อสงสัย ข้อคำถาม ข้อที่ต้องพิจารณาแก้ไข

กล่าวโดยสรุป "๑๐๘ ปัญหาภาษาไทย" ก็คือ ข้อสงสัย ข้อคำถามทุกสิ่งทุกอย่างสารพัดสารพันที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทย และต้องค้นคิดหาคำตอบทำความเข้าใจ

อย่างไรก็ตาม คำที่เขียนคล้ายๆ กับ "ปัญหา" ก็คือ "ปัญญา"

"ปัญญา" คือความรู้รอบรู้ ความรู้ทั่ว ความฉลาด เกิดแต่เรียนและคิดและเราเชื่อว่า "ปัญหาเป็นที่มาแห่งปัญญา" แล

๒. เมื่อเขียนว่า "ณ ศาลาประชาคมอำเภอ" ตรง "ณ" ทำไมบางคนเขียนใส่จุด (ณ.) บางคนเขียนไม่ใส่จุด (ณ) ต่างกันอย่างไร

"ณ" คำนี้อ่านออกเสียงว่า "นะ"

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๒๕ ให้ความหมายว่า เป็นคำบุพบท "ใน, ที่, เป็น, คำบ่งเวลาหรือสถานที่ว่า ตรงนั้นตรงนี้, ถ้าใช้นำหน้าสกุล หมายความว่าแห่ง เช่น ณ อยู่ยง ณ ระนอง"

ปรากฏการใช้คำว่า ณ โดยทั่วไปอยู่ ๓ ความหมายคือ

๑. บ่งบอกสถานที่ เช่น ณ ศาลาประชาคมอำเภอ ดังกล่าว

๒. บ่งบอกเวลา เช่น ณ วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๗ เป็นต้น

๓. นำหน้าสกุล เช่น ณ นคร เป็นต้น

เนื่องด้วย "ณ" เป็นคำคำหนึ่ง อ่านออกเสียงว่า "นะ" และไม่ใช่อักษรย่อ จึงไม่ต้องใส่จุด (.มหัพภาค) กำกับ เพราะถ้าใส่จุดก็จะอ่านออกเสียงอย่างอักษรย่อเป็น "นอ" ซึ่งไม่ใช่ และถ้าใส่จุด เป็นอักษรย่อ ก็จะต้องมีคำเต็ม ซึ่งไม่มี

ดังนั้น ถ้าถามว่า ทำไมบางคนเขียนใส่จุด (ณ.) บางคนเขียนไม่ใส่จุด (ณ) ต่างกันอย่างไร คำตอบก็คือ ต่างกันตรงความเข้าใจถูกต้องกับความเข้าใจผิดนั่นเอง

๓. "กำหนดการ" และ "หมายกำหนดการ" ใช้ต่างกันอย่างไร

"หมายกำหนดการ" ใช้เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์ใช้หรือไม่

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ได้ให้ความหมายของคำว่า "กำหนดการ" และ "หมายกำหนดการ" ไว้ดังนี้

กำหนดการ : ระเบียบการที่บอกถึงขั้นตอนของงานที่จะต้องทำตามลำดับ

หมายกำหนดการ : เอกสารแจ้งกำหนดขั้นตอนของงานพระราชพิธีที่จะต้องอัญเชิญพระบรมราชโองการคือ ขึ้นต้นด้วยข้อความว่า "นายกรัฐมนตรีหรือเลขาธิการพระราชวัง รับพระบรมราชโองการเหนือเกล้าฯ สั่งว่า" เสมอไป

ถามว่า ใช้ต่างกันอย่างไร

คำตอบมีว่า

"กำหนดการ" ใช้ในกรณีเป็นเอกสารแจ้งกำหนดขั้นตอนของงานโดยทั่วไปที่ทางราชการ หรือเอกชนจัดขึ้น ถึงแม้ว่างานนั้นๆ จะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์แต่ถ้างานนั้นมิได้เป็นงานพระราชพิธีซึ่งกำหนดขึ้นโดยพระบรมราชโองการแล้ว ก็ยังให้ใช้ "กำหนดการ" ทั้งสิ้น เช่น "กำหนดการพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชทานปริญญาบัตร" เป็นต้น

"หมายกำหนดการ" ใช้ในกรณีเป็นเอกสารแจ้งกำหนดขั้นตอนของงานพระราชพิธีซึ่งกำหนดขึ้นโดยพระบรมราชโองการ ในการเขียนหมายกำหนดการต้องอ้างพระบรมราชโองการขึ้นต้นข้อความว่า "นายกรัฐมนตรี (หรือเลขาธิการพระราชวัง) รับพระบรมราชโองการเหนือเกล้าฯ สั่งว่า...." เสมอไป ซึ่งในทางปฏิบัตินั้นเจ้าหน้าที่จะต้องส่งต้นหมายกำหนดการเสนอนายกรัฐมนตรี หรือเลขาธิการพระราชวังลงนามรับสนองพระบรมราชโองการก่อน เพื่อให้เป็นพระบรมราชโองการที่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ

ถามว่า "หมายกำหนดการ" ใช้เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์หรือไม่

ตอบว่า ไม่ใช่ ด้วยเหตุและผลข้างต้นที่กล่าวแล้ว

๔ คำที่มีตัว "ท" เป็นพยัญชนะต้น ทำไมบางคำอ่านออกเสียงเป็น "ดอ" บางคำอ่านออกเสียงเป็น "ทอ" มีหลักการอ่านอย่างไร

คำในภาษาไทยที่ใช้ตัว "ท" เป็นคำที่มาจากภาษาบาลีบ้าง มาจากภาษาสันสกฤตบ้าง

ในภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตนั้นจะออกเสียง "ท" เป็น "ดอ" แต่ในภาษาไทยเราจะออกเสียงเป็น "ทอ" เมื่อนำคำที่มี "ท" มาใช้ในภาษาไทย บางคำก็ออกเสียงตามภาษาเดิม บางคำก็ออกเสียงตามแบบไทย การอ่านคำที่ใช้ "ท" จึงอ่านได้ ๒ แบบคือ

๑. อ่านออกเสียง "ดอ" ตามภาษาเดิม ทุกคำที่อ่านออกเสียง "ดอ" จะเป็นคำตาย เช่น บัณฑิต (บัน-ดิด) บัณฑิตย์ (บัน-ดิด) บัณฑุ (บัน-ดู) บัณฑะก์ (บัน-เดาะ) บัณฑะว์ (บัน-เดาะ) มณฑริก (มุน-ตะ-ริก) มณฑป (มน-ดบ) ดัณฑุล (ตัน-ดู-ละ) เลณฑุ (เลน-ดู) เป็นต้น

๒. อ่านออกเสียง "ทอ" ตามภาษาไทย จะมีทั้งคำเป็นและคำตาย เช่น กุณฑล (กุน-ทน) กุนที (กุน-ที) กุนโท (กุน-โท) จัณฑาล (จัน-ทาน) บัณฑร (บัน-ทอน) บัณฑูร (บัน-ทูน) มณฑล (มน-ทน) มณฑา (มน-ทาป) มณฑารพ (มน-ทา-รบ) มณฑโท (มน-โท) ขัณฑสีมา (ขัน-ทะ-สี-มา) ขัณฑสกร (ขัน-ทด-สะ-กอน) คัณฑมาลา (คัน-ทะ-มาลา) มัณฑุก (มัน-ทุก) เป็นต้น

มีหลักการอ่านอย่างไร

ก็คงให้คำตอบว่า ถ้า "คำเป็น" อ่านออกเสียง "ทอ" ทั้งหมด ถ้าเป็น "คำตาย" ส่วนใหญ่จะออกเสียงเป็น "ดอ" แต่ก็ยังมี "คำตาย" บางคำออกเสียง "ทอ" ตรงนี้คงต้องอาศัยหลักแห่งการสังเกตและจดจำว่าคำไหนออกเสียง "ดอ" หรือ "ทอ"

๕. "ได้แก่" "เช่น" "เป็นต้น" "ฯลฯ"

มีหลักการใช้ที่ถูกต้องและต่างกันอย่างไร

คำว่า "ได้แก่" และ "เช่น" เป็นคำนำหน้าเพื่อแสดงรายการ และตัวอย่างของข้อความข้างหน้า

คำว่า "เป็นต้น" และ "ฯลฯ" เป็นคำและเครื่องหมาย ที่ใช้เพื่อละคำหรือข้อความตอนปลายซึ่งอยู่ในประเภทเดียวกันกับคำหรือข้อความที่ยกมากล่าวเป็นตัวอย่างตอนต้นแล้ว

พจนานุกรมได้ให้ความหมายของคำเหล่านี้ไว้ว่า

ได้แก่ : เท่ากับ คือ

เช่น : แบบ อย่าง ชนิด

เป็นต้น : ดังตัวอย่างที่กล่าวแล้ว

ฯลฯ : เรียกว่า ไปยาลใหญ่ หรือเปียลใหญ่ ใช้เขียนสำหรับละข้อความ อ่านว่า "ละ" หรือ "และอื่นๆ" บางทีก็เขียน "ฯเปฯ"

"ได้แก่" กับ "เช่น" ใช้ต่างกัน

ส่วน "เป็นต้น" กับ "ฯลฯ" ใช้เหมือนกัน โดยใช้แทนซึ่งกันและกัน แต่ไม่ใช่พร้อมกันทั้งสองอย่าง

เมื่อใช้คำว่า "ได้แก่" ให้ยกข้อความซึ่งได้แก่นั้นแสดงโดยครบถ้วน

ตัวอย่าง

- อักษรกลางมี ๙ ตัว ได้แก่ ก จ ฎ ฏ ด ต บ ป อ

- เสียงวรรณยุกต์มี ๕ เสียง ได้แก่ สามัญ เอก โท ตรี จัตวา

เมื่อใช้คำว่า "เช่น" ให้ยกตัวอย่างสิ่งที่เป็นแบบนั้นตามสมควร แล้วปิดท้ายด้วยคำว่า "เป็นต้น" หรือ "ฯลฯ"

ตัวอย่าง

- พยัญชนะที่เป็นอักษรกลาง เช่น ก จ ฎ ฏ เป็นต้น

- สัตว์เลี้ยงมีหลายชนิด เช่น ช้าง ม้า วัว ควาย ฯลฯ

๖. ตัว "ญ" เมื่อประสมด้วยสระ "อู" จะเขียนอย่างไร มีเชิงหรือไม่มีเชิง เช่น จะเขียนว่า "กตัญญู" หรือ "กัตัญญู" อย่างไหนถูก อย่างไหนผิด

ตัว "ญ" และ "ฐ" เป็นพยัญชนะที่มีเชิงอยู่ได้ บรรทัดปกติ พยัญชนะ ๒ ตัวนี้เมื่อเขียนคำบาลีหรือสันสกฤต ก็จะตัดเชิงออก ดังนี้

วิราโค เสฏโฐ ธมฺมานํ ทิปทานญจ จกฺขมา

(ยอดแห่งธรรมคือความปราศจากราคะ ยอดแห่งมนุษย์คือพระผู้เห็นแจ้ง)

แต่เมื่อเขียนในภาษาไทยคงมีเชิงเสมอ ยกเว้นกรณีคำซึ่งประสมด้วยสระอุ หรือสระอู เช่น กตัญญู กตัญญูตา กาลัญญู บริสัญญู มัตตัญญู รัตตัญญู วทัญญู วรัญญู วิญญู สัพพัญญู อกตัญญู อวิญญู ฯลฯ ซึ่งมีปัญหาว่าจะเขียนตัว "ญ" มีเชิง (ญ) หรือไม่มีเชิง (ย) เพราะบางคนเขียนมีเชิง แต่บางคนเขียนไม่มีเชิง

ข้อยุติเรื่องนี้ ราชบัณฑิตยสถาน ซึ่งเป็นหน่วยงานผู้กำหนดหลักการอ่านและการเขียนหนังสือไทย ได้มีความเห็นไว้เมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๒๕ ดังนี้

"....ในการเขียนตัว ญ ที่ประสมด้วยสระอุ อุ แล้วตัดเชิงออกนั้น เนื่องมาจากความขัดข้องในการพิมพ์ เพราะถ้าคงเชิงตัว ญ ไว้ เวลาพิมพ์สระอุ อุ ลงไป สระ อุ อุ จะไปทับบนเชิงตัว ญ ท่านจึงได้ตัดเชิงที่ตัว ญ ออก ความจริงท่านได้ตัดมาตั้งแต่ในพจนานุกรม ฉบับกรมตำรา กระทรวงธรรมการ พ.ศ. ๒๔๗๐ แล้ว ถึงหากจะเขียน ญ ประสมกับสระอุ อุ และไม่ตัดเชิง ญ ออก ก็ไม่ถือว่าผิด แต่จะทำให้เกิดความลักลั่น ในการเขียนเท่านั้นเอง เพื่อความเป็นเอกภาพในการเขียนคำ ญ ที่ประสมด้วยสระ อุ อุ จึงเห็นว่า ควรจะตัดเชิง ญ ออก...."

คำตอบคงชัดเจนแล้วว่า ไม่มีอย่างไหนผิด แต่เพื่อความเป็นเอกภาพในการเขียน เห็นควรที่จะเขียนตัดเชิงออกว่า "กตัญญู"

๗ เคยเรียนมาว่า ลักษณะนามของ "ข้าง" เรียกเป็น "เชือก" พอมาอ่านข่าว ข้างป่าตกเหว เขาเรียกเป็น "ตัว" จึงเกิดความสงสัย

ผมเองเมื่อเริ่มต้นอ่านข่าว ข้างป่าตกเหวที่เขาใหญ่โคราช ตายไป ๒-๓ ตัว ก็เริ่มตั้งข้อสงสัยในใจเหมือนกันว่า สื่อมวลชนใช้ลักษณะนามผิดอีกแล้ว คำง่าย ๆ อย่างนี้ไม่น่าผิด แต่เมื่อหลายวันเข้า สื่อมวลชนยังคงเสนอข่าวโดยใช้คำว่า "ตัว" เป็นลักษณะนามของ "ข้างป่า" อยู่เหมือนเดิม ผมก็เกิดความลังเลและสงสัย ครั้นเมื่อได้เรียนสอบถามท่านผู้รู้และเปิดตำราตรวจสอบ ก็ต้องรีบถอนข้อกล่าวหาทันที

ทั้งนี้ เพราะ

"เชือก" ที่เป็นลักษณะนามของข้างที่เคยเรียนมานั้น หมายถึงเฉพาะ "ข้าง-บ้าน" ที่นำมาเลี้ยงเท่านั้น คำว่า "เชือก" ที่นำมาเป็นลักษณะนามของข้างบ้านคงมาจาก เชือกที่ต้องใช้ล่ามข้างบ้านนั่นเอง

แต่ข้างที่ตกเหวที่เขาใหญ่ครั้งนี้ เป็น "ข้างป่า" เมื่อเป็น "ข้างป่า" ยังไม่มีเชือกล่ามเข้ามาเกี่ยวข้อง จึงยังคงเรียกเป็น "ตัว" เหมือนสัตว์ป่าทั่วไป

ที่สื่อมวลชนใช้เสนอข่าวดังนั้น จึงถูกต้องแล้ว

นอกจาก "ข้างบ้าน" และ "ข้างป่า" แล้ว ยังมีข้างอีกประเภทหนึ่ง เป็นข้างที่ขึ้นระวางเป็น "ข้างหลวง" (ขึ้นระวาง หมายถึง เข้าทำเนียบ เข้าประจำการใช้แก่พาหนะของหลวง คือ ข้าง ม้าและเรือ) "ข้างหลวง" ไม่เรียกเป็น "เชือก" หรือ "ตัว" แต่เรียกเป็น "ข้าง" ว่า "ข้างหลวง ๓ ข้าง..."

ส่วนเมื่อข้างหลาย ๆ ตัวอยู่รวมกันเป็นฝูง จะเป็นข้างบ้าน หรือข้างป่าก็แล้วแต่คงเรียกเหมือนกันเป็น "โขลง" ว่า "ข้าง ๑ โขลง..."

ความสงสัยเรื่อง ข้าง-ป่า-ง-ๆ คงจะคลายแล้วนะครับ

๘ "ถวายพระพร" กับ "ถวายชัยมงคล" ใช้ต่างกันอย่างไร หรือจะใช้ว่า "ถวายพระพรชัยมงคล" ได้หรือไม่

ธรรมเนียมปฏิบัติที่ดั้งเดิมของคนไทยนั้น เมื่อผู้ใหญ่จะให้พรแก่ผู้น้อย ผู้ใหญ่สามารถจะกล่าวได้เลยว่า "ขออวยพรให้..." เพราะถือว่าผู้ใหญ่มีคุณงามความดีเพียงพอที่จะให้แก่ผู้น้อยได้ แต่เมื่อผู้น้อยจะให้พรแก่ผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่จะถือว่าตนเองยังอ่อนด้อยในคุณงามความดี ต้องอาศัยอำนาจบารมีของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพนับถือเป็นผู้ลดบันดาลพรให้โดยจะขึ้นต้นคำพรอ้างถึงอำนาจบารมีแห่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพนับถือก่อนเสมอ เช่น "ขออ้างอำนาจแห่งคุณพระศรีรัตนตรัย จงดลบันดาลให้..." เป็นต้น

เมื่อถึงวันเฉลิมพระชนมพรรษาหรือพระราชวโรกาสอันเป็นมหามงคล พลunkนิกก็จะพร้อมใจกันแสดงความจงรักภักดีโดยการถวายพระพรแด่พระองค์ท่าน

ในการถวายพระพรนั้นตามความเข้าใจและใช้กันโดยทั่วไป มักจะใช้ว่า "ถวายพระพร" หรือ "ถวายพระพรชัยมงคล" ซึ่งการใช้ดังกล่าวเป็นการใช้ด้วยความเข้าใจผิด ทั้งนี้เพราะโดยขนบธรรมเนียมแต่โบราณจะถือว่า พระมหากษัตริย์มีพระราชอิสริยยศักดิ์สูงสุด บุคคลสามัญไม่ควรถวายพระพรแด่พระองค์ท่าน

ที่ถูกควรใช้อย่างไร

ท่านผู้รู้แนะนำว่า ถ้าจะใช้ให้ถูกต้อง ให้ใช้ว่า "ถวายชัยมงคล" เช่น "ข้าพระพุทธเจ้าขอถวายชัยมงคลให้พระองค์ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน" เป็นต้น

ส่วนคำว่า "ถวายพระพร" นั้น ถ้าพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้ถวายพระพร ก็ให้ใช้ "ถวายพระพร" ได้

สรุปความแตกต่างในการใช้

๑. บุคคลสามัญทั่วไป

ให้ใช้ "ถวายชัยมงคล"

๒. พระภิกษุสงฆ์

ให้ใช้ "ถวายพระพร"

๙. เคยได้ยินคำว่า "ปากใต้" ซึ่งหมายถึง จังหวัดภาคใต้มีที่มาอย่างไร ต่างกับคำว่า "ปักซีใต้" อย่างไร

เปิดพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ พบความหมายของคำว่า "ปักซีใต้" "ปากใต้" และ "ภาคใต้" ดังนี้

ปักซี : ฝ่าย ข้าง เช่น ปักซีใต้

ปากใต้ : ปักซีใต้ ฝ่ายใต้

ภาค : ส่วน ข้าง ฝ่าย

"ปากใต้" เป็นคำเก่าที่ใช้เรียกหัวเมืองทางใต้ (ขณะที่เรียกหัวเมืองทางเหนือว่า "ฝ่ายเหนือ") มีผู้สันนิษฐานว่าสาเหตุที่เรียกว่า "ปากใต้" นั้น น่าจะมาจากเป็นหัวเมืองที่อยู่ทางปากน้ำข้างใต้ลงไปนั่นเอง

"การเรียกหัวเมืองทางใต้ว่า "ปากใต้" นั้น เรียกกันมาตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงสมัยรัชกาลที่ ๔ ก็ยังคงเรียกอยู่ ดังปรากฏในประกาศสมัยรัชกาลที่ ๔ ฉบับหนึ่งว่า

".....พระจอมเกล้าเจ้าแผ่นดินสยามทรงพระราชดำริตริตโรงในการจะทำนุบำรุงแผ่นดินให้เรียบร้อยสำเร็จประโยชน์ทั่วถึงและแน่นอนให้ดีขึ้นไปกว่าแต่ก่อน จึงทรงพระราชวิตกว่าราชการต่างๆ ซึ่งสั่งด้วยบาดหมาย....การที่มีท้องตราไปให้เจ้าเมืองกรรมการหัวเมืองปากใต้ ฝ่ายเหนือ...."

"ปักซีใต้" เป็นคำภาษาสันสกฤต เพี้ยนมาเรียกจังหวัดทางภาคใต้ในตอนหลัง อาจะมาจากการกลายเสียงของคำ "ปากใต้" เดิมจนเป็นคำที่นิยมใช้แทนคำว่า "ปากใต้" ไปในที่สุดจนถึงปัจจุบัน

"ภาคใต้" คือ พื้นที่ ๑๔ จังหวัดบนดินแดนด้านขวานทอง ที่ถูกขนาบด้วยทะเลทั้งสองฝั่ง ฝั่งตะวันออกเป็นอ่าวไทย ฝั่งตะวันตกเป็นอันดามัน

ดังนั้น ถ้าคนได้ไปยืนคุยแข่งกับเสียงคลื่น จะออกเสียงว่า "ปากใต้" หรือ "ปักซีใต้" หรือ "ภาคใต้" ก็ดูเหมือนว่าเสียงที่ได้ยินแว่วๆ นั้น จะไม่ต่างกันเลย

๑๐ ก ข มีการตั้งชื่อเป็น ก ไก่ ข ไข่ ตั้งแต่เมื่อไร ถึงตอนนี้ น่าจะมีคนให้คำตอบได้ว่า ไก่กับไข่ อะไรเกิดก่อนกัน

เมื่อแรกเดิมที่พ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นใช้เมื่อปี พ.ศ.๑๘๒๖ นั้น ตัวอักษรแต่ละตัวไม่ได้มีชื่อกำกับว่า ก ไก่ ข ไข่ อย่างเดี๋ยวนี้ แม้สมัยหลังๆ มากก็ยังไม่มีการตั้งชื่อกำกับ จะมีก็เพียง ศ ษ ส เท่านั้น ที่เรียกว่า "ศ ค" "ษ บ" และ "ส ล"

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๓ มีการเล่นหอย และนำเอาตัวพยัญชนะไทย ๓๖ ตัว เข้าไปกำกับชื่อคนในนิทานจีน ตามแบบหอยจีน เพื่อให้คนเล่นหอยที่ไม่รู้ภาษาจีนแทงหอยตามพยัญชนะที่กำกับ นานๆ เข้าก็ติดปากคนเหมือนเป็นชื่อกำกับพยัญชนะ

ถึงสมัยรัชกาลที่ ๕ ราวปี ๒๔๒๐ พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) ได้คิดชื่อกำกับเฉพาะพยัญชนะที่มีเสียงเหมือนกัน ๒๖ ตัว เพื่อใช้สอนนักเรียนในโรงสกูลหลวง ดังนี้

ข ขัดข้อง ข อังกฤษ ค คิด ศ กัณฐา ฆ ระฆัง
ช ชื่อ ฉ ฉาน ญ ญาติ ฎ ชะฎา ฏ รกชัต ฐ ฐนฐาน
ท บินทบาต ฒ จำเรียว ณ คุณ ด เดชะ ต ตรา ถ รถ
ท ทาน ธ เรอ น นิล พ พล ภ ภักตร์ ย ยินยล ร โรค
ล วิลาส ฟ จักรวาฬ

ถึงปี ๒๔๔๒ ปรากฏในหนังสือแบบเรียนเร็วของโรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ ไม่ปรากฏนามผู้แต่งแต่เข้าใจว่า เป็นพระนิพนธ์ของกรมหมื่นดำรงราชานุภาพ อธิบดีกรมศึกษาธิการ ขณะนั้นมีชื่อกำกับพยัญชนะครบทั้ง ๔๔ ตัว ดังนี้

ก ไก่ ข ไข่ ข ขวด ค ควาย ค คน ม ะมั่ง
ง งู จ จาน ฉ ฉิ่ง ช ช้าง ช ชี ฌ เฌอ ญ ผู้หญิง
ฎ ฎา ฏ ฏัก ฐ ฐาน ท นางมณฑิ ฒ ผู้เฒ่า
ณ เณร ด เด็ก ต เต่า ถ ถู ท ทหาร ธ ธง
น หนู บ ใบไม้ ป ปลา ผ ผึ้ง ผ ฝ พ พาน ฟ ฟัน
ภ สำเภา ม ม้า ย ยักษ์ ร เรือ ล ลิง ว แหว่น ศ ศาลา
ษ ฤษี ส เสือ ห หีบ ฟ ฟา อ อ่าง ฮ นกฮูก

ถึงตอนนี้ก็ยังไม่มีการตอบเรื่อง ไก่กับไข่
อะไรเกิดก่อน-ขออภัย

๑๑ อ่านเรื่อง ก ไก่ ข ไข่ ว่ามีชื่อ
เรียกมาตั้งแต่เมื่อไรแล้ว ยังข้องใจว่า "ฌ"
จะเรียกว่า "ฌ" จะเรียกว่า "ฌ กะเฌอ" หรือ
"ฌ เฌอ" กันแน่

พยัญชนะไทยทั้ง ๔๔ ตัว ไม่ได้มีชื่อเรียกมา
แต่ต้น เพิ่งมีการตั้งชื่อเพื่อความสะดวกในการเรียก
และจดจำกันในตอนหลัง ชื่อตัวพยัญชนะแต่ละตัว
ก็มีเรียกต่างกันไป และกว่าจะลงตัวเป็นชื่อที่เรียกกันใน
ปัจจุบัน พยัญชนะบางตัวก็เปลี่ยนชื่อไปหลายชื่อแล้ว
เช่น

ก ไก่ ก กบ ก ไก่
ข ขัดข้อง ข ไข่ ข เขียด ข ไข่
ค คิด ค ควาย ค เคียว ค ค้างคาว ค ค่าง
ค ควาย ฯลฯ

"ฌ" จะเรียกออย่างไรแน่

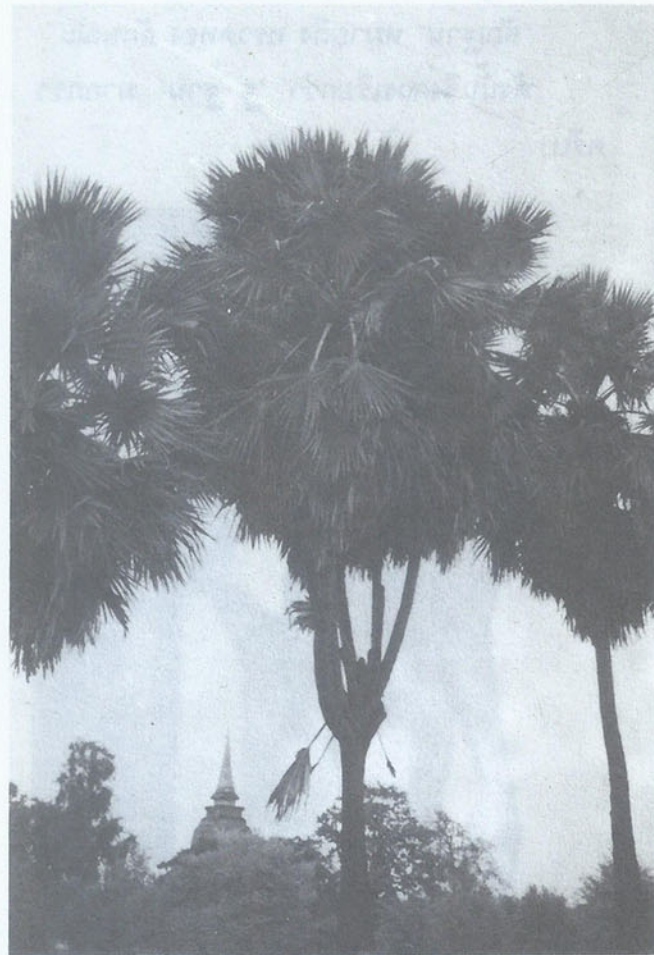
ชื่อครั้งแรกของ "ฌ" ที่พระยาศรีสุนทรโวหาร
(น้อย อาจารย์ยางกูร) ตั้งให้ คือ "ฌ ฌาน" ต่อมา
สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ตั้งให้ว่า "ฌ เฌอ"
หลังจากนั้นก็ยังมีชื่ออื่นๆ อีก เช่น "ฌ ฤษีเข้าฌาน"

"ฌ อุปัชฌาย์" "ฌ คิขณะ (แครง)" และ "ฌ กะเฌอ"
เป็นต้น

ในยุคหลังที่ยุติว่าเป็น "ฌ กะเฌอ" หรือ
"ฌ เฌอ" ต่างก็ใช้ภาพ "ต้นไม้" เป็นภาพประกอบ
พยัญชนะตัวนี้ทั้งสิ้น โดยเจตนาต้องการสื่อให้เห็นว่า
หมายถึง ต้นไม้

ลองเปิดพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน
ตรวจสอบ พบว่า

"ฌเฌอ" หมายถึง ไม้ ต้นไม้

ส่วนคำว่า "กะเฌอ" ไม่ปรากฏว่ามีคำนี้ใช้ จะมี
ก็แต่คำว่า "กระเชอ" ซึ่งหมายถึง ภาชนะสานคล้าย
กระจาดขนาดเล็ก แต่สูงกว่า ก้นสอบ ปากกว้าง
ใช้กระเด็ด

ดังนั้น น่าจะสรุปได้ว่า ควรจะเรียกพยัญชนะตัวนี้ว่า "ณ เณ" นะครับ

พยัญชนะอีกตัวหนึ่ง คือ "ฐ" บางคนเรียก "ฐ สันฐาน" บางคนเรียก "ฐ ฐาน" ซึ่งถ้าเป็นหนังสือก็จะใช้รูปฐาน (ฐานเชิงบาตรบ้าง ฐานเท้าสิงห์บ้าง) เป็นภาพประกอบ

ลองตรวจสอบคำนี้จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานอีก ก็พบว่า

"ฐาน" หมายถึง ที่ตั้ง ที่รองรับ เช่น ฐานพระพุทธรูป

"สันฐาน" หมายถึง ทรวดทรง ลักษณะ ดังนั้นจึงควรเรียกว่า "ฐ ฐาน" มากกว่าครับ

๑๒ พบเห็นหนังสือบางเล่มเขียนว่า "สมมติ" แต่หนังสือบางเล่มใช้ "สมมุติ" ที่ถูกนั้นใช้คำไหนกันแน่

คำว่า "สมมุติ" ซึ่งมีความหมายว่า "รู้สึกนึกเห็นอย่างต่างว่า" นั้น จริงๆ แล้วเขียนได้ถึง ๓ แบบ คือ "สมมต" ก็ได้ "สมมติ" ก็ได้ "สมมุติ" ก็ได้ แต่เมื่อเขียน "สมมต" และ "สมมติ" ให้อ่านว่า "สม-มต"

ครั้นเมื่อเขียน "สมมุติ" ให้อ่านว่า "สม-มุติ" นอกจากคำนี้แล้ว ดูเหมือนจะมีอีกหลายคำที่เขียนได้หลายแบบ เช่น

"สมัค" ก็ได้

"สมัคร์" ก็ได้

ซึ่งต่างก็มีความหมายว่า "เต็มใจ, เข้าพวกด้วยความเต็มใจ" เหมือนกันหรือ

"สยมพร" ก็ได้ (อ่านว่า สะ-หยม-พอน)

"สยัมพร" ก็ได้ (อ่านว่า สะ-หยา-พอน)

"สยมพร" ก็ได้ (อ่านว่า สะ-หยม-พอน)

"สวยมพร" ก็ได้ (อ่านว่า สะ-วะ-หยม-พอน)

ซึ่งต่างก็มีความหมายว่า "พิธีเลือกคู่ของกษัตริย์สมัยโบราณ" ทั้งสิ้น ฯลฯ

คำบางคำ ถ้าไม่แน่ใจว่าเขียนหรืออ่านอย่างไรกันแน่ อย่างไหนถูกอย่างไหนผิด ก็ลองฟังพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานเถิดครับ เพราะราชบัณฑิตยสถานนั้นมีหน้าที่โดยตรงในการกำหนดมาตรฐานการเขียน การอ่านคำในภาษาไทย ตามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง ระเบียบการใช้ตัวสะกด ที่ระบุว่า "...บรรดาหนังสือราชการและการศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียน ให้ใช้สะกดตามระเบียบและพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๒๕ เสมอไป...."

เจดีย์สองพี่น้องภายในวัดมะนาวหวานอันเป็นวัดโบราณของกิ่งอำเภอช้างกลาง

สาเหตุการจัดตั้ง กิ่งอำเภอช้างกลาง

ชาลี ศิลปรัตน์

การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่ไม่เปลี่ยนแปลงฉันใด การพัฒนากระบวนการและวิธีการควบคุมกลุ่มคนให้อยู่ในรูปแบบที่ต้องการก็ต้องการพัฒนาฉันนั้น การจัดตั้งกิ่งอำเภอเพื่อให้บริการรับผิดชอบและควบคุมประชากรก็เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการปกครอง อำเภอฉวางจึงกำหนดแผนงานปี ๒๕๓๙ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๗ ให้จัดตั้งกิ่งอำเภอช้างกลางขึ้น ดังจะอธิบายดังต่อไปนี้

๑. แผนงานปี ๒๕๓๙ ของอำเภอดวง ตามปกติหน่วยงานราชการจะต้องมีแผนงานหรือโครงการในระยะเวลา ๑ ปี ๕ ปีหรือ ๑๐ ปี เพื่อวางแผนยุทธศาสตร์ในการบริหารงานในสังกัดให้บรรลุเป้าหมาย แผนงานปี ๒๕๓๙ ของอำเภอดวงจึงได้กำหนดขึ้นจากคณะหน่วยงานราชการดังนี้คือ

๒. การได้มาซึ่งชื่อกิ่งอำเภอ การประชุมคณะกรรมการตำบลช้างกลาง หลักช้าง สอนขันและจันดีที่ศูนย์ราชการตำบลช้างกลางสี่แยกบ้านจันดีในเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๓๔ ได้มีมติที่ประชุมว่า กำหนดชื่อกิ่งอำเภอที่จะตั้งในบริเวณตำบลช้างกลางว่า "กิ่งอำเภอธาตุน้อย" เมื่อผู้เขียนทราบข่าวก็ไปทาบถามทุกฝ่ายว่า ขอเปลี่ยนชื่อได้หรือไม่ บุคคลที่เกี่ยวข้องบอกว่า ชื่อตามมติที่ประชุมดีแล้วกำลังจะนำเสนออำเภอดวง ผู้เขียนรู้สึก "ผิดบาป" ต่อท้องถิ่นเป็นอันมาก ด้วยความสำนึกทางสังคมและประวัติศาสตร์ จึงได้ตัดสินใจว่า น่าจะทำอะไรสักอย่างเพื่อให้ทุกคนเห็นคุณค่าของประวัติศาสตร์และสามารถนำประวัติศาสตร์มาประยุกต์ใช้ได้กับทุกเรื่อง ผู้เขียนจึงลงมือเขียนบทความเรื่อง "กิ่งอำเภอไชยศรีศิลป์" ในวันที่ ๔ และจบลงในวันที่ ๘ มีนาคม พิมพ์โรเนียวในวันที่ ๙ จำนวน ๓๐๐ ชุดขนาด ๗ หน้าและต่อมาในเดือนเดียวกันได้โรเนียวออกมาอีกจำนวน ๕ ครั้งรวม ๑,๕๖๐ ฉบับ ไม่นับที่ถ่ายเอกสารเป็นการเฉพาะกิจส่งให้บุคคลหรือสถานที่ราชการที่สำคัญ บทความเรื่อง "กิ่งอำเภอไชยศรีศิลป์" มีเนื้อหาดังนี้

กิ่งอำเภอไชยศรีศิลป์

ในขณะนี้ข่าวการตั้งชื่อกิ่งอำเภอในบริเวณตำบลช้างกลางซึ่งเป็นตำบลขนาดใหญ่ ๑๒ หมู่บ้าน ซึ่งเมื่อแยกตำบลช้างกลางออกเป็นอีก ๓ ตำบล ตำบลละ ๔ หมู่บ้านก็เป็นไปได้ เมื่อรวมกับตำบลหลักช้างจะรวมเป็น ๔ ตำบล ก็จะได้กิ่งอำเภอใหม่ที่มีพื้นที่ถึง ๕ ตำบล

สถานที่ที่ตั้งกิ่งอำเภอกงจะเป็นแถบวัดมะนาวหวาน หรือบ้านจันดีที่อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอลานสกาและที่ว่าการอำเภอดวง พอๆ กันและเป็นระยะที่เหมาะสม แต่มีผู้มีส่วนร่วมในการเข้าประชุมหลายคนเห็นว่า หากตั้งแถบมะนาวหวานหรือบ้านจันดีไม่ได้ก็น่าจะตั้งที่ควนพลองเนื้อที่ประมาณ ๑๕๐ ไร่ คนจะฝายถนนกับวิทยาลัยเกษตรกรรมนครศรีธรรมราช ซึ่งมีความเป็นไปได้ไม่น้อย ยิ่งกว่านั้นผู้เขียนได้ข่าวว่าการประชุมตัวแทนสภาตำบลจันดี ตำบลช้างกลาง และตำบลหลักช้างได้ตกลงปลงใจชื่อว่า กิ่งอำเภอธาตุน้อยตามชื่อเจดีย์ของพ่อท่านคล้ายซึ่งเป็นที่ไม่พอใจของบุคคลหลายฝ่าย เพราะราษฎรทั่วไปไม่รู้เรื่องนี้มาก่อนเลย ผู้เขียนเองก็ไม่พอใจ จึงได้เขียนบทความทางวิชาการนี้ขึ้น เพื่อให้ทุกฝ่ายได้โปรดพิจารณาตั้งชื่อกิ่งอำเภอเสียใหม่ให้ถูกต้องตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์เพื่อเป็นเกียรติ เป็นศรีแก่อนาคต ปัจจุบันและอดีตของอนุชนในท้องถิ่นนี้สืบไป

การตั้งชื่อคนหรือเด็กที่เกิดใหม่เขาจะดูฤกษ์ดูยาม เวลาตกฟากอิทธิพลดวงดาว ราศีวันเกิด ชื่อพ่อชื่อแม่ ชื่อปู่ชื่อย่า สถานที่เกิดเหตุการณ์สำคัญในขณะนั้น คุณความดีความงามของบรรพบุรุษแน่ชัดแล้วจึงตั้งชื่อเด็กที่เกิดใหม่นั้น แต่ในบางครั้งพ่อกับแม่ของเด็กอาจจะเกิดแรงบรรดาลใจตอนที่รักกันแล้วเอามาตั้งชื่อก็ได้ เช่น เคยนัดพบกันที่ใต้ต้นโพธิ์ได้ลูกออกมาอาจจะตั้งชื่อว่า โพธิ์ทองหรือร่มโพธิ์ หรือโพธิ์ไทร อะไรทำนองนั้น

ดังนั้นการตั้งชื่อกิ่งอำเภอที่ตั้งใหม่ก็เช่นกันควรจะดูหน้าดูหลังพอสมควรหาใช่ตั้งชื่อตามใจได้หรือไม่หรือในกรณีของการตั้งนามสกุลที่เริ่มต้นในสมัยรัชกาลที่ ๖ ก็จะต้องดูความเป็นมาที่จะตั้งนามสกุลจากเหตุผลเหล่านี้

๑. อาจจะเอาชื่อปู่ชื่อเพชร ย่าชื่อช่วยมารวมกันเป็น "เพชรช่วย" หรือปู่ชื่อมี ย่าชื่อเงิน แล้วมาตั้งเป็นนามสกุลว่า "มีเงิน" ก็ได้

๒. เคยรับราชการมีราชทินนามอย่างไรก็นำเอาราชทินนามนั้นมาตั้งเช่น หลวงพิทักษ์ชุมพล อาจจะตั้งนามสกุลว่า "พิทักษ์ชุมพล" หลวงไชยพลบาลลูกหลานมาตั้งเป็นนามสกุลว่า "ไชยพลบาล" เป็นต้น หรือ

๓. ในการตั้งราชทินนามเองผู้ตั้งหรือพระเจ้าอยู่หัวจะโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากผลงานที่ทำ เช่น ขุนพิปูนเปรมประดิษฐ์ ก็แสดงว่า ได้ทำบุญคุณหรือพัฒนาพิปูนไว้มาก หรือขุนเยี่ยมประศาสน์ เพราะชอบตั้งโรงเรียนประถม และ โรงเรียนสอนปริยัติธรรมที่ลือชความเป็นต้น

จะเห็นได้ว่า ไม่ว่าจะเป็นการตั้งชื่อ ตั้งนามสกุลตั้งราชทินนามจะต้องดู "เค้า-เงื่อน" ที่ผ่านมามี "มีลักษณะเด่นอะไรในอดีต" ถึงนำสิ่งนั้นมาตั้งเป็นชื่อ ดังนั้นการตั้งชื่อกิ่งอำเภอที่ตั้งขึ้นใหม่ที่ตำบลข้างกลางก็ควรจะอยู่ในหลักเกณฑ์อันเดียวกันและมี "ผู้รู้" ได้เสนอชื่อกิ่งอำเภอใหม่ที่เหมาะสม ๔ ชื่อคือ

๑. กิ่งอำเภอเมืองเก่า
๒. กิ่งอำเภอจันดี
๓. กิ่งอำเภอข้างกลาง
๔. กิ่งอำเภอไชยศรีศิลป์

จากชื่ออำเภอทั้ง ๔ ชื่อผู้เขียนขออาสาอธิบายชื่อทั้ง ๔ เพื่อความเข้าใจตรงกันและเลือกพิจารณาชื่อที่เหมาะสมมาตั้งชื่อกิ่งอำเภอ ดังต่อไปนี้

๑. กิ่งอำเภอเมืองเก่า หากใช้ชื่อนี้ พอผ่านสายตาจะรู้สึกว่พ้องกับ "กรุงเก่า" หรือกรุงศรีอยุธยา หรืออำเภอเมืองที่มีอยู่ทั่วทุกจังหวัดซึ่งก่อน พ.ศ. ๒๔๕๖ จะเรียกว่า อำเภอกลางเมือง สำหรับคำว่าเมืองเก่าในที่นี้ผู้เขียนได้จากการสืบค้น "กรมข้างกลาง" ตั้งแต่วันที่ ๑๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๐ เป็นต้นมาว่า ผู้เฒ่าผู้แก่แถบหมู่ที่ ๕ ข้างกลางและบริเวณข้างเคียงเชื่อว่า เมืองเก่าที่หมู่ ๕ ตำบลข้างกลางได้สร้างมาก่อน ๗๐๐ ปีมาแล้ว ผู้เขียนได้เชิญนักวิจัยต่อไม่ระดับ ๗ จากกรมป่าไม้มาพิสูจน์ต่อไม้ตะลุมพอลในคูเมืองเก่าเมื่อวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๓๑ ปรากฏว่า ต้นไม้ของตอ

ไม้ต้นนี้มีอายุประมาณ ๑,๑๐๐-๑,๒๐๐ ปี หักความเปียงเบนออกแล้ว ซึ่งเป็นตอไม้ขนาด ๔.๒๐ เมตร ภายหลังการโค่นแล้ว ๓๖ ปี ซึ่งตอไม้นี้ได้งอกขึ้นในคูเมืองเก่าหลังจากเมืองได้ร้างผู้คนไปแล้ว ดังนั้นเมืองนี้จึงมีอายุประมาณนั้นเป็นอย่างน้อยบนเนื้อที่ประมาณ ๑๕๐ ไร่บน ๒ ผืนแม่น้ำจันดี ซึ่งครุฑอม อุปรมัย อดีต ส.ส. นครศรีธรรมราช หลายสมัยและอดีตประธานสภาผู้แทนราษฎรได้เขียนว่า "นางเลียดชาวได้มาสร้างวัดที่ฉวางและเมือง แต่แม่น้ำมาชนเมืองเลี้ยวไป" ตามพงศาวดารเมืองพัทลุงกล่าวว่า นางพญาเลียดชาวเป็นพระแม่เจ้าอยู่หัวแห่งอาณาจักรสทิงพระ (พัทลุงเดิม) มีพระราชศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้าเสด็จไปที่ใดมักจะสร้างวัด พระพุทธรูป สร้างเมือง เมื่อเมืองเก่าร้างได้เสด็จไปประทับอยู่กับพระเจ้าจันทร์ภาณุศรีธรรมมาโคกราชในเมืองนครแล้วสร้างวัดท้าวโคตรเมื่อพระร่วงโรจนราษเสด็จเมืองนครได้นำเสด็จพระนางไปเป็นพระวรชายา จากเมืองเก่าขึ้นไปชาวบ้านเล่าว่ามีร่องรอยของวัดอยู่ ๒ วัดก่อนที่จะถึงวัดมะนาวหวาน วัดมะนาวหวานนี้กรมการศาสนายืนยันว่าสร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๒๓๐ สมัยอยุธยา ดังนั้น ๒ วัดถัดจากวัดมะนาวหวานลงไปน่าจะเป็นวัดของนางพญาเลียดชาวแล้วในวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๓๒ นายประภา ศรีทิพย์ ได้ขุดพบกระดูกในบ่ออิฐลึก ๒ เมตร และชาวบ้านเข้าใจกันว่า เป็นพระอัฐิของนางพญาเลียดชาวจึงได้ช่วยกันทำบุญบังสกุลกระดูกอุทิศส่วนกุศลไปให้แล้ว ๒ ครั้ง ผู้เขียนได้รายงานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบและเชิญหน่วยศิลปากรที่ ๘ นครศรีธรรมราช ไปสำรวจและขุดค้นในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๓๒ โดยนักโบราณคดี นักสำรวจและนักขุดค้นจำนวน ๓ คน และในวันนั้นบังเอิญที่พันตรี หม่อมเจ้า เฉลิมศึก ยุคล ปนัดดาสมเด็จเจ้าฟ้ากรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ ได้เสด็จไปทอดพระเนตรการขุดค้นด้วย เพราะฝ่าบาทเสด็จมาเยี่ยมผู้เขียนตามปกติ

จากเหตุผลที่กล่าวมาทั้งหมดแสดงให้เห็นว่าเมืองเก่า ที่หมู่ ๕ ตำบลข้างกลาง เหมาะแก่การตั้งชื่อ

เป็น "กิ่งอำเภอเมืองเก่า" กับอำเภอที่สร้างใหม่หน้าวิทยาลัยเกษตรกรรมเพียงใด เพราะสร้างโดยพระเจ้าแผ่นดิน และมีอายุก่อนสุโขทัยถึงประมาณ ๔๕๐-๕๖๐ ปี เป็นอย่างน้อย

๒. กิ่งอำเภอจันดี คำว่า จันดี มีทั้งชื่อของบ้าน ชื่อของวัด ชื่อของคลองและชื่อของโรงเรียน ซึ่งเรียงตามลำดับอายุได้คือ บ้านจันดี-คลองจันดี-โรงเรียนจันดี-วัดวันดี วัดจันดีที่เปลี่ยนจากวัดทุ่งปอนเดิมเป็นวัดจันดีตามชื่อคลองโดยเจ้าคุณศรี-รัตนธัมมณี (ม่วง) เจ้าคณะจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นผู้เปลี่ยนประมาณ พ.ศ. ๒๔๙๕ ซึ่งผู้เขียนเคยเขียนประวัติ "จันดี" ลงในจุลสารโรงเรียนวัดจันดีว่า ตามความเชื่อของชาวบ้านเป็นชื่อของมรรคทายกวัดมะนาวหวาน ชื่อ "จัน" ที่ใจ "ดี" ต่อมาเลยกลายเป็นจัน-ดี

จากการวิเคราะห์ของ นายฮิวเบอร์ต โรเซฟ คายส์ ชาวออสเตรเลีย สัญชาติเยอรมันแล้วเปลี่ยนมาเป็นสัญชาติอเมริกัน สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยนิวยอร์กและมหาวิทยาลัยโคลัมเบียจบปริญญาโททางประวัติศาสตร์ได้ทำวิจัยเพิ่มเติมเสนอต่อมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย เรื่อง "ทวด-เหมน" หรือ "เดอะ ก๊อด ออฟ เดอะ สุมะรุ" เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๐ - ๒๔๙๘ ในงานวิจัยนั้นกล่าวถึงนางพญาจันดี (จันดี) ว่าเป็นมเหสีองค์หนึ่งของพระอิศวรแห่งเขาพระสุเมรุหรือเขาไกรลาสซึ่งเป็นภาคที่ดูร้าย ซึ่งผู้เขียนกำลังตามเรื่องนี้อยู่เพื่อจะถ่ายทอดเรื่องราวนี้กลับมาเผยแพร่ต่อไป

ยิ่งกว่านั้น อาจารย์ฮิวเบอร์ต ยังได้เขียนเรื่องการจับช้างและสภาพภูมิศาสตร์ของเขาหลวง เขาพระสุเมรุ ขวางส่งไปลงตีพิมพ์ในนิตยสาร "ไทม์" ในอเมริกาหลายเรื่อง อาจารย์ฮิวเบอร์ตมีลูกศิษย์กันอยู่ ๒ คน คือ อาจารย์เจริญ สุขราช อาจารย์ใหญ่ รร.วัดสวนขัน กับก้านันฉลอง จิตรรัตน์ ก้านันตำบลช้างกลาง ปัจจุบันและทำการสอนภาษาอังกฤษให้กับโรงเรียนพึ่งตนเองอยู่หลายปี หลังจากนั้นได้กลับไปตั้งรกรากที่ฮ่องกงด้วยการสร้างบ้านให้เข้ากับน้องสาวที่เดินทางมาจาก

ออสเตรเลีย

ตามการสืบค้นที่เห็นเป็นร่องรอยของผู้เขียนปรากฏว่านางพญาจันดีเป็นราชธิดาของ "แม่นางแอต" แห่งเมืองขวางเมืองสระ (ขวาง-เวียงสระ) แล้วอพยพมาเมืองนครเพื่อร่วมปฏิสังขรณ์องค์พระบรมธาตุภายหลังแม่นางแอตอพยพออกจากเมืองขวางเมืองสระไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้เพราะโรคห่าระบาดจึงเดินทางมาเมืองนครตามเส้นทางโบราณราวๆ เมืองพังงา ระนอง หรือตะกั่วป่า กระบี่ มาลงแม่น้ำตาปี ผ่านขวาง-เขารัง-เขาแก้ว-ลานสกา เข้าสู่เมืองตามพรลิงค์ (นครศรีธรรมราช) ออกฝั่งทะเลตะวันออก แล้วนางพญาจันดีได้สร้าง "พระยายแอต" หรือพระอุ้มทอง (พระอุ้มทอง-ขาลี) หรือพระกัจจายนะขึ้นในวัดพระบรมธาตุเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แม่นางแอตพระมารดาซึ่งปรากฏอยู่ทุกวันนี้ และมีความเป็นไปได้สูงว่า เคยตั้งเมืองชั่วคราวลงบริเวณเขาดินสอ ถ้าจมน้ำยม หรือวัดคีรีวงกรณาใกล้กับเขตลานสกาในปัจจุบันและอาจจะเป็นส่วนหนึ่งของกรังเมืองเก่าของนางพญาเลือดขาวซึ่งจะไม่วิเคราะห์ละเอียดในที่นี้

จากข้อมูลที่นำมาเสนอสามารถบอกให้เราทราบ ว่า หากได้งานวิจัยของ อาจารย์ฮิวเบอร์ต จากมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ตามที่ผู้เขียนพยายามเรื่องนางพญาจันดี ที่มาขอคำว่า "จัน-ดี" ที่แท้จริงจะคลี่คลายออกจนหายสงสัย และผู้อ่านคงเห็นแล้วว่า หากตั้งชื่อกิ่งอำเภอใหม่ว่า "กิ่งอำเภอ-จันดี" ก็มีความเหมาะสมมากอีกชื่อหนึ่ง แล้วก็ไม่ได้เข้าข้างตำบลจันดีในปัจจุบันแต่เพียงอย่างเดียว ด้วยว่ากันตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ หรือ เค้า-เงื่อน ซึ่งกำหนดไว้จากอดีตครับผม

๓. กิ่งอำเภอช้างกลาง การยกทัพด้วยพล ๑๗ หมื่น ของพระเจ้าสุทิดราชาแห่งตามพรลิงค์ (นครศรีธรรมราช) ไปตีอาณาจักรละโว้เมื่อ พ.ศ. ๑๕๗๐ ย่อมแสดงว่า นครศรีธรรมราชได้ชักกองทัพช้างตั้งแต่บัดนั้นมาและช้างป่าที่จับมาฝึกเป็นช้างศึก หรือ

ใช้ในราชการ หรือช้างเผือกที่ส่งไปบรรณาการกรุงศรีอยุธยาก็ได้ไปจากป่าเขาหลวงแถบเขาพระสุเมรุ หรือเขาเหมน หุ่่งสง ฉวาง นามอนหุ่่งใหญ่ ถ้าพรรณราลำพูล (พระแสง) นั้นเอง ช้างที่จับได้ฝึกหัดแล้วจากป่านี้ นครศรีธรรมราชจะจัดเข้าสังกัดกรมช้างถึง ๓ กรม คือ

๓.๑ กรมช้างขวา ตั้งอยู่ที่เวียงสระ สำหรับควบคุมช้างที่จับได้แถบลำพูลและควบคุมพื้นที่บริเวณลุ่มแม่น้ำตาปีบริเวณปากแม่น้ำ ซึ่งในขณะนั้นจังหวัดสุราษฎร์ธานียังไม่มี มีแต่ไชยาเก่าที่บ้านดอน สุราษฎร์ธานีเพิ่งตั้งขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๕๖

๓.๒ กรมช้างกลาง ตั้งที่หมู่ ๕ ตำบลช้างกลาง เพื่อควบคุมช้างที่จับได้แถบป่าฉวาง หุ่่งใหญ่ นามอนหุ่่งสงและกรมช้างกลางจะควบคุมพื้นที่ ๔ หัวเมืองอันเป็นบริเวณยุทธศาสตร์ด้านตะวันตกของเมืองนครศรีธรรมราชคือ หัวเมืองพิปูน หัวเมืองกะเปียด หัวเมืองละอายและหัวเมืองหลักช้าง โดยกรมช้างกลางนี้ เป็นกำลังหลักของกองทัพช้างของนครศรีธรรมราชมาเป็นเวลายาวนาน

๓.๓ กรมช้างซ้าย ตั้งอยู่ที่ตำบลช้างซ้าย อำเภอเมืองปัจจุบัน (หลังจากเขียนบทความนี้อยู่ในกิ่งอำเภอพระพรหม-ชาติ) สำหรับพักช้างที่ใช้ในตัวเมืองนครรักษาพระนคร

กรมช้างทั้ง ๓ กรมของเมืองนครเปรียบเสมือนกองทัพภาคในปัจจุบัน ในสมัยก่อนช้างเป็นกำลังหลักสำหรับบุกทะเลลงทำศึก ดังนั้นเมืองใครที่มีช้างมากเมืองนั้นจะเป็นมหาอำนาจ ดังเช่น อยุธยา ซึ่งเป็นราชธานีอยู่ได้ถึง ๔๑๗ ปี ก็เพราะมีกองทัพช้างอันมหาศาล ช้างศึกตัวหนึ่งจะมีพลเดินเท้าถืออาวุธแต่ละชนิดตามหลังช้างถึง ๕๐๐ คน เช่น ช้างศึกตัวที่ ๑ มีพลเดินเท้าถือดาบตามหลัง ๕๐๐ คน ตัวที่ ๒ จะมีพลเดินเท้าถือหอกตามหลัง ๕๐๐ คน ดังนั้นเป็นต้น เพราะฉะนั้นหากอยุธยามีช้างศึก ๓๐๐ เชือก จะมีพลเดินเท้าเท่าไร คราวนี้หากเมืองนครศรีธรรมราชมีช้างศึก ๓ กรม สมมติว่ามีช้างกรมละ ๑๐๐ เชือก ๓ กรมจะมี

๓๐๐ เชือก พลเดินเท้าเท่าไร เท่ากับอยุธยาพอดี นี่เป็นการสมมติเปรียบเทียบ ดังนั้นนครศรีธรรมราชจึงเป็นผู้ปกครองภาคใต้ทั้งหมดแทนราชธานี เป็นพี่ใหญ่ของภาคใต้ทั้งหมด เป็น "เจ้าอริราชแห่งภาคใต้" ที่ราชธานีจะต้องหวั่นเกรงอำนาจและเอาใจ เพราะมีกองทัพช้างอันมหาศาลโดยเฉพาะในปี พ.ศ. ๒๓๑๙ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ได้ยกฐานะเจ้าพระยามนคร (หนู) พระสัสสุระ (พ่อตา) เป็น "พระเจ้านครศรีธรรมราช" ด้วยแล้วพระราชทานพระราชอำนาจให้ตั้งพระยามหาอำมาตย์และจุลสดมภ์ทุกตำแหน่งเท่าเทียมกับราชธานีด้วยแล้ว ทำให้นครศรีธรรมราชมีกรมต่างๆ ในกิจการการบริหารราชการแผ่นดินถึง ๒๘ กรม โดยเฉพาะกรมช้างกลางมีทหารยศหลวง ๑ ตำแหน่งเป็นเจ้ากรม มีขุน ๑๒ คนเป็นหัวหน้าฝ่าย และมีหมื่นถึง ๕ ตำแหน่งเป็นเลขานุการกรม โดยมีกรมช้างขวาและกรมช้างซ้ายเป็นกรมย่อยในสังกัด

เจ้ากรมช้างกลางในสมัยรัตนโกสินทร์ (กรุงเทพ) มี ๓ คนคือ

๑. ออกหลวงไชยสุรินทร์อินทระเสนา

(๒๒๘๔-๒๓๖๔) ถือศักดินา ๑๒๐๐

๒. หลวงพิไชยนาเคนทร์ (๒๓๒๕-๒๔๐๕)

ถือศักดินา ๑๒๐๐

๓. หลวงไชยศรีศิลป์ (กลับ) (๒๓๕๓-๒๔๓๙)

ถือศักดินา ๑๒๐๐

ผู้เฒ่าผู้แก่ที่ผู้เขียนไปสัมภาษณ์ เมื่อปี ๒๕๓๑ ยืนยันว่า ที่ทำการกรมช้างกลางคือ บริเวณเมืองเก่า นั่นเองแต่เป็นยุคหลัง บางคนยังจำโรงครัวและโรงช้างได้อยู่ รวมทั้งความยิ่งใหญ่หรูหราของบ้านเจ้ากรมช้างเป็นอย่างดีและในเวลาเดียวกันหัวเมืองทั้ง ๔ ต่างก็อยู่ในการกำกับดูแลของกรมช้างกลางซึ่งหัวเมืองแต่ละคนก็มียศเป็นหลวงเช่นกัน

ดังข้อมูลที่กล่าวมาแล้วแสดงว่า หากใช้บารมีอันยิ่งใหญ่ของกรมช้างกลางในอดีตมาเป็นชื่อกิ่งอำเภอที่ตั้งใหม่ที่ตำบลช้างกลางจะเหมาะสมด้วยประการทั้งปวง อย่างไม่มีข้อแม้ได้เลย เพราะนอกจากจะยอม

รับความยิ่งใหญ่ของกรมช้างกลางในอดีตแล้วยังเป็นการรำลึกถึงความยิ่งใหญ่ของนครศรีธรรมราชในฐานะเจ้าอธิราชแห่งภาคใต้ด้วยบารมีของกองทัพช้างอีกด้วย

๔. กิ่งอำเภอไชยศรีศิลป์ เมื่อผู้อ่านอ่านชื่อนี้จะรู้สึกว่า ค่อนข้างยาวเพราะผ่านมาแล้วในความเป็นมาของกิ่งอำเภอช้างกลางหรือกรมช้างกลาง คำว่า "ไชยศรีศิลป์" เป็นชื่อราชทินนามเจ้ากรมช้างกลางคนสุดท้ายนั่นเองผู้ที่ยังจำได้และยืนยันว่า หลังยุคกรมช้างกลางมาแล้ว ณ ที่นั่นคือ ที่ตั้งของที่ว่าการ "อำเภอไชยศรีศิลป์" คือ นางมณฑล คงแล้ว สมาแยกบ้านจันดี

จากสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (พ.ศ. ๑๙๙๑-๒๐๓๑) กษัตริย์องค์ที่ ๘ แห่งกรุงศรีอยุธยา จนกระทั่งถึง พ.ศ. ๒๔๓๑ ในสมัยรัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงเทพฯ เป็นเวลา ๔๐๐ กว่าปี ที่ไทยปกครองแบบจตุสดมภ์มีเวียง วัง คลัง นา เป็นหน่วยราชการสำคัญทั้ง ๔ หน่วย มาเป็นแบบยุโรปโดยจัดแบ่ง ๔ กรมใหญ่ ออกเป็น ๑๒ กระทรวงและโปรดเกล้าฯ ให้เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยได้จัดการแก้ไขการปกครองหัวเมือง ปักขีไต่โดยด่วน เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยซึ่ง ทรงเป็นพระเจ้าที่นั่งยาเธอกรมหมื่นดำรงราชานุภาพ จึงทรงส่งพระวิจิตรวรสาส์น (บัน สุ่ม) อดีต เลขาธิการเอกสถานทูตไทยกรุงลอนดอน และเป็นเลขานุการส่งพระองค์ของสมเด็จพระเสนาบดีด้วยลงไปจัดราชการในหัวเมืองนครศรีธรรมราช สงขลา และพัทลุง เมื่อจัดระเบียบราชการได้เรียบร้อยดีเป็นที่พอใจของ อาณาประชาราษฎร์จึงเลื่อนยศให้เป็นพระยาสุมนัย วินิต ข้าหลวงเทศาภิบาลคนแรกของมณฑลนครศรีธรรมราชโดยโปรดเกล้าฯ ให้รวมเมืองนครศรีธรรมราช สงขลา พัทลุง ปัตตานี หรือหัวเมืองแขกทั้ง ๗ เข้ามาเป็นมณฑลนครศรีธรรมราช ในวันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๓๙ เมื่อประกาศใช้ข้อบังคับการปกครองท้องที่ ร.ศ. ๑๑๖ และ ร.ศ. ๑๑๗ ได้จัดตั้งอำเภอ ตำบล ตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านสารวัตรกำนัน แพทย์ตำบล และเปลี่ยนคำว่า "นาย-บ้าน" คำเดิมของเมืองนคร

มาเป็นผู้ใหญ่บ้านแบบภาคกลาง เปลี่ยนนายแขวง เรียกว่า กำนัน ขึ้นต่อนายอำเภอหลายๆ ตำบลเรียกว่า อำเภอ อำเภอมีนายอำเภอขึ้นต่อเจ้าเมืองที่เปลี่ยนชื่อเรียกเป็น ผู้ว่าราชการเมือง และเปลี่ยนเป็น ผู้ว่าราชการจังหวัด ใน พ.ศ. ๒๔๕๗ สมัยรัชกาลที่ ๖ โดยจัดแบ่ง ๔ หัวเมืองเดิมคือ พิบูล กะปียัด ละอาย และหลักช้างเป็นท้องที่ตำบล แล้วกำหนดจะตั้งที่ว่าการอำเภอที่กรมช้างกลางเดิมในชื่อว่า "อำเภอไชยศรีศิลป์" เพื่อเป็นเกียรติแก่หลวงไชยศรีศิลป์ เจ้ากรมช้างกลางคนสุดท้าย และระลึกถึงความยิ่งใหญ่ของนครศรีธรรมราชในอดีตที่มีกองทัพช้างเป็นกำลังสำคัญตลอดมา

แต่เห็นว่า กรมช้างกลางมีช้างน้อยลงมาก และตั้งตรงกลางเส้นทางโบราณหรือทางผ่านจากปลายทาง (บริเวณที่ตั้งที่ว่าการอำเภอฉวาง ปัจจุบันอยู่ในตำบลละอาย ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นตำบลปลายทาง แล้วเปลี่ยนเป็นตำบลฉวาง-ซาลี) ไปช่องเขาตรงเข้าสู่เมืองนครเดิมเท่านั้น ไม่เหมาะสมที่จะปกครองครอบคลุมพื้นที่จากเชิงเขาตรง หรือเชิงเขาหลวงไปจรดปากแม่น้ำตาปีได้ จึงให้พื้นที่ที่กลายเป็นจากหัวเมืองเป็นตำบลไปแล้ว ไปขึ้นกับอำเภอลำพูนซึ่งเปลี่ยนฐานะจากหัวเมืองลำพูนมาใหม่ๆ ทำให้อำเภอลำพูน (เวียงสระ) มีอาณาเขตตั้งแต่ลุ่มแม่น้ำตาปีจรดเขตทุ่งสง ต่อเขตกันที่คลองลำปีเหาะ (ลำพิงหอก-ลำน้ำที่พิงหอก-พิงหอกในปากอู้งิ้วของนายพราน-ซาลี) คลองอำเภอที่บ้านกุก (คลองกุก-ซาลี) ถึงเชิงเขาหลวง ซึ่งการจัดแบ่งเนื้อที่ใหม่ของหลวงพ่านักนิคมคาม (เทียน ณ นคร) นายอำเภอทุ่งสงโดยคำสั่งเจ้าเมืองนคร ใน พ.ศ. ๒๔๔๒ จะเป็นความเป็นมาของอำเภอฉวางจึงไม่น่ามากล่าวในที่นี้

จากข้อมูลที่นำมาเสนอแล้วข้างต้น จะเห็นว่าการตั้งชื่อกิ่งอำเภอใหม่หน้าวิทยาลัยเกษตรกรรมฯ ว่า "กิ่งอำเภอไชยศรีศิลป์" ก็เป็นการเหมาะสมมากอีกชื่อหนึ่ง เพราะเป็นชื่ออำเภอชื่อแรกในดินแดนบริเวณ

ตำบลข้างกลางมาก่อนในสมัยรัชกาลที่ ๕ ยุคเปลี่ยนแปลงการปกครองจากแบบจตุสดมภ์มาเป็นแบบเทศาภิบาลและเป็นศุภนิมิตหมายที่ดีที่เอาพระราชทินนามของเจ้ากรมข้างกลางคนสุดท้าย "หลวงไชยศรีศิลป์" มาเป็นชื่อกิ่งอำเภอที่ตั้งใหม่

ดังนั้น หากมีผู้อ่านท่านใดจะเลือกชื่ออำเภอที่ตั้งใหม่ที่ตำบลข้างกลาง ก็สมควรอย่างยิ่งที่จะเลือกในขอบเขต ๔ ชื่ออันเหมาะสมตามต้องการดังกล่าวอธิบายมาแล้ว ก็ต้องด้วย "เค้า-เงื่อน" การตั้งชื่อดังกล่าวมาแล้วข้างต้นทุกประการ จึงกราบเรียนเสนอมาเพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจให้ถูกต้องตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์เพื่ออนุชนรุ่นหลังจะได้มองดูเราว่า ได้ทำอะไรที่ละเอียดรอบคอบ มองดูแล้วทั้งซ้าย ขวา หน้า หลัง ข้างบน ข้างล่าง รวมทั้งในอดีตกาล ปัจจุบันและอนาคตเป็นอย่างดี จึงได้ตัดสินใจใช้ชื่อนี้

.....

ผู้เขียนได้ใช้บทความเรื่องนี้ส่งไปจังหวัด กรมการปกครอง และ "กองปลาสิต" สำนักนายกรัฐมนตรี ผู้ออกหนังสือราชกิจจานุเบกษาและเผยแพร่แก่บุคคลที่เกี่ยวข้องทั่วไป ซึ่งกระทรวงมหาดไทย และกรมการปกครองได้ตอบจดหมายมาถึงผู้เขียน ประกอบกับคุณครูจวง สันตจิตร มีความต้องการตรงกันกับผู้เขียนที่ต้องการชื่อ "ข้างกลาง" มากกว่าชื่ออื่นจึงได้นำบทความของผู้เขียนไปให้สภาผู้แทนฯ ส.ส. ที่เกี่ยวข้องและหน่วยราชการอื่นๆ เมื่อเรื่องนี้เข้าสู่สภาจังหวัดนครศรีธรรมราชสภาจังหวัดจึงอนุมัติชื่อ "ข้างกลาง" ออกมาแล้วเสนอชื่อนี้ไปกรมการปกครองเรื่องกิ่งเลยด้วยดี และมีการประกาศชื่อ "กิ่งอำเภอข้างกลาง" ในหนังสือราชกิจจานุเบกษาในเดือนเมษายน ๒๕๓๙ ซึ่งผู้เขียนภาคภูมิใจที่สุดในชีวิตอีกกรณีหนึ่งที่สามารทำให้วิชาความรู้ที่ร่ำเรียนมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่สังคมอีกครั้งหนึ่ง

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๓๙ ผู้เขียนได้ส่งบทความชิ้นนี้ลงตีพิมพ์ใน นสพ. ไทยใต้ ที่เมืองนคร แต่ให้ชื่อ

บทความใหม่ว่า "กิ่งอำเภอข้างกลาง" จึงเขียนบทสรุปบทความเสียใหม่ให้เหมาะสมความว่าดังนี้

อย่างไรก็ตาม การตั้งกิ่งอำเภอข้างกลางที่ตำบลข้างกลางของอำเภอฉวางเป็นแผนงานพัฒนาการเมืองการปกครองของอำเภอฉวาง ปี พ.ศ. ๒๕๓๙ ซึ่งผู้เขียนทราบมาว่า บัดนี้ ทางสภาจังหวัดนครศรีธรรมราชได้เสนอชื่อ "กิ่งอำเภอข้างกลาง" ไปยังกระทรวงมหาดไทยแล้วด้วย และส่วนราชการของกิ่งอำเภอใหม่ก็กำลังดำเนินการรุดหน้าไปด้วยดี ผู้เขียนก็ดีใจด้วยกับทางฝ่ายราชการและประชาชนผู้ให้บริการ

ผู้เขียนเขียนบทความชิ้นนี้ขึ้น เมื่อวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๓๙ เพื่อประกอบการพิจารณาของทุกฝ่ายที่กำลังแย่งชิงชื่ออำเภอกันอยู่ ในฐานะที่ผู้เขียนเป็นนักประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเท่านั้น แต่ก็ใคร่กราบฝากประชาชนที่ชอบแย่งชิงชื่ออำเภอที่ตั้งขึ้นใหม่กันบ่อยๆ ดังปรากฏตามข่าวหน้าหนังสือพิมพ์และทีวี. จนบางแห่งยกขบวนกันมาเป็นตำบลโดยมีเจ้าหน้าที่อำเภอท้องที่ไม่รู้จะตัดสินใจให้ตั้งชื่ออะไรดี ดังนั้นผู้เขียนใคร่กราบฝากมายังทุกฝ่ายว่า

"พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ กับสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาเทววงศ์วโรปการ เสด็จทรงดลใจไว้ปรากฏเป็นหลักฐานเอกสารในหนังสือ "เทศาภิบาล" สมัยรัชกาลที่ ๕ ว่า "หากตั้งอำเภอขึ้นในท้องที่ตำบลใด ให้ใช้ชื่อตำบลนั้นเป็นชื่ออำเภอ" หากประชาชนและอำเภอทุกอำเภอรู้พระบรมราโชบายนี้ดี ตีเกลี้ยงชิงชื่ออำเภอที่เคยเกิดขึ้นทั่วประเทศไทยคงจะไม่อีกต่อไป

ภาพที่สวยงามที่สุดในท้องที่กิ่งอำเภอข้างกลาง คือ ภาพพระอาทิตย์ขึ้นตอนเช้าหลังเขาพระสุเมรุ (เขาเหมน) โดยมีเทือกเขาหลวงเป็นฉากที่บึงสง่าและมั่นคงอยู่เบื้องหลัง หากเป็นอดีตกาลเมื่อ ๑๐๐ ปีขึ้นไป ในยามเช้าเช่นนี้สายตาของข้างป่าทุกตัว ทุกโขลงจะมองเขม้นไปที่แสงแดดหลังเขาพระสุเมรุเป็นเป้าหมาย

และมุ่งหน้าเดินไปที่นั่นเพื่อจะหาอาหารกินเป็นกิจวัตรประจำวัน ซึ่งมีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์พร้อมสายน้ำลำธารน้อยใหญ่มากมายให้อาบกิน

สวัสดิ์ ครับ กิ่งอำเภอช้างกลาง

.....

สรุปบทความข้างบนผู้เขียนเมื่อวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๓๘ เป็นการบังเอิญจริงๆ ที่บทความเรื่องกิ่งอำเภอไชยศรีศิลป์ ก็เขียนเมื่อวันที่ ๔ มีนาคม ๒๕๓๔ และอีก ๔ ปีเต็มถึงได้มาสรุป

ครับ และนี่คือ ที่มาของชื่อกิ่งอำเภอช้างกลาง

ที่ตั้งและขนาด

กิ่งอำเภอช้างกลาง มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภออื่นทั้งที่ตั้งและขนาดดังนี้

๓.๑ ที่ตั้ง กิ่งอำเภอช้างกลางมีอาณาเขตคือ

ขนาดของกิ่งอำเภอช้างกลางมีพื้นที่รวมทั้ง ๓ ตำบลถึง ๑๙๘ ตารางกิโลเมตร โดยเฉพาะตำบลช้างกลางเองมีพื้นที่ถึง ๙๑ ตารางกิโลเมตร นับว่า เป็นตำบลขนาดใหญ่มาก สามารถแยกเป็นตำบลได้อีกหลายตำบลในอนาคตเมื่อย้อนกลับไปดูสมัยบริเวณ ๔ หัวเมืองจะเห็นว่า

- ๑. หัวเมืองพิปูนจะเท่ากับอำเภอพิปูนในปัจจุบัน
- ๒. หัวเมืองกะเบียด จะมีถึง ๖ ตำบลคือ ตำบลห้วยปรือ ตำบลกะเบียด ตำบลนาเขลียง ตำบลนาแว ตำบลไม้เรียงและตำบลนาเกาะจะมีพื้นที่รวมกัน ๓๔๒ ตารางกิโลเมตร
- ๓. หัวเมืองละฮาย จะมี ๔ ตำบลคือ ตำบลละฮาย ตำบลจันดี ตำบลควางและตำบลไสหรำ มีพื้นที่รวมกัน ๒๒๔ ตารางกิโลเมตร
- ๔. หัวเมืองหลักช้างจะมี ๓ ตำบลคือ ตำบล

ที่	ทิศ	จรดบริเวณ
๑	ทิศเหนือ	จรดตำบลละฮาย
๒	ทิศตะวันออก	จรดอำเภอลานสกา
๓	ทิศใต้	จรดอำเภอนาบอน
๔	ทิศตะวันตก	จรดตำบลควางและตำบลจันดี

ที่มา สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอควาง ๒๕๓๙

๓.๒ ขนาด กิ่งอำเภอช้างกลางมีขนาดคือ

ที่	ตำบล	พื้นที่/ตร.กม.	ประชากร/คน
๑	ช้างกลาง	๙๑	๑๖,๙๘๗
๒	หลักช้าง	๔๕	๗,๖๐๗
๓	สวนขัน	๖๒	๕,๙๘๒

ที่มา สำนักงานศึกษาธิการอำเภอควาง ปี ๒๕๓๙

หลักช้าง ตำบลสวนขันและตำบลช้างกลาง มีพื้นที่รวมกัน ๙๑ ตารางกิโลเมตร

จะเห็นว่า แต่ละหัวเมืองในสมัยก่อนมีพื้นที่มากกว่าอำเภอหรือจังหวัดบางจังหวัดในปัจจุบัน ดังนั้นการรับผิดชอบของหัวเมืองยุคชั้น "หลวง" แสดงว่ามีความรู้ ความสามารถ และการปกครองที่เข้มแข็งไม่น้อยเพราะแต่ละหัวเมืองก็มีปัญหา และอุปสรรคต่างกัน

๔. ที่ว่าการกิ่งอำเภอช้างกลาง ก่อนสมัยรัชกาลที่ ๕ เมื่อครั้งจะเรียกพื้นที่บริเวณใดบริเวณหนึ่งว่า "ที่" ซึ่งมีขนาดโตกว่าอำเภอหรือจังหวัดในปัจจุบัน เช่น ที่ฉวาง-ท่าชี ที่พดขมิโร-ทุ่งสง เป็นต้น หัวหน้าผู้ปกครองพื้นที่ในบริเวณเรียกว่า "นายที่" เมื่อมีการปฏิรูปการปกครอง ร.ศ. ๑๑๖ และ ๑๑๗ (๒๔๔๑, ๒๔๔๒) ได้เปลี่ยนคำว่า นายที่เป็นนายอำเภอโดยตัดพื้นที่ให้เล็กลง "ที่" เป็นที่ว่าการอำเภอ ในที่ว่าการอำเภอจะมีหน่วยงานทุกประเภทที่เกี่ยวกับการปกครองราษฎรในพื้นที่นั้น

แต่ปัจจุบันหน่วยงานย่อยหรือแผนกต่างๆ ในที่ว่าการอำเภอเจริญพัฒนาขึ้นตามจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง ความเจริญของบ้านเมือง

ด้วยเทคโนโลยีใหม่ และกระบวนการทางสังคมก็ซับซ้อนมากขึ้น การบริการและควบคุม กำกับ นิเทศสัมพันธ์และประชากรต้องเปลี่ยนแปลงไป กฎหมายเกี่ยวกับหน่วยงานราชการ ก็ต้องปรับรุดตามจนหน่วยงานแผนกในที่ว่าอำเภอเป็นสำนักงานกันเป็นแถวๆ เช่น แผนกศึกษาธิการ แผนกสรรพากร แผนกที่ดิน แผนกทะเบียนราษฎร แผนกป่าไม้ แผนกการเกษตร ฯลฯ ต่างก็มีปริมาณและคุณภาพของงานเพิ่มขึ้นจนต้องตั้งเป็น "สำนัก" แทนการเป็นแผนก ดังนั้นในแต่ละที่ว่าการอำเภอจึงต้องเปลี่ยนชื่อเรียกเป็น "ศูนย์ราชการอำเภอ" แทน หัวหน้าแผนกเดิมที่เคยเป็น ซี.๔ ซี.๕ ซี.๖ ก็กลายมาเป็น ซี.๗ ซี.๘ ซี.๙ ในชื่อ "ผู้อำนวยการสำนัก" ยังเหลือแต่นายอำเภอที่เป็น "ผู้ว่า-ที่ว่าการอำเภอ" ยังไม่ได้เปลี่ยนชื่อ ต่อไปอาจจะเป็น "ผู้อำนวยการใหญ่อำเภอ" หรือ (ผู้บริหารศูนย์ราชการอำเภอ) ก็ได้ ตำแหน่งที่ครองก็จะน่าจะเป็น ซี.๙ ซี.๑๐ ซี.๑๑

หลังจากทุกฝ่ายได้พิจารณากันแล้วในเรื่องที่ตั้งที่ว่าการกิ่งอำเภอช้างกลาง ก็ตกลงปลงใจเอาพื้นที่ตรงกันข้ามกับวิทยาลัยเกษตรกรรมฯ คนละฝ่ายถนนหมายเลข ๔๐๑๕ ถนนนคร-บ้านส้อง ตรงกิโลเมตรที่ ๔๔ เนื้อที่ป่าสงวนประมาณ ๑๐๕ ไร่เป็นที่ตั้งที่ทำการ

ฝ่ายประชาสัมพันธ์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช

ประทีพ ไชยรักษ์

จังหวัดนครศรีธรรมราชยังมีปัญหาดีอุกฉกรรจ์มาก

พลตำรวจโทประจิดต์ แสงสุบิน ผู้ช่วยอธิบดี
กรมตำรวจ ทำหน้าที่หัวหน้าตำรวจภูธรภาค ๘ ได้กล่าว
แก่อีเอ็มวอลชนภายหลังเสร็จการประชุมมอบนโยบายแก่นายตำรวจระดับผู้กำกับ การ ร้องผู้กำกับ การ และ

สารวัตรตำรวจภูธรจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน
๑๐๔ นาย เมื่อเช้าวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๓๙ ที่
ห้องประชุมกองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดนครศรี
ธรรมราช

สถาบันวิจัยข้าวกระทรวงเกษตรฯ

จัดประชุมสัมมนาทางวิชาการ

ประจำปี ๒๕๓๙ ที่นครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจกล่าวว่า จากรายงานของผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดนครศรีธรรมราช พลตำรวจตรีพิศิษฐ์ ไชยรักษ์ ทำให้ทราบว่า ปัจจุบันจังหวัดนครศรีธรรมราช ยังมีปัญหาคดีอุกฉกรรจ์มากอยู่ ยังคงครองอันดับหนึ่งของภาคใต้ ทั้งๆ ที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายตำรวจได้เร่งหาทางป้องกันในทุกวิถีทางแต่ก็ยังมีคดีอุกฉกรรจ์เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากการเปรียบเทียบคดีที่เกิดขึ้นระหว่างปี ๒๕๓๖ กับปี ๒๕๓๗ คดีอุกฉกรรจ์ต่างๆ ลดลงถึง ๑๗ คดี ส่วนปี ๒๕๓๗ กับปี ๒๕๓๘ คดีต่างๆ ลดลงถึง ๔๒ คดี แต่เมื่อถึงปี ๒๕๓๙ ช่วงระหว่างวันที่ ๑ มกราคม ถึง วันที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๓๙ เพียงช่วงระยะเวลา ๑๑๓ วัน หรือ ๓ เดือนเศษ คดีอุกฉกรรจ์ต่างๆ กลับเพิ่มมากขึ้นถึง ๕๓ คดี โดยแยกเป็นคดีฆ่าผู้อื่นระหว่างเวลา ๑๘.๐๐ น.-๒๔.๐๐ น. คดีเกิดขึ้น ๖๐ ราย, ระหว่างเวลา ๒๔.๐๐ น.-๐๖.๐๐ น. ของวันรุ่งขึ้นคดีเกิดขึ้น ๓๘ ราย, และระหว่างเวลา ๐๖.๐๐ น.-๑๘.๐๐ น. คดีเกิดขึ้น ๑๑ ราย

อย่างไรก็ตามผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจยังกล่าวเพิ่มเติมว่า คดีปล้นทรัพย์ในช่วงกลางวันเกิดขึ้น ๑ ราย ในช่วงระยะเวลา ๑๘.๐๐ น.-๒๔.๐๐ น. เกิดขึ้น ๑๑ ราย, ในช่วงระยะเวลาหลังเที่ยงคืนจนรุ่งเช้า คดีเกิดขึ้น ๑๗ ราย (เป็นคดีปล้นบ้าน) ส่วนคดีชิงทรัพย์เกิดขึ้นในเวลากลางวัน ๖ ราย ระหว่างเวลา ๑๘.๐๐ น.-๒๔.๐๐ น. เกิดขึ้น ๖ ราย และระหว่างเวลา ๒๔.๐๐ น.-๐๖.๐๐ น. คดีเกิดขึ้น ๑๑ ราย ผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ ทำหน้าที่หัวหน้าตำรวจภูธรภาค ๘ กล่าวในที่สุด

ดร.บริบูรณ์ สมฤทธิ์ ผู้เชี่ยวชาญทางสถาบันวิจัยข้าว กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กล่าวว่า ในปี ๒๕๓๙ ทางกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จะจัดให้มีการประชุมสัมมนาทางวิชาการเกษตรในเรื่องข้าวและธัญพืชเมืองหนาว ขึ้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

ดร.บริบูรณ์ กล่าวต่อไปว่าการจัดประชุมสัมมนาดังกล่าวคงเป็นไปในลักษณะสหสาขาวิชาของแต่ละพืช และเน้นงานวิจัยประยุกต์ ที่ให้ผลเป็นเทคโนโลยีสำหรับการถ่ายทอดให้แก่เกษตรกรในท้องถิ่น ซึ่งในแต่ละปีการดำเนินงานวิจัยและพัฒนาได้ประสบผลสำเร็จ มีความก้าวหน้าต่อการพัฒนาข้าวทุกระบบนิเวศน์กล่าวคือ ข้าวนาข้าวชลประทาน ข้าวนาข้าวฝน ข้าวไร่ และธัญพืชเมืองหนาว จากผลของการค้นคว้าวิจัยและพัฒนาที่มีความก้าวหน้านี้เอง ทางสถาบันวิจัยข้าว กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงจัดให้มีการประชุมสัมมนาขึ้น โดยผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนาจะประกอบด้วยนักวิชาการจากสถาบันวิจัยข้าว และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆ ของกรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร จำนวนทั้งสิ้น ๒๑๕ คน ระยะเวลาประชุมสัมมนา ๓ วัน

อย่างไรก็ตามการประชุมสัมมนาคราวนี้คาดว่าจะผู้เข้าร่วมประชุมคงจะได้รับความรู้ ประสบการณ์ใหม่ๆ ไปเป็นแนวทางในการพัฒนางานเกษตรให้ก้าวหน้าและประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมายของทางราชการต่อไป

จังหวัดนครศรีธรรมราชได้รับเกียรติต้อนรับ
คณะสมาชิกสภาจังหวัดระยอง

นายนิเวศน์ เกตุชาติ ประธานสภาจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นประธาน
มอบของที่ระลึกแก่ นายไพฑูย์ อรุณเวชเสเรษฐ ประธานสภาจังหวัดระยอง

เมื่อเวลาประมาณ ๑๑.๐๐ น. วันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๓๙ คณะสมาชิกสภาจังหวัดระยองจำนวน ๓๒ คน ภายใต้การนำของนายประพจน์ กอรัญไพฑูย์ รองผู้ว่าราชการจังหวัดระยอง เดินทางมาถึงจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อเยี่ยมเยือนพบปะสังสรรค์และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งที่นครศรีธรรมราช มีนายศิริวัฒน์ ผดุงกุล รองผู้ว่าราชการจังหวัด, นายชาญชัย สุนทรมีภูรี รองผู้ว่าราชการจังหวัด, นายนิเวศน์ เกตุชาติ ประธานสภาจังหวัด พร้อมด้วยคณะสมาชิกสภาจังหวัดและข้าราชการส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช ร่วมให้การต้อนรับที่ห้องอาหารนครินทร์

นายศิริวัฒน์ ผดุงกุล รองผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช กับนายนิเวศน์ เกตุชาติ ประธานสภาจังหวัด ร่วมกล่าวต้อนรับในนามของประชาชนชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช และชี้แจงแนวทางในการทำงานของสภาจังหวัด ตลอดจนการร่วมกันพิจารณาให้ความเห็นชอบต่อร่างข้อบัญญัติต่างๆ ตามที่ผู้ว่าราชการจังหวัด เสนอจบแล้ว

รองผู้ว่าราชการจังหวัดระยองและประธานสภาจังหวัดระยอง กล่าวตอบขอบคุณ และมอบของที่ระลึกแก่สภาจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยผ่านประธานสภาจังหวัด และร่วมพบปะสังสรรค์กันพอสมควร คณะสภาจังหวัดระยองจะเดินทางต่อไปยังจังหวัดสุราษฎร์ธานี.

อบจ.นศ. ใช้งบกว่า ๒.๕ ล้านบาท ปรับปรุง
ไหล่ทางสายบ้านนาขอ-บ้านศาลาลังกะสี

ปัจจุบันการคมนาคมทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศล้วนมีความผูกพันกับชีวิตประจำวันของทุกคน ทั้งการประกอบอาชีพ การสัญจรเพื่อการท่องเที่ยวและธุรกิจอื่นใดก็ตาม ถนนเป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางคมนาคมทางบก หากถนนชำรุด หน่วยงานที่รับผิดชอบก็ต้องเอาใจใส่ดูแลให้อยู่ในสภาพเดิมเพื่อทุกคนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันต่อไป

เรื่องนี้ นายวันชัย ทรัพย์รุ่งเรือง เลขาธิการจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช เปิดเผยว่า ในปีงบประมาณ ๒๕๓๔ ทางองค์การบริหารส่วนจังหวัด ได้รับทราบปัญหาความเดือดร้อน

ของประชาชนในแนวถนนสายบ้านนายอ - บ้านศาลาสังกะสี ซึ่งถนนสายนี้ผ่านพื้นที่หมู่ที่ ๑ หมู่ที่ ๕ ตำบลนาสาร กิ่งอำเภพระพรหม หมู่ที่ ๓ ตำบลไชยมนตรี หมู่ที่ ๓ หมู่ที่ ๔ และหมู่ที่ ๘ ตำบลกำแพงเขา อำเภเมืองนครศรีธรรมราช กับหมู่ที่ ๔ ตำบลท่าดี อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ความยาวถนน ๑๒ กิโลเมตร ถนนกว้าง ๑๐ เมตร ว่า ถนนดังกล่าวไหล่ทางชำรุดทั้งสองข้าง เป็นอุปสรรคต่อผู้สัญจรไปมาและมีอุบัติเหตุบ่อยครั้งในเวลากลางคืน เพราะถนนเป็นหลุมบ่อ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยความเห็นชอบจากสภาจังหวัด และผู้ว่าราชการจังหวัด อนุมัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี ๒๕๓๔ ผูกพันต่อเนื่องปีงบประมาณ ๒๕๓๕ เป็นเงิน ๒,๕๖๐,๐๐๐.- บาท สำหรับปรับปรุงไหล่ทางถนนสายนี้ทั้ง ๒ ข้าง ด้วยการลาดยางไหล่ทางตลอดสายข้างละ ๕๐ เซนติเมตร

อย่างไรก็ตาม เลขาธิการจังหวัด กล่าวต่อไปว่า ขณะนี้ทางส่วนโยธา องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้จัดส่งเครื่องจักรกลพร้อมเจ้าหน้าที่และอุปกรณ์การลาดยางไปดำเนินการปรับปรุงถนนสายบ้านนายอ-บ้านศาลาสังกะสี ให้อยู่ในสภาพที่ดีต่อไปแล้ว

จังหวัดนครศรีธรรมราชประสบความสำเร็จ กับการจัดสัมมนาสมาชิกสภาจังหวัด ทั่วภาคใต้ที่ผ่านมา

จากการที่จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นเจ้าภาพจัดสัมมนาสมาชิกสภาจังหวัดทั่วภาคใต้ ประจำปี ๒๕๓๙ ระหว่างวันที่ ๒๐-๒๑ มีนาคม ๒๕๓๙ มีสมาชิกสภาจังหวัดทั้ง ๑๔ จังหวัดภาคใต้ให้ความร่วมมือเข้าร่วมสัมมนาทั้งสิ้น ๓๐๔ คน เรื่องนี้

นายประกิต เทพชนะ ผู้ว่าราชการจังหวัด ในฐานะหัวหน้าฝ่ายบริหารขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้กล่าวถึงความสำเร็จของการจัดสัมมนาดังกล่าวไว้ว่า ก่อนอื่นตนต้องขอแสดงความยินดีกับสมาชิกสภาจังหวัดในการพิทักษ์ผลประโยชน์อันเป็นส่วนรวมของบ้านเมือง

สำหรับการสัมมนาคราวนี้ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช กล่าวว่า เห็นว่าสมาชิกสภาจังหวัดซึ่งต้องทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนในสภาจังหวัด โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่มีความมุ่งมั่นต่อประชาชนอย่างแท้จริง แต่ยังขาดประสบการณ์ทั้งในด้านกฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ของทางราชการที่เกี่ยวข้องให้ทุกคนได้รู้ และเข้าใจ และเพื่อจะได้รับทราบถึงวิธีการจัดทำ และพิจารณาให้ความเห็นชอบต่อร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีขององค์การบริหารส่วนจังหวัดต่อไป รวมทั้งเพื่อให้สมาชิกสภาจังหวัดต่างๆ ในภาคใต้ได้พบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอีกด้วย

อย่างไรก็ตามการจัดสัมมนาดังกล่าวผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช นายประกิต เทพชนะ กล่าวต่ออีกว่า แม้ทางกระทรวงมหาดไทยยังไม่มีแผนงานนี้ก็ตาม แต่องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครศรีธรรมราช

นายประกิต เทพชนะ
ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช

ในฐานะหน่วยงานการปกครองท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับสมาชิกสภาจังหวัดทุกท่าน ถือเป็นภาระหน้าที่ที่สำคัญอันหนึ่งที่จะต้องเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจต่างๆ ให้กับสมาชิกสภาจังหวัดจนได้รับความร่วมมือด้วยดีจากสมาชิกสภาจังหวัดทุกท่าน ทุกจังหวัด จังหวัดนครศรีธรรมราชถือเป็นเกียรติและความสำเร็จอย่างสูงสำหรับการจัดงานสัมมนาดังนี้ จึงขอขอบคุณสมาชิกสภาจังหวัดผู้ทรงเกียรติทุกท่าน ทุกจังหวัดของภาคใต้โดยผ่านทางสื่อมวลชนทั้งหลายมา ณ โอกาสนี้

จังหวัดนครศรีธรรมราช ตระหนักถึง การดำเนินนโยบายคุ้มครองผู้บริโภค

นายประกิต เทพชนะ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราชเปิดเผยว่า งานคุ้มครองผู้บริโภค นับเป็นภาระกิจสำคัญที่รัฐบาลได้มอบให้จังหวัดดำเนินงาน บริการประชาชน โดยคุ้มครองให้ได้รับความปลอดภัย เป็นธรรม และประหยัดในด้านการใช้สินค้าและบริการ แม้ว่ารัฐบาลจะได้ดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคมาเป็นระยะเวลาถึง ๑๗ ปีแล้วก็ตาม แต่งานดังกล่าวจำเป็นต้องดำเนินการต่อไปอย่างต่อเนื่อง ด้วยการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการบริโภคแก่ประชาชนอันเป็นกิจกรรมที่สำคัญ นอกจากนั้นแล้วรัฐบาลได้กำหนดนโยบาย เพื่อให้งานคุ้มครองผู้บริโภคมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยมีแนวทางที่ชัดเจน ต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยสรุปสาระสำคัญของนโยบายคือ ให้ประชาชนผู้บริโภคได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ ที่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริง ผู้บริโภคจะได้รับการคุ้มครองตามสิทธิต่างๆ เช่น สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย เป็นต้น และรัฐมีนโยบายในการปรับปรุงเสริมสร้างองค์การของรัฐ และโครงสร้างกฎหมายเพื่อให้สามารถดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคอย่างเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ และที่สำคัญคือส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้บริโภครวมตัวกันจัดตั้งองค์กร ซึ่งจะเป็กลุ่มพลังสามารถดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคได้ดียิ่งขึ้น

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช กล่าวถึงนโยบายในการคุ้มครองผู้บริโภคของรัฐบาลว่า จะทำให้ผู้บริโภคได้รับความปลอดภัยและเป็นธรรมจากการบริโภคสินค้าและบริการเพิ่มมากขึ้น และได้รับความสะดวกในการเรียกร้องและเยียวยาแก้ไขและชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการบริโภคสินค้าด้วย

อนึ่งในวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๓๙ จังหวัดนครศรีธรรมราชจะจัดงานวันคุ้มครองผู้บริโภคขึ้น อันเป็นวันครบรอบ ๑๗ ปี ทางกรมประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ ซึ่งจะดำเนินงาน พร้อมกับส่วนกลางและจังหวัดอื่นทั่วประเทศ กิจกรรมหลัก ได้แก่ การจัดอภิปรายให้ความรู้เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค จัดนิทรรศการแสดงผลงานการคุ้มครองผู้บริโภค แจกเอกสาร พร้อมทั้งรับเรื่องราวร้องทุกข์ และการออกร้านขายสินค้ายุติธรรม

จังหวัดนครศรีธรรมราช วางแผนรับมือ "เอตส์"

นายศิริวัฒน์ ผดุงกุล รองผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นประธานในการประชุมคณะกรรมการปฏิบัติการประสานแผนและโครงการป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งจากจำนวนตัวเลขที่ได้รับรายงานจากงานควบคุมโรคเอดส์ และกามโรค ทราบว่าขณะนี้ทางจังหวัดนครศรีธรรมราช มีผู้ป่วยโรคเอดส์เป็นจำนวนทั้งสิ้น ๒๒๐ ราย และผู้ติดเชื้อที่มีอาการ ๑๑๕ ราย รวมทั้งสิ้น ๓๓๕ ราย จากจำนวนนี้พบว่า กลุ่มอาชีพที่เป็นโรคเอดส์มากที่สุดคือ อาชีพรับจ้างและส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ ๒๕-๒๙ ปี ส่วนปัจจัยเสี่ยงที่พบมากที่สุด คือ การมีเพศสัมพันธ์ซึ่งคิดเป็นร้อยละ ๖๓.๑๘

สำหรับการดูแลและป้องกันไม่ให้โรคเอดส์แพร่ขยายเป็นวงกว้างออกไปทางคณะกรรมการปฏิบัติการประสานแผนและโครงการป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ ได้วางแผนปฏิบัติการณรงค์และป้องกันโรคเอดส์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ประจำปี ๒๕๓๙ ขึ้น โดยการจัดโครงการให้ความรู้เรื่องการป้องกันและควบคุม

ภูมิคุ้มกันบกพร่องแก่ประชาชนทุกหมู่เหล่า ในจังหวัดนครศรีธรรมราช โครงการอบรมผู้ประกอบการอาชีพต่าง ๆ เช่น ผู้ขับขี่ยานยนต์รับจ้าง โครงการจัดอบรมผู้ประกอบการสถานบันเทิงต่างๆ คณงานตามโรงงานอุตสาหกรรม รวมทั้งการให้การอบรมตัวแทน, แกนนำนักเรียน นักศึกษา ตามสถานศึกษาทุกสถาบัน การศึกษา ซึ่งคาดว่าโครงการดังกล่าวจะสามารถช่วยให้จำนวนตัวเลขการติดเชื้อเอดส์ของพี่น้องชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช มีจำนวนที่ลดลงได้ในอนาคตนี้

จังหวัดนครศรีธรรมราชขอเชิญข้าราชการและประชาชนร่วมส่งเสริมคุณธรรมเนื่องในสัปดาห์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทองแห่งชาติ

นายประกิจ เทพชนะ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช เปิดเผยว่า จังหวัดนครศรีธรรมราชได้กำหนดให้ ระหว่างวันที่ ๑-๗ พฤษภาคม ๒๕๓๙ เป็นช่วงระยะเวลาแห่งการรณรงค์เพื่อเสริมสร้าง

คุณธรรม เนื่องในสัปดาห์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทองแห่งชาติ ทั้งนี้ เพื่อถวายเป็นราชสักการะและเฉลิมพระเกียรติแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสวันฉัตรมงคล และเพื่อเป็นการปลูกเร้าให้มีการพัฒนาจิตใจ ทั้งข้าราชการ พนักงาน ประชาชนทุกหมู่เหล่า ให้เป็นไปอย่างกว้างขวางตามแนวอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง

ผู้ว่าราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช กล่าวว่า สำหรับแนวทางในช่วงการรณรงค์นั้น กำหนดให้ ข้าราชการ พนักงาน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้ประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างแก่ประชาชนทั่วไป ในด้านการพัฒนาจิตใจ ได้แก่ การลด ละ เลิกอบายมุขทั้งปวง และให้ใช้เวลาว่างไปปฏิบัติธรรมและบำเพ็ญประโยชน์ในทางศาสนา ณ วัด หรือศาสนสถานใกล้สถานที่ทำงานหรือใกล้บ้าน ในห้วงระยะสัปดาห์ดังกล่าว

จังหวัดนครศรีธรรมราช จึงขอเชิญชวนให้ ข้าราชการ พนักงาน รัฐวิสาหกิจ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พ่อค้า และประชาชนทุกหมู่เหล่าทั่วไป ร่วมกิจกรรมครั้งนี้ เพื่อพัฒนาจิตใจ และร่วมสร้างคุณธรรมตามแนวอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทองโดยทั่วกัน

คณะกรรมการติดตามผลมี นายฉลอง คีรีเพชร สจ.พรหมคีรี เป็นประธาน นายรัชชัย แสงประทุม สจ.เชียรใหญ่ เป็นเลขานุการ ออกตรวจติดตามผลการปฏิบัติงานตามข้อบัญญัติจังหวัดปี ๒๕๓๘ ที่อำเภอท่าศาลา สิชล และขนอม

รู้ไว้ไม่เสียหลาย

อาชิบ อูเซ็ง

ผู้ช่วยเลขานุการจังหวัดนครศรีธรรมราช

ไม่มีใครแก่เกินเรียน เป็นคำกล่าวที่ทันสมัยและเป็นอมตะจากยุคทุกสมัย เพราะการเรียนรู้ คือ การขวนขวายหาความรู้ใส่ตัว ไม่จำเพาะเจาะจงว่า จะต้องเรียนอยู่แต่ในห้องสี่เหลี่ยมเล็ก ๆ มีครูคอยจ้ำจี้จ้ำไช การเรียนจะรวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ผ่านกระบวนการรับรู้ทางสมองของมนุษย์ ดังนั้น แม้ผู้รับจะอยู่ในวัยใด เพศใด ก็สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ที่เกริ่นไว้แบบนี้ เพื่อที่จะบอกให้ท่านผู้อ่านทราบ ว่า ความรู้รอบตัว ในสรรพสิ่งทั้งหลาย เราควรใฝ่ศึกษามาประดับเป็นวิทยาทาน แก่ตัวเองบ้าง ควรรู้เหมือนที่คนอื่น ๆ เขารู้กัน อันจะเป็นการพอกพูนภูมิปัญญา ไม่ล้าหลังเป็นเต่าล้านปี

วันนี้จะเขียนเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะก็กลัวท่านผู้อ่านจะเบื่อ เพราะเป็นครั้งแรกที่เขียนบทความลงในสารานุกรมศรีธรรมราช จึงขอลองด้วยเรื่องศัพท์เพระก่อนเป็นอันดับแรก ซึ่งจะเป็นเรื่องที่ว่าด้วยเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยของหัวข้อเรื่องต่างๆ นาๆ ผสมผสานปนเปกันไป เช่น ว่าด้วยเรื่องศาสนา และลัทธิต่าง ๆ ที่สำคัญในโลกนี้ บุคคลสำคัญๆ ที่เป็นที่สุดของโลกสิ่งมหัศจรรย์พันลึก เป็นต้น ฉะนั้น ในฉบับนี้จะเป็นการคุยถึงเรื่องต่างๆ ในแบบฉบับย่อๆ เสียมากกว่า ขอเชิญท่านผู้อ่านติดตามได้เลยครับ

๑. ศาสนาและลัทธิต่างๆ

เนื่องจากระบบความเชื่อและศาสนานั้นเป็นระบบหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีพของมนุษย์ เหมือนหนึ่งเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และเป็นเรื่องที่จะเฝ้ามองดูในหลายๆ ประเทศ จึงเปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกนับถือศาสนาอะไรก็ได้ ตามแต่ตัวเองเลื่อมใสศรัทธา ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างศาสนาและลัทธิที่สำคัญ ๆ ที่มักจะคุ้นหูในโลกนี้ ดังต่อไปนี้

๑.๑ ศาสนาพุทธ

องค์ศาสดาของศาสนาพุทธ คือ พระพุทธเจ้า ซึ่งมีพระนามเดิมว่า เจ้าชายสิทธัตถะกุมาร เป็นโอรสของพระเจ้าสุทโธทนะ และพระนางสิริมหามายา มีพระชายาชื่อ พระนางยโสธรา หรือนางพิมพา มีโอรสชื่อราหุล ครุคนแรกของเจ้าชายสิทธัตถะ คือ ครุวิสมามิตร พระพุทธเจ้าประสูติที่สวนลุมพินีวัน ประเทศอินเดีย ได้ต้นอัสสัฏถฤกษ์โพธิ์ใบไผ่ฝั่งแม่น้ำเนรัญชราสาวกคนแรกของพระพุทธเจ้าคือ เบญจวัคคีย์ ส่วนสามเณรรูปแรกคือ ราหุล อัครสาวกเบื้องขวาคือ พระสารีบุตร อัครสาวกเบื้องซ้าย คือ พระโมคคัลลานะ ผู้ที่สืบศาสนาต่อจากพระพุทธเจ้า คือ พระสงฆ์ตัวแทนของพระพุทธเจ้าคือ พระธรรมวินัย พระพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพานที่เมืองกุสินาราในอุทยานมัลลกะชัตตริย์วันสำคัญในศาสนาพุทธ คือวันวิสาขบูชา เป็นวันที่ระลึกถึงพระพุทธเจ้า ประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน วันอาสาฬหบูชา เป็นวันที่พระพุทธเจ้าแสดงพระธรรมเทศนาและวันมาฆบูชา เป็นวันที่ตั้งพระพุทธศาสนาและปลงอายุสังขารของพระพุทธเจ้า

๑.๒ ศาสนาอิสลาม

อิสลาม มีความหมายว่า แนวทางสันติ ศาสดาในศาสนาอิสลาม เรียกว่า นานี คือ มะหะหมัด ซึ่งแปลว่า ผู้เจริญควรรับสักการะ ภรรยาคนแรกของมะหะหมัด คือ ซิดิคอดีเยห์ หลักแรกที่สุดในศาสนาอิสลามคือเลิกรูปเคารพโดยสิ้นเชิง คัมภีร์ของศาสนาคือคัมภีร์อัลกุรอาน เมืองที่ศาสนาอิสลามตั้งมั่นลงครั้งแรกคือเมืองเมดิเนห์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย คติเกี่ยวกับวิญญาณในศาสนาอิสลามคือวิญญาณเป็นสิ่งที่ไม่ตาย หลักศรัทธาในศาสนาอิสลามคือศรัทธาต่อพระผู้เป็นเจ้า (เอกองค์อัลเลาะห์) ศรัทธาต่อท่านนบีมะหะหมัด ศรัทธาต่อศาสนาพุทธของพระเจ้า ศรัทธาต่อกรรมดีกรรมชั่ว ศรัทธาต่อวันสุดท้ายของโลก ส่วนหลักปฏิบัติที่อิสลามิกชนพึงกระทำ ประกอบด้วย การปฏิญาณตนว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลเลาะห์ และนานี

มะหะหมัด เป็นรอซูล (ผู้นำโองการ) ของพระองค์ การทำละหมาดทุกวันๆ ละ ๕ เวลา การให้ทาน (ซากาต) การถือศีลอดเป็นระยะเวลา ๑ เดือนในเดือนรอมฎอน และการแสวงบุญที่นครเมกกะฮ์ ซึ่งจะกำหนดเฉพาะผู้ที่มีความสามารถในด้านสุขภาพร่างกายหรือโรคภัยที่พ้นนั้น

๑.๓ ศาสนาคริสต์

ศาสดาในศาสนาคริสต์ คือ พระเยซู บิดาชื่อโยเซฟ มารดาชื่อ มารีย์ พระเยซู ทรงตั้งศาสนาได้ที่เมืองนาซาเร็ธ อาจารย์ของพระเยซู คือ โยฮัน พระเยซูได้นำเอาบัญญัติ ๑๐ ประการ ของโมเสส มาดัดแปลงใช้ กำลังสำคัญในการแพร่ศาสนาคริสต์ให้เจริญแพร่หลายในตอนแรก คือ ปีเตอร์เครื่องหมายสำคัญในศาสนาคริสต์ คือ ไม้กางเขน เนื่องจาก พระเยซูสิ้นพระชนม์เพราะถูกตรึงไม้กางเขน โดยพวกศาสนาเดิมกล่าวโทษ พระเจ้าในศาสนาคริสต์ แบ่งออกเป็น ๓ คือ พระบิดา พระบุตร และพระจิตศาสนาคริสต์แยกออกเป็นนิกายใหญ่ๆ ได้ ๓ นิกาย คือ โรมันคาทอลิก โปรเตสแตนต์ และกรีกเซอร์ซ พิธีที่สำคัญในศาสนาคริสต์ เรียกว่า มิสซา เป็นลัทธิพิธีบาดหลวงกระทำในโบสถ์ในวันอาทิตย์ หรือในงานสำคัญอื่นๆ ศาสนาคริสต์ เกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศอิสราเอล

๑.๔ ศาสนาพราหมณ์

ศาสนาพราหมณ์ไม่มีศาสดา ขนชาติอริยกะหรืออารยัน เป็นผู้นำในการก่อกำเนิดศาสนาอริยกะหรืออารยัน มีภูมิลำเนาอยู่แถบใจกลางทวีปเอเชีย ตอนเหนือของประเทศอัฟกานิสถานถึงธิเบต ขนชาติอริยกะหรืออารยัน เป็นบรรพบุรุษของชาวอินเดีย อิหร่าน และชาติในยุโรป ขนชาติเหล่านี้จะนับถือไฟ คัมภีร์ของศาสนาพราหมณ์ คือ พระเวท แปลว่า วิทยาหรือวิชา คัมภีร์พระเวท แบ่งออกเป็น ๔ คัมภีร์ คือ ฤคเวท สามเวท ยัชชเวท และอาถรรพณ์เวท ฤคเวท คือ คัมภีร์ที่กล่าวสรรเสริญเทวดาต่าง ๆ มี ๑,๐๒๘ บท

สามเวท คือ คัมภีร์เหตต่าง ๆ มี ๕๘๒ บท ยัชชเวท คือ คัมภีร์ที่คัดเอามาจากฤคเวท แบ่งออกเป็น ๒ คัมภีร์คือ ยัชชเวทขาว และยัชชเวทดำ อาถรรพณ์เวท คือ คัมภีร์เสี่ยงกับความหลังต่างๆ พระเจ้าสูงสุดของศาสนา พราหมณ์ที่ถือว่า เป็นผู้สร้างโลกคือ พระพรหม พระพรหมไม่มีรูปร่างลักษณะของพราหมณ์ แบ่งออกเป็น ๔ ชั้น คือ พรหมจารี คฤหัสถ์ วานปรสธ และ สันยาสี ฤษี หมายถึง พราหมณ์ที่อยู่ในป่าเป็นผู้แสวงหา โยคี คือ พราหมณ์ผู้บำเพ็ญโยคะจิต คือ เพ่งเล็งดวงจิตให้วิญญาณหรืออาตมันเข้าไปรวมอยู่กับ พรหม ดาบส หมายถึง พราหมณ์ผู้บำเพ็ญตบะทรมานกาย มุนี หมายถึง พราหมณ์ผู้บำเพ็ญตบะนั่งสมาธิแล้ว ผู้สงบ สติงสา คือ พราหมณ์ผู้บำเพ็ญตบะ หรือ โยคะสำเร็จแล้ว ภาษาประจำของศาสนาพราหมณ์ คือ ภาษาสันสกฤต ศาสนาพราหมณ์ในรุ่นหลัง เรียกว่า ศาสนาฮินดู

๑.๕ ลิทธิขงจื้อ

มีขงจื้อ เป็นศาสดา เกิดที่แคว้นลื้อ ประเทศจีน ปัจจุบันแคว้นลื้อ คือ เมืองซานตง หลักของขงจื้อ จะถือภาษิตเป็นส่วนมาก วรรณคดีและปรัชญาของขงจื้อ ถูกทำลายไปหมด เนื่องจากสมัยพระเจ้าจั้นซีฮ่องเต้เกรงว่าพวกขงจื้อเป็นกบฏ อนุสาวรีย์ของขงจื้อปัจจุบันเป็นรูปหล่ออนุสาวรีย์อยู่ที่แคว้นซานตง

๑.๖ ลิทธิชินโต

ไม่ปรากฏว่า ผู้ใดเป็นศาสดาในลิทธิชินโต เกิดในประเทศญี่ปุ่น ลิทธิชินโตมีมูลเหตุมาจากความเชื่อเรื่องผีลางเทวดา มาจากลิทธิขงจื้อ ลิทธิเต๋า และศาสนาพุทธ ลิทธิชินโตเคารพบูชาเทพเจ้าของญี่ปุ่น ซึ่งมีมากถึงแปดล้าน เทพเจ้าที่คนญี่ปุ่นนับถือมากที่สุดคือโตโกกุ ลิทธิชินโต แบ่งออกเป็น ๒ นิกายคือนิกายหลวง และนิกายราษฎร์

๑.๗ ลิทธิเต๋า

ลิทธิเต๋า มีเล่าจื้อเป็นศาสดา เกิดที่เมืองจี้ปัจจุบันคือ แคว้นโฮนาน ความแปลกประหลาดของเล่าจื้อ คือ เกิดมาหัวหงอก แต่ในที่สุดแห่งชีวิตได้หายสาบสูญไป รูปเคารพของลิทธิเต๋าจะเป็นบรรพบุรุษวีรบุรุษและรูปเขียน

๒. คนแรกในโลกและที่สุดในโลก

๒.๑ ผู้ค้นพบประเทศอเมริกาคนแรก คือ โคลัมบัส โดยเดินเรือชื่อ ซานตามาเรีย

๒.๒ ผู้ค้นพบหมู่เกาะฟิลิปปินส์คนแรก คือ เฟอร์ดินันด์ แมกเอลแลนด ชาวโปรตุเกส

๒.๓ ผู้ค้นพบประเทศอียิปต์ คนแรก คือ เจมส์ บรัค ชาวอังกฤษ

๒.๔ ผู้ที่เดินทางอ้อมแหลมกู๊ดโฮปไปถึงอินเดียคนแรก คือ วาสโกดาการมา ชาวฝรั่งเศส

๒.๕ นักท่องเที่ยวชาวเวนิส ที่เดินทางไปประเทศจีนคนแรกในสมัยพระเจ้ากูปโลซานคือ มาร์โค โปโล

๒.๖ ผู้ที่ค้นพบมหาสมุทรแปซิฟิกคนแรกคือ บัลมัว นักสำรวจชาวสเปน

๒.๗ กล้องจุลทรรศน์ ชาวฮอลแลนด์เป็นผู้ประดิษฐ์คนแรกชื่อ ซานแซม

๒.๘ กล้องถ่ายรูป ชาวสก๊อตแลนด์เป็นผู้ประดิษฐ์คนแรกชื่อ เฮอร์เนส รัทเทอร์ ฟอร์ด

๒.๙ กล้องโทรทัศน์ ชาวอิตาลีเป็นผู้ประดิษฐ์คนแรกชื่อ กาลิเลโอ

๒.๑๐ ผู้ที่ถ่ายภาพสีคนแรก เป็นชาวฝรั่งเศสชื่อ ลิปแมน

๒.๑๑ ผู้ที่ประดิษฐ์หัวจักรรถไฟคนแรกเป็นชาวอังกฤษ ชื่อ ยอร์จ สตีเฟนสัน

๒.๑๒ ผู้ที่ริเริ่มการพยาบาลแผนใหม่เป็นชาวอังกฤษ ชื่อ ฟลอเรนซ์ นิงเกิล

๒.๑๓ กิโยติน คือ เครื่องประหารชีวิต ผู้ที่ประดิษฐ์คนแรกเป็นชาวฝรั่งเศสชื่อ อองตวนเนลยส์

๒.๑๔ เครื่องพิมพ์ดีดผู้ที่ประดิษฐ์คนแรก เป็นชาวเยอรมัน ชื่อ คูเตนเบอร์ก

๒.๑๕ ผู้ที่ประดิษฐ์เครื่องบินไอพ่นคนแรก เป็นชาวอังกฤษ ชื่อ วิตเติล

๒.๑๖ ผู้ที่ประดิษฐ์เครื่องโทรศัพท์คนแรกเป็นชาวสก๊อตแลนด์ชื่ออเล็กซานเดอร์ เกรแฮมเบล

๒.๑๗ ผู้ที่ประดิษฐ์ปากกาหมึกซึมคนแรก เป็นชาวอเมริกา ชื่อ เควินัน

๒.๑๘ ผู้ที่ประดิษฐ์พัดลมคนแรก เป็นชาวอเมริกา ชื่อ เวลเลอร์

๒.๑๙ ประเทศที่มีทับทิมมากที่สุดในโลก คือ พม่า

๒.๒๐ ประเทศที่มีเพชรมากที่สุดในโลก คือ แอฟริกาใต้

๒.๒๑ ประเทศที่นักศึกษาและประชาชนขับไล่ผู้นำประเทศออกจากประเทศเป็นผลสำเร็จประเทศแรกของโลก คือ ประเทศไทย

๓. สิ่งมหัศจรรย์ของโลก

๓.๑ **ปิรามิด** เป็นสถานที่เก็บศพกษัตริย์อียิปต์โบราณ สร้างด้วยหินและศิลาแลง เป็นรูปกรวยสี่เหลี่ยม ประมาณกว่า ๕,๐๐๐ ปีมาแล้ว สร้างอยู่กลางทะเลทราย กินเนื้อที่ประมาณ ๑๓ เฮกเตอร์ ปิรามิดองค์ใหญ่สูงถึง ๕๘๒ ฟุต ฐานโดยรอบ ๘๗๕ ฟุต ใช้คนก่อสร้างกว่าแสนคน สิ้นเวลาก่อสร้างกว่า ๒๐ ปี เดียวนี้ยังอยู่

๓.๒ **เทวรูปซีอูล** อยู่ในวิหารที่เมืองโอลิมเปีย ประเทศกรีก ตัวซีอูลแกะด้วยงาช้างสูง ๔๐ ฟุต เครื่องอาภรณ์ประดับเทวรูปทำด้วยทองคำอาห้วยเพชรนิลจินดาหาคว้ามได้ สร้างในศตวรรษที่ ๕ ก่อน ค.ศ. เดียวนี้สูญหายไปแล้ว

๓.๓ **สวนลอยแห่งกรุงบาบิโลน** สร้างอยู่ท่ามกลางทะเลทรายอันกว้างใหญ่ไพศาล กษัตริย์

แห่งเปอร์เซีย สร้างขึ้นเพื่อเป็นที่ประทับของมเหสีโดยเฉพาะ เดียวนี้สูญหายไปแล้ว

๓.๔ **กำแพงยักษ์เมืองจีน** สร้างในสมัยพระเจ้าซ่งหว่งตี้ หรือจีนซื่อซ่งเต้ เมื่อปี ๒๑๕ ก่อน ค.ศ. เพื่อป้องกันการรุกรานของพวกตาด อยู่ทางเหนือของประเทศจีน กำแพงกว้าง ๑๒-๒๕ ฟุต สูงจากพื้นดิน ๒๐-๔๐ ฟุต ความยาว ๒,๕๕๐ ไมล์

๓.๕ **หอคอยเมืองปิซ่า** อยู่ในประเทศอิตาลี สร้างด้วยหินอ่อนสีขาว สูง ๑๘๑ ฟุต มี ๘ ชั้น สร้างตั้งแต่ปี ค.ศ. ๑๑๗๗ เสร็จในปี ค.ศ. ๑๔๙๓ กินเวลา ๑๗๖ ปี กว่าที่จะเสร็จ ทำให้หอคอยไปถึง ๑๔ ฟุต กาลิเลโอเคยขึ้นไปทดลองทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับแรงดึงดูดของโลก

๓.๖ **นครวัด-นครธม** อยู่ห่างจากเมืองเสียมราฐ ไปประมาณ ๘ ก.ม. ในประเทศกัมพูชาเป็นโบราณสถานที่แสดงถึงความรุ่งเรืองของขอม อยู่ในพื้นที่ ๙ ตารางกิโลเมตร ที่นครธมเป็นปราสาทและสลักลวดลายใช้หินศิลาแลงทั้งหมดฉาบปูน มีพระปรางค์ ๙ ยอด และยอดเล็กๆ กว่า ๓๐ ยอด

๓.๗ **ทัชมาฮาล** อยู่ที่แคว้นอัคระ ประเทศอินเดีย พระเจ้าชาร์ เยฮัน ราชวงศ์โมกุล ทรงสร้างขึ้นในปี ค.ศ. ๑๖๓๒-๑๖๕๐ เพื่อเป็นอนุสรณ์แด่มเหสีผู้เลอโฉมที่พระองค์รักมากที่สุด มีสุสานอยู่ด้านใน สร้างด้วยหินอ่อนสีขาวล้วน มีโดมตรงกลาง ภายในบรรจุที่เก็บศพไว้คู่กัน โดยรอบมีเสาไฟทั้ง ๔ ทิศ สร้างติดกับฝั่งแม่น้ำยมุนา

๓.๘ **หินกะบะห์** เป็นหินดำอยู่ที่เมืองเมกกะห์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย เป็นรูปหินสี่เหลี่ยมสูงใหญ่และจารึกพระคัมภีร์อัลกุรอาน ทำปะรำยกพื้นขึ้นครอบไว้ เล่ากันว่า เดิมหินนี้มีสี่ขาบริสุทธิ ตกมาจากสรวงสวรรค์ ภายหลังคนใจบาปหยาบเข้าไปแตะต้อง จึงกลายเป็นสีดำ อิสลามิกชนเคารพนับถือมากที่สุด และถือว่าเป็นปูชนียสถานอันศักดิ์สิทธิ์ ผู้ไปแสวงบุญแม้จากเมืองไทยต้องไปจูบหินนี้อย่างน้อยครั้งหนึ่งในชีวิต

เรื่องที่น่ารู้ในศาสนาอิสลาม

เรียบเรียงโดย

อาชิบ อุซัย

ศาสนาอิสลาม เป็นศาสนาที่ยิ่งใหญ่ศาสนาหนึ่งของโลก มีคนนับถือประมาณ ๑.๐๐๐ ล้านคน ในจำนวนประมาณเกือบ ๕๐ ประเทศ สำหรับในประเทศไทยนั้น มีผู้นับถือศาสนาอิสลาม ๑ ล้านคนเศษ ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาแห่งการปฏิบัติ บทบัญญัติแห่งศาสนามีลักษณะเป็น ธรรมนูญแห่งชีวิต (code of Lie) กล่าวคือศาสนานั่นเองเป็นทั้งกฎหมาย ระเบียบการปกครอง และกฎเกณฑ์การดำรงชีวิต แต่ทั้งนี้ หมายถึงประเทศที่ได้ชื่อว่า เป็น "รัฐอิสลาม" (Islamic state) และนับถือศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัดเท่านั้นในบรรดาศาสนาทั้งปวงของโลก

กล่าวได้ว่า ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่มีข้อแตกต่างกับศาสนาอื่นเป็นอันมากที่ประจักษ์ประการหนึ่งคือ ศาสนาอิสลามไม่มีศีลหรือข้อบังคับสำหรับผู้นับถือเสมอเหมือนกันหมด และแตกต่างยิ่งขึ้นไปอีกในข้อที่ว่าศีลของศาสนาอื่นนั้น หากผู้ใดล่วงละเมิดแล้ว ก็จะเป็นบาป มีพระเจ้าลงโทษ หรือผลแห่งบาปหรือความที่ว่าจะตกเป็นผลร้ายแก่ผู้กระทำเอง โดยไม่มีทางหลีกเลี่ยงได้ แต่ศาสนาอิสลามนั้น นอกจากจะกำหนดศีลหรือข้อห้ามในความประพฤติของคนไว้แล้วยังกำหนดบทลงโทษผู้ละเมิดให้ศาสนิกผู้นับถือปฏิบัติต่อกันอีกด้วย ศาสนาอิสลามจึงเป็นศาสนาที่มีสภาพบังคับอยู่ในตัว หรืออีกนัยหนึ่งกำหนดไวากไว้แน่นอนสำหรับผู้ละเมิด โดยให้มนุษย์สนองกรรมชั่วแก่กันโดยวิธีต่างๆ เช่น ผู้ใดลักทรัพย์ให้ตัดมือเสีย สตรีมีชู้ให้เอาหินขว้างจนตาย เป็นต้น ทั้งนี้ เป็นกฎเกณฑ์ของศาสนาอิสลาม ซึ่งผู้นับถือเคร่งครัดถือว่าศักดิ์สิทธิ์ เพราะมีปรากฏอยู่ในคัมภีร์อัลกุรอาน ปัญหาจึงมีแต่เพียงว่า จะนับถือศาสนาจนเคร่งครัดเพียงใด จะใช้ทั้งหมดหรือ

บางส่วน ซึ่งโดยทั่วไปแล้วก็มีทั้งคนที่เคร่งและไม่เคร่งปะปนกัน

ศาสนาอิสลามนั้น มีปัญหาข้อโต้แย้งและความคิดเห็นที่เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ไม่ลงรอยกันอยู่เป็นอันมาก ในบรรดานักปราชญ์ทางศาสนาอิสลามด้วยกัน แต่ในบทความฉบับนี้ จะขอทำความเข้าใจบางประการ ซึ่งเป็นเรื่องที่น่ารู้มากเกี่ยวกับศาสนาอิสลามเสนอ ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

๑. ระบบการมีภรรยาหลายคน ในศาสนาอิสลาม

นักสังคมวิทยาหลายท่านสันนิษฐานว่า การมีคู่สมรสหลายคน น่าจะเกิดจากธรรมชาติของมนุษย์ที่ต้องการมีคู่ร่วมประเวณีมากมายหลายคน โดยมีความต้องการมูลฐานอยู่ที่การบำบัดกามารมณ์ และสนองความพึงพอใจในเพศรส ซึ่งเป็นเหตุผลทางชีววิทยา ส่วนในแง่ประวัติศาสตร์หรือวัฒนธรรม การมีคู่สมรสหลายคนจะปรากฏอยู่ทั่วไปในสังคมที่มีคนต่าง

เพศ และต่างวัย ไม่ได้สัดส่วนกัน และเรื่องดังกล่าวนี้ เกี่ยวพันกันทั้งธรรมชาติและสังคม ในสมัยโบราณ กิจการงานในครอบครัว ส่วนใหญ่ตกเป็นภาระของหญิง จึงได้มีการจัดหาหญิงอื่นมาช่วยแบ่งเบาภาระ และด้วยความเห็นหรือไว้สมรรถภาพทางเพศของหญิงทำให้สามีถือโอกาสหาหญิงอื่นมาเป็นภรรยา

พิจารณาในแง่ศาสนา กล่าวได้ว่า ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาเดียวที่มีบทบัญญัติยอมให้ชายมีภรรยาได้หลายคน หรือไม่เกิน ๔ คน มาตั้งแต่แรกเริ่ม ส่วนศาสนาอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นศาสนาพุทธ ศาสนาพราหมณ์ ศาสนาคริสต์ ไม่มีบทบัญญัติห้ามการมีภรรยาหลายคน โดยระบุจำนวนไว้ เว้นแต่ในสมัยหลังราวต้นศตวรรษที่ ๑๗ ศาสนาคริสต์ จึงห้ามมีภรรยาหลายคนในคราวเดียวกัน ก่อนหน้านั้นห้ามการห้ามไม่ ก่อนที่ศาสนาอิสลามจะอุบัติขึ้นมาในโลก การมีภรรยาหลายคนเกิดขึ้นมาแล้ว คือ ตั้งแต่มนุษย์รู้จักตั้งครอบครัว และเริ่มรู้จักคบค้าสมาคมกฎหมายในสมัยโบราณก็ยอมรับหลักการนี้ สันนิษฐานว่า กฎหมายฉบับแรกของโลกที่เกี่ยวกับการมีภรรยาหลายคนนี้คือ กฎหมายของพระเจ้าฮัมมูราบี (๒๐๖๗-๒๐๑๕) ก่อน ค.ศ. ได้อนุมัติให้ชายมีภรรยาได้มากกว่าหนึ่งคนในภาระที่ภรรยาเกิดป่วยและสามีไม่อาจจะละเว้นจากการอยู่ร่วมกับหญิงได้ ในคัมภีร์ของศาสนายิว คือ เตาโรฮ์ (Torah) หรือคัมภีร์เดิม (Old Testament) ได้อนุญาตให้ชายมีภรรยาหลายคนโดยไม่จำกัดจำนวน และไม่มีเงื่อนไขใด ๆ ทั้งสิ้น ส่วนศาสนาพุทธมิได้กล่าวถึงการมีภรรยาที่คน พระพุทธองค์เพียงแต่บัญญัติไว้ในศีลห้า ข้อสามว่า อย่าผิดลูกผิดเมียคนอื่นเท่านั้น จะมีภรรยาที่คนไม่ระบุบ่งบอกจำนวน จะมีเท่าไรก็คงได้ขออย่าให้ประพฤติดังทางเพศเป็นใช้ได้ ฉะนั้น การที่กล่าวว่าศาสนาอิสลามอนุญาตให้ชายมีภรรยาหลายคน จึงน่าจะไม่ต้อง เพราะก่อนที่ศาสนาอิสลามจะอุบัติขึ้นในแผ่นดินอาหรับนั้น หลายประเทศในโลกมีระบบการมีภรรยาหลายคนอยู่ก่อนแล้วนับพันปี ในประเทศไทยเองนิยมการมีภรรยาหลายคนช้านาน เพิ่งจะมี

กฎหมายยกเลิกและกำหนดให้มีภรรยาที่ถูกต้องตามกฎหมายเพียงคนเดียว เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๘ กล่าวคือ มีประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ ว่าด้วยครอบครัว ออกใช้บังคับ

ในสังคมอาหรับก่อนที่นบีมุฮัมมัดจะประกาศศาสนาอิสลามนั้น อนุญาตให้ชายมีภรรยาได้ไม่จำกัดจำนวน เมื่อศาสนาอิสลามกำเนิดมา จึงจำกัดมิให้มีภรรยามากกว่า ๔ คน พร้อมทั้งกำหนดเงื่อนไขได้ปล่อยให้เรื่องเป็นไปตามอารมณ์ของผู้ชายอีกต่อไป กล่าวคือ มุสลิมจะมีภรรยาได้ไม่เกิน ๔ คน และจะต้องมีความสามารถจะเลี้ยงดู ให้ความยุติธรรมแก่ภรรยาทั้ง ๔ นั้นได้ มิฉะนั้นแล้วต้องมีเพียงคนเดียว ความยุติธรรมเช่นว่านี้ ไซ้ว่าจะนำมาใช้เฉพาะในการมีภรรยาหลายคนเท่านั้น แต่จะต้องปฏิบัติแม้ในกรณีมีภรรยาเพียงคนเดียว นักกฎหมายอิสลามมีความเห็นพ้องต้องกันว่า ถ้าชายที่ประสงค์จะแต่งงานนั้น แน่ใจว่าจะนำมาซึ่งความยุติธรรมแก่ภรรยาแล้ว การแต่งงานนั้นถือเป็นการหะรอม (ไม่อนุมัติ) ความยุติธรรมที่จะต้องปฏิบัติในการมีภรรยามากกว่าหนึ่งคนก็คือ ให้ความเท่าเทียมกัน ในการให้ค่าใช้จ่าย ซึ่งรวมทั้งค่าอาหาร เครื่องแต่งกาย และที่อยู่อาศัย นอกจากนี้ อย่าให้เกิดความกระเทือนใจแก่ภรรยาคนใดคนหนึ่งต่อหน้าภรรยาคนอื่น ๆ หากบรรดานางอยู่ร่วมกันในสถานที่เดียวกัน ห้ามแสดงอาการใดๆ เพื่อให้เห็นว่า ฝ่ายสามีมีความรักต่อคนใดคนหนึ่งมากกว่าอีกคนหนึ่ง จะเป็นด้วยกิริยาหรือคำพูด และต้องคำนึงกับนางเหล่านั้น ให้เท่าๆ กัน ถ้าปฏิบัติได้ดังนี้ก็เรียกว่า มีความยุติธรรม อย่างไรก็ตามก็ยังมีความยุติธรรมอยู่อย่างหนึ่งที่ไม่สามารถปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันได้และมีได้อยู่ในเงื่อนไขที่ต้องปฏิบัติ นั่นคือ ความเท่าเทียมกันในด้านความรัก ท่านนบีมุฮัมมัด ซึ่งมีภรรยา ๙ คน แม้ท่านจะให้ความยุติธรรมในการเลี้ยงดูภรรยาของท่านแล้ว ท่านก็ยังรู้สึกว่าการแบ่งความรักแก่ภรรยาของท่านให้เท่าเทียมกันไม่ได้

การที่ศาสนาอิสลามได้มีบทบัญญัติให้มุสลิมมี

ภรรยาได้ไม่เกิน ๔ คน ปรากฏว่า มีคนที่นับถือศาสนาอื่นในศาสนาอิสลามในทำนองว่า ศาสนาอิสลามทำลายศักดิ์ศรีของผู้หญิง และเป็นเหตุให้มีการสืบพันธุ์เป็นทวีคูณ ซึ่งนำไปสู่ความยากจนข้นแค้น ตลอดจนเป็นอุปสรรคในการพัฒนาประเทศ ด้วยเหตุที่ทำให้ประเทศมีพลเมืองมากเกินไป ความจริงเรื่องการมีภรรยาหลายคนในหมู่คนมุสลิม เมื่อเทียบเปอร์เซ็นต์แล้วมีจำนวนน้อยมาก และไม่เป็นปัญหาดังที่วิตกกังวลอย่างใด เพราะประเทศอิสลามไม่มีประเทศใดมีพลเมืองมากเท่ากับลัทธิประเทศ หรือมีอัตราการเกิดสูงกว่าประเทศที่ยึดถือระบบมีภรรยาคนเดียว เช่น ในประเทศอียิปต์ ซึ่งเป็นประเทศที่ประชาชนส่วนใหญ่เป็นมุสลิม และกฎหมายของอียิปต์ก็อนุญาตให้ชายมีภรรยาได้ไม่เกิน ๔ คน แต่ปรากฏว่าผู้ที่มีภรรยามากกว่าหนึ่งมีเพียง ๒.๗๕% เท่านั้น จากจำนวนผู้ที่มีภรรยาแล้ว และการสำรวจสถิติยังบอกอีกว่า ยิ่งนับวันเปอร์เซ็นต์จะยิ่งลดน้อยลง ทั้งๆ ที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายก็ได้เปลี่ยนแปลงไปแต่อย่างใด ส่วนข้อกล่าวหาที่ว่า ทำลายศักดิ์ศรีของผู้หญิงนั้น ถ้าพิจารณาโดยถ่องแท้แล้ว น่าจะกล่าวว่า ศาสนาอิสลามได้ผดุงศักดิ์ศรีของผู้หญิงมากกว่า เพราะศาสนาอิสลามมิได้ประดิษฐ์ระบบการมีภรรยาหลายคนขึ้นมาใหม่ และได้ยึดระบบนี้มาจากใคร การมีภรรยาหลายคนมีมาก่อนศาสนาอิสลามจะอุบัติ มนุษย์ทุกชาติปฏิบัติกันมาอย่างชานชาตินอกจากนี้ ยังมีระบบความสมรสที่วัดการแบบต่างๆ อีกมากมาย เช่น การที่หญิงมีคู่สมรสหลายคน การสมรสกับคนในวงศ์ญาติ การแลกเปลี่ยนคู่สมรสกันร่วมประเวณีและการส่งภรรยาให้ร่วมประเวณี และการส่งภรรยาให้ร่วมประเวณีกับผู้ยิ่งใหญ่หรือนักปราชญ์หรือนักบวช เพื่อจะได้ลูกเป็นคนเฉลียวฉลาด แต่เมื่ออิสลามอุบัติขึ้น ระบบการแต่งงานอันป่าเถื่อน จึงหายสาบสูญไปในสังคมมุสลิม

การที่ศาสนาอิสลามอนุญาตให้ชายมีภรรยาได้มากกว่าหนึ่งคนนั้น เป็นการหยั่งรู้ถึงสภาพธรรมชาติของมนุษย์ เพราะโดยปกติแล้ว มนุษย์ไม่ว่าจะเป็นคน

ชั้นใด ย่อมจะมีความใคร่ มีความรัก มีกามรมณ์และหาทางบำบัดโดยวิธีการต่างๆ ซึ่งโดยทั่วไปจะสิ้นสุดลงด้วยการร่วมประเวณี การร่วมประเวณีก็มิได้มีความมุ่งหมาย เพื่อสืบพันธุ์เสมอไปทุกกรณี เพราะบางครั้งมนุษย์มุ่งประสงค์บำบัดความใคร่ชั่วคราวชั่วคราว การมีภรรยาคนเดียว บางคนไม่เพียงพอสำหรับเขา ชายทุกคนย่อมปรารถนาจะได้หญิงมาเป็นคู่ร่วมประเวณีมากกว่าหนึ่งคนอย่างจำเจ เมื่อกฎหมายไม่เปิดช่องหรือติดขัดอยู่ที่ประเพณีนิยม จึงแสวงหาทางอื่น ซึ่งไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เช่น การลักลอบได้เสียกัน ตลอดจนการมีภรรยาน้อย วิธีการดังกล่าวถือว่า เป็นการทำลายศักดิ์ศรีของผู้หญิง บุตรที่เกิดมาก็ขาดการเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิด ศาสนาอิสลามจึงมีบทบัญญัติแก้ไขปัญหานี้โดยยินยอมให้ชายมีภรรยาได้มากกว่าหนึ่งคนพร้อมด้วยกำหนดเงื่อนไข ซึ่งเป็นการปกป้องมิให้หญิงกลายเป็นเครื่องบำบัดความใคร่ของชายอีกต่อไป เพราะภรรยาจะได้รับเกียรติเท่าเทียมกันทุกคน มีหน้ามีตาในสังคม แต่มิได้หมายความว่า เป็นบทบัญญัติที่เคร่งครัดต้องกระทำ เป็นเพียงสิ่งที่ควรอนุมัติเท่านั้น บทบัญญัตินี้เป็นบทบัญญัติที่อ่อนตัว คือ อนุมัติให้ผู้ปกครองเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ตามความเป็นไปตามกาลสมัย และโดยทั่วไปมุสลิมส่วนใหญ่ยังคงมีภรรยาเพียงคนเดียว

การมีภรรยาได้หลายคน มิใช่จะเป็นของเลวร้ายเสียทีเดียว ผลดีก็มีอยู่ไม่น้อย แต่ผลเสียก็มีบ้างซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

ผลดีของการมีภรรยาหลายคน คือ

๑. เป็นการช่วยให้หญิงได้มีโอกาสสมรส ชีวิตของหญิงนั้น การอยู่เป็นสาวแก่ไปตลอดชีวิต โดยปราศจากเสียซึ่งคู่ครอง ความสุข ความรักใคร่ โดยไม่เปิดโอกาสให้เธอมีความภูมิใจในการเป็นมารดา ชีวิตของเธอย่อมจะไม่มีจุดหมายแต่อย่างใด

๒. เป็นการช่วยชายสมประสงค์ในกามารมณ์ โดยทางที่ชอบด้วยแบบแผนของสังคม

๓. เป็นการอุปการะผู้ที่ประสงค์จะมีบุตรสืบสกุล

๔. เป็นการเพิ่มประชากรในชุมชนที่ต้องการกำลังคน

๕. ลดจำนวนการประทุพผิตในกาม

๖. เป็นวิถีทางหนึ่งที่จะป้องกันการเป็นโศกณิตลอดจนการกระทำผิดทางเพศอื่น ๆ

ในด้านผลร้ายของการมีภรรยาหลายคน คือ

๑. ทำให้เกิดความไม่สงบราบรื่นในครอบครัว อันเกิดจากการหึงหวง

๒. ทำให้มีบุตรธิดามาก เป็นภาระในการอบรมเลี้ยงดู

๓. ทำให้ระบบเครือญาติหละหลวม ยากที่จะระบุว่าใครเป็นญาติใคร

๔. ทำให้มีการสมรสระหว่างคนต่างวัยกันมาก ผลที่ตามมา คือ บุตรที่เกิดมาจะไม่มีคุณภาพและทำให้บิดามารดาสุขภาพเสื่อมทั้งทางกายและจิตใจ

๕. ทำให้ระเบียบแบบแผนของครอบครัวถูกละเมิดได้ง่าย การอุปการะเลี้ยงดูบุตร ก็ทำไม่ได้อย่างใกล้ชิด ทำให้บุตรไม่ได้รับการอบรมที่ดีพอ

๒. การบริโภคอาหารในศาสนาอิสลาม

บทบัญญัติในศาสนาอิสลามเกี่ยวกับเรื่องการบริโภค สามารถแบ่งออกได้เป็น ๕ ประการ คือ หลักแห่งความถูกต้องชอบธรรม หลักแห่งความสะอาด หลักสายกลาง หลักแห่งคุณประโยชน์ และหลักแห่งศีลธรรม

หลักแห่งความถูกต้องชอบธรรม มีกล่าวไว้ใน คัมภีร์อัลกุรอาน "มนุษย์เอ๋ย จงบริโภคสิ่งที่ถูกอนุมัติ และที่ดีจากที่มีในแผ่นดิน ซึ่งหมายถึงการหามา โดยถูกต้องตามกฎหมาย ในเรื่องอาหารการกินและเครื่องดื่ม สิ่งที่อิสลามห้ามกินก็คือ เลือด, เนื้อสัตว์ที่ตายเอง, หมู, เนื้อของสัตว์ที่ถูกฆ่าโดยไม่ได้อ่านนามของพระองค์อัลลอฮ์ หรือเพื่อบูชาเจ้าอื่นใด นอกจากอัลลอฮ์ สามอย่างแรกที่ห้ามกินนั้น เพราะมันเป็นพิษเป็นภัยต่อร่างกาย และเมื่อเป็นสิ่งที่เปื้อนพิษ

ภัยต่อร่างกายแล้ว ก็ย่อมเป็นพิษต่อจิตใจด้วย ส่วนกรณีสุดท้ายที่ห้ามกินนั้น ก็เพราะเกี่ยวกับเรื่องของจิตใจและความเชื่อ กล่าวคือ อิสลามไม่ยอมให้มุสลิมไปตั้งเทพเจ้าอื่นใด ขึ้นเทียบเคียงพระองค์อัลลอฮ์ผู้เป็นพระเจ้าสูงสุดแต่เพียงพระองค์เดียว แต่อย่างไรก็ตาม อิสลามก็มีข้อยืดหยุ่นให้ ในกรณีที่มีความจำเป็นเพราะถูกบังคับหรือในกรณีที่ไม่มีอาหารจะประทังชีวิตจริงๆ แต่ต้องเฉพาะในช่วงระยะเวลาที่ขาดแคลนเท่านั้น

หลักความสะอาด คัมภีร์อัลกุรอาน และท่านศาสดาได้สอนให้บริโภคอาหารที่ดี และมีประโยชน์ ไม่สกปรก และจิตใจไม่รังเกียจที่จะกิน ดังนั้น อาหารต่างๆ ที่มีอยู่นั้น ไม่ว่าเราจะกินได้หมดเสียทุกอย่าง อาหารที่อนุมัติให้กินนั้น ต้องเป็นอาหารหรือเครื่องดื่มที่สะอาด ท่านศาสดาเองยังถือว่า ความสะอาดเป็นส่วนหนึ่งของการศรัทธา

หลักสายกลาง คัมภีร์อัลกุรอาน กล่าวไว้ว่า จงกิน จงดื่ม แต่จงอย่าสุร่ยสุร่าย เพราะอัลลอฮ์นั้นไม่ทรงรักผู้สุร่ยสุร่าย บรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย จงอย่าห้ามสิ่งดีทั้งหลายที่อัลลอฮ์ได้ทรงอนุมัติ สำหรับสุเจ้าและจงอย่าละเมิด แท้จริงอัลลอฮ์ไม่ทรงรักผู้ละเมิด นัยสำคัญของความหมายในโองการนี้ก็คือ การกินน้อยไปก็มีผลต่อการสร้างจิตใจและร่างกาย เช่นเดียวกับการบริโภคมากไปก็มีผลต่อท้องของเรา

หลักแห่งคุณประโยชน์ การยอมจำนนต่อหลักการของอิสลามนั้นไม่เป็นการบิดบาปอะไรที่จะกินหรือดื่มสิ่งที่พระผู้เป็นเจ้าอนุมัติ ตราบใดที่สิ่งนั้นเป็นสิ่งที่หล่อเลี้ยงชีวิต และเสริมสุขภาพอนามัยให้แข็งแรงเพื่อที่จะได้รับใช้เจตนารมณ์ของพระเจ้าด้วยความศรัทธา แต่สิ่งมีนเมาทั้งหลายถือเป็นของต้องห้ามทั้งสิ้นไม่ว่าจะเป็นจำนวนเล็กน้อยเพียงใดก็ตาม เว้นเสียแต่ว่าสิ่งนั้นจะถูกนำมาใช้เป็นยา เพื่อรักษาชีวิต

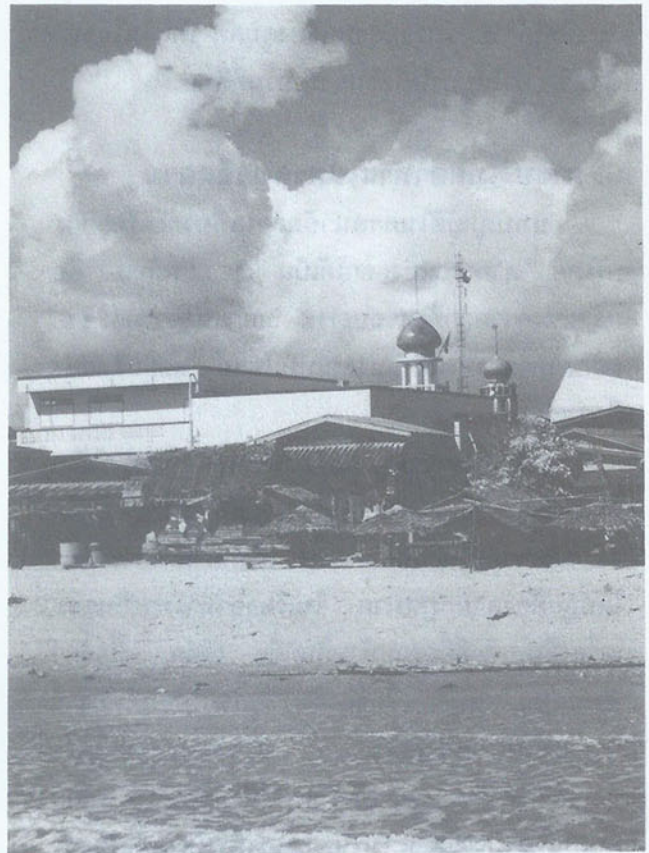
หลักแห่งศีลธรรม การบริโภคอาหารนั้น ไม่ใช่แต่เพียงเพื่อยังชีพหรือลักแต่ว่ากิน เพื่อให้อิ่มเท่านั้น การบริโภคยังต้องเป็นสิ่งที่เสริมสร้างคุณค่าทางจิตใจ และศีลธรรมอีกด้วย มุสลิมถูกสอนให้เริ่มต้นกินอาหาร

นอกจากนั้นอิสลามยังห้ามมิให้บริโภคสัตว์ที่มีเขี้ยว สัตว์ที่มีจอยปากงุ้มและทำเป็นอุ้งสำหรับใช้จับ เพราะถือว่า สัตว์เหล่านี้มักเสพยาสิ่งปฏิกูล การห้ามกินเนื้อสัตว์ของศาสนาอิสลามดังกล่าวนี้ มุสลิมก็ถือปฏิบัติกันอย่างจริงจัง ส่วนในพุทธศาสนานั้น พระพุทธเจ้าก็ห้ามภิกษุฉันเนื้อสัตว์หลายชนิดเหมือนกัน เช่น เนื้อมนุษย์ เนื้อสุนัข เนื้อม้า เนื้องู เป็นต้น และที่ลึกซึ้งน่าพิจารณาก็คือ ยานั่นถ้าไม่อาพาธ ภิกษุฉันเข้าไปเป็นอาบัติ ภิกษุฉันอาหารอ้อมเกินไปก็เป็นอาบัติ และที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ห้ามภิกษุวิพากษ์วิจารณ์รสชาติของอาหารว่า อร่อยหรือไม่อร่อย

ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาเดียวที่มีบทบัญญัติให้มุสลิมอดอาหารเป็นเวลาหนึ่งเดือนในรอบปีหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า การถือศีลอด ในเดือนรอมฎอน การถือศีลอดนี้ห้ามประทานอาหารทุกชนิด ห้ามร่วมประเวณีในระหว่างเวลาตั้งแต่แสงอรุณขึ้น จนกระทั่งพระอาทิตย์ตก การถือศีลอดมีข้ออดอาหาร และน้ำเท่านั้น แต่ต้องถึงพร้อมด้วยการอดกลั้นต่อกิเลสทั้งปวงด้วย วัตถุประสงค์ของการถือศีลอดคือ ฝึกฝนตนให้เกิดความสำนึกในความยากลำบาก อดทนในความทุกข์ยาก ซึ่งจะช่วยพัฒนาจิตใจของมนุษย์ให้สูงส่ง บุคคลที่ไม่นับถือศาสนาอิสลาม อาจจะเห็นว่า การถือศีลอด เป็นการขัดขวางต่อการผลิต เป็นเวลาหนึ่งเดือนเต็ม ทำให้เกิดการสูญเสียทางเศรษฐกิจและยังเป็นการทรมานร่างกายและจิตใจอย่างทารุณ ประโยชน์ที่ได้ก็มองไม่เห็น แต่ความจริงการถือศีลอด ยังประโยชน์ให้ผู้ปฏิบัติอย่างล้นลึก โดยการฝึกจิตใจรู้จักเผชิญกับภาวะแห่งการอดยาก ระหว่างถือศีลอดจะเกิดความหิวกระหาย ทำให้คนประเมินค่าตัวเองได้ถูกต้องว่า ความทุกข์ทรมานนั้น เมื่อมันเกิดขึ้นแล้วจะไม่มีความสุข ไม่ว่าจะเป็นคนมั่งมี หรือยากจน การให้มุสลิมต้องถือศีลอดทุกคน ไม่เว้นไม่ว่าคนจน คนรวย ผู้ชาย ผู้หญิง ผู้มีอำนาจในแผ่นดินหรือไม่มี ก็ต้องถือปฏิบัติทุกคน การที่ได้อดอยากร่วมกันจะเป็นหนทางนำไปสู่ความเมตตาอารี ความเห็นอกเห็นใจต่อกัน

ด้วยการกล่าวนามของพระผู้เป็นเจ้า และขอบคุณพระองค์ เมื่อรับประทานเสร็จเรียบร้อยแล้ว ทั้งนี้เพื่อที่เขาจะได้รำลึกถึงพระองค์ ที่ได้ทรงประทานอาหารให้แก่เขา เพราะอิสลามมีจุดมุ่งหมาย เพื่อที่จะหล่อหลอมคุณค่าทางวัตถุและจิตใจให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อิสลามห้ามเสพของมีนเมาทุกชนิด แม้บางคนจะได้รับความสุขสนานเพลิดเพลินจากสุรายาเมา และสิ่งเสพติดก็ตาม แต่ผลเสียที่ได้ออกมาจากความสนทนสนานเพลิดเพลินนั้น มีมากกว่าผลดีที่ได้รับ

มาถึงตรงนี้ คิดว่าท่านผู้อ่านคงจะได้รับทราบถึงเหตุผลต่างๆ ในการปฏิบัติแห่งศาสนาของศาสนาอิสลามพอสังเขปแล้วแต่อาจจะยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ทีเดียว ผมขอรับรองว่า ในฉบับต่อไป จะพยายามค้นคว้า เรียบเรียงให้ท่านผู้อ่านได้รับรู้ รับทราบให้แจ่มแจ้งกว่านี้

การศึกษาวิเคราะห์ วิถีชีวิตชาวนครศรีธรรมราช

จากวรรณกรรมมุขปาฐะ

วิมล คำศรี

ต่อจากฉบับก่อน

๖.๑.๒ **โลกทัศน์ต่อภูตผี** ภูตผีหมายถึงสิ่งที่มนุษย์เชื่อว่าเป็นสภาพลึกลับที่อยู่

เหนือภาวะธรรมชาติ มองไม่เห็นตัว แต่อาจจะปรากฏเหมือนมีตัวตนได้ บางทีก็เรียกว่า "ปีศาจ"

สภาพการกำเนิดของผีมีหลายลักษณะ แต่โดยทั่วไปเชื่อกันว่า เมื่อชีวิตดับสั่นลง สังขารที่ปรากฏอยู่ก็มีสภาพเป็นศพ ส่วนวิญญาณอันเป็นตัวกำหนดสังขารนั้นยังมีได้ดับ แต่จะออกจากร่างหรือสังขาร ร่อนเร่ไปตามกรรมสุชาติใหม่ภพใหม่ หรืออาจเข้าสิงสู่ในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยไม่ได้ไปผูกไปเกิด สภาพอย่างนี้เรียกว่า ผี และด้วยเหตุที่จิตวิญญาณยังร่อนเร่หาที่สิงสู่ และผูกพันอยู่กับภพเก่า ผีจึงปรากฏตัวตนให้เห็นเป็นครั้งคราว ทั้งในรูปลักษณะที่ดีและร้าย หรือทั้งที่ให้คุณและให้โทษ

ญาติในความรักของชาวนครศรีธรรมราชมีหลายจำพวก ได้แก่

ก) ฝิเจ้าที่ หมายถึงฝิซึ่งอยู่ประจำสถานที่ต่างๆ มีทั้งที่ให้คนและโทษ ได้แก่ ฝิเรือน ฝิป่า ฝิเขา ฝิโพ ฝิไทร ฝิห้วย ฝิมาบ ฝิเจ้าที่สวน ฝิเจ้าที่นา ฝิเจ้าเปรว หรือฝิเจ้าป่าช้า เป็นต้น ชาวนครศรีธรรมราชสมัยโบราณถือว่าเมื่อจะเข้าไปอยู่อาศัยทำมาหากิน หรือใช้ประโยชน์จากภูมิสถานเหล่านั้น ควรเซ่นสรวงบูชาให้ถูกต้อง หรืออย่างน้อยก็ให้ความเคารพยำเกรง (ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า "เกรงใจเจ้าที่เจ้าทางบ้าง")

ฝิเจ้าที่

ข) ฝิตายาย หมายถึงฝิบรรพบุรุษซึ่งไม่ยอมไปผุดไปเกิด เพราะมีความรักห่วงใยลูกหลาน จึงคอยพิทักษ์รักษาลูกหลานในครัวเรือน ลูกหลานจึงมักจะตั้งแท่นบูชาไว้ (เรียกว่า "ตั้งหิ้ง") และกรวดน้ำแผ่ส่วนกุศลไปให้เป็นครั้งคราว

ค) ฝิครูหมอ หมายถึงฝิครูตันของศิลปิน หรือฝิบรรพบุรุษผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ในสาขาศิลปะและวิชาแพทย์ (เช่น นาฏศิลป์ ช่างฝีมือและหมอยา) ใครที่

รับวิชาเหล่านี้มา ก็จะต้องรับนับถือฝิเหล่านั้นเป็นครูด้วย โดยเรียกว่า "ครูหมอ" เช่น ครูหมอนิรา ครูหมอหนังตะลุง เป็นต้น เมื่อถึงวาระอันควรก็จะมีการเซ่นสรวงเช่นกัน

ครูหมอหนังตะลุง

ง) ฝิอื่นๆ หมายถึงฝิทั่วไปที่เป็นวิญญาณของมนุษย์ที่ไม่ยอมไปผุดไปเกิด เพราะมีความผูกพันอยู่กับอดีตของตนเอง มักสิงสู่ในที่ซึ่งตนเองได้ตายไป แล้วสั่งแดงให้ผู้ที่ผ่านมาได้เห็นด้วยอาการใดอาการหนึ่งจนเล่าลือและหวาดกลัวกันทั่วไปในบริเวณนั้น

จ) พระภูมิ หมายถึงเทพารักษ์ประจำสถานที่ต่างๆ ทั้งที่ธรรมชาติสร้างไว้ (เช่น ผืนนา ท้องน้ำ ภูเขา ป่า) และที่มนุษย์สร้างไว้ (เช่น วัดวาอาราม) นับเป็นฝิจำพวกหนึ่งที่คอยพิทักษ์รักษาถิ่นที่แบบเดียวกับฝิเจ้าที่ แต่ดูจะมีศักดิ์ศรีสูงกว่า

พระภูมิ มีทั้งระดับหัวหน้าและระดับลูกน้อง ระดับหัวหน้า ได้แก่ นางธรณี (เป็นเทพารักษ์ประจำพื้นดิน) ปรีถวิ (เป็นเทพารักษ์ประจำเส้นทางสัญจร

ศาลพระภูมิเจ้าที่ประจำบ้านเรือน

ทางบก) ทำนาคา (เป็นเทพารักษ์ประจำบาดาล)
ท้าวหมาชัย (เป็นเทพารักษ์ดูแลทั่วไป)

ส่วนระดับลูกน้องหรือระดับรองๆ ได้แก่ ท้าว
ชัยมงคล (พระภูมิเรือน) ท้าวมิกราช (พระภูมิวัด)
ท้าวธรรมโอฟาร (พระภูมิไร่นา) เป็นต้น

พระภูมิเหล่านี้ ชาวนครศรีธรรมราชเชื่อว่าให้
ทั้งคุณและโทษทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกรปฏิบัติ ด้วยเหตุนี้
ผู้คนส่วนหนึ่งจึงจัดตั้งศาลพระภูมิเพื่อการพลีขึ้น

วรรณกรรมมุขปาฐะเมืองนครศรีธรรมราชที่
สะท้อนโลกทัศน์เรื่องผี ได้แก่ นิทานพื้นบ้าน
ถ้อยคำำนวน ภาษิต เพลงร้องเรือ และบทมหรสพ
 เป็นต้น

โปรดพิจารณาศึกษาตัวอย่างวรรณกรรม
มุขปาฐะเมืองนครศรีธรรมราช ต่อไปนี้

๑ วิเชียร ณ นคร การศึกษานิทานพื้นบ้านในจังหวัดนครศรีธรรม
ราช หน้า ๑๕๕-๑๕๗

นิทานพื้นบ้าน เรื่องผีลุ่มปลา

กาลครั้งหนึ่งมีเรื่องเล่าว่า ชายคนหนึ่งมีอาชีพ
ทางการเลี้ยงควายฝูง เขาได้ปลูขนานอนเผ้าควายอยู่
ริมหนองน้ำข้างเขตรวแห่งหนึ่ง

ในคืนๆ หนึ่ง เมื่อชายคนนั้นได้ก่อไฟไต้และ
เตรียมตัวจะเข้านอนตามปกติตนเอง เขาก็ได้เห็น
หลายคนกำลังลุ่มปลาอยู่ในหนองน้ำกันอย่างสนุกสนาน
จึงทำให้ชายคนนั้นนึกสนุกขึ้นมาบ้าง เขาก็ได้กลับบ้าน
ไปเอาลุ่มมาลุ่มปลาร่วมกับคนพวกนั้นด้วย เมื่อต่างคน
ต่างได้ปลากันคนละหลายๆ ตัวแล้ว ชายเจ้าของควาย
ก็ชวนพวกที่ลุ่มปลาด้วยกันมานั่งพักผิงไฟที่หน้าของตน
โดยแต่ละคนต่างนั่งล้อมวงผิงไฟกันรอบๆ กองไฟที่หน้า
ขนำหลังนั้น แต่ทุกคนต่างก็ก้มหน้าก้มตากันผิงไฟและ
พูดคุยถามสารทุกข์สุกดิบกันไปตามประสาชาวบ้าน

เมื่อพูดคุยกันนานๆ เข้า ชายเจ้าของสถานที่จึง
เงยหน้าขึ้นเห็นคนเหล่านั้นล้วนแต่หัวล้านด้วยกันทุกคน
เขาก็นึกสงสัยจึงได้ถามว่า "พวกเธอทั้งหมดทำไมจึง
ได้หัวล้านกันทุกคนเช่นนี้ล่ะ" คนเหล่านั้นจึงตอบว่า
"พวกตนทุกคนนั้นตายกันมานานแล้ว จึงทำให้ผมเผ้า
ร่วงหล่นกันไปหมด" ชายเลี้ยงควายคนนั้นจึงได้รู้ว่า
ตนได้ถูกผีหลอกเข้าแล้วจึงได้วิ่งหนีผีพวกนั้น ไปด้วย
ความตกใจกลัว

ถ้อยคำำนวนและภาษิต

ผีโหรไปโหร ผีโหรไปโหร
ผีดันไม้ใหญ่ ไปแล้วอย่ามา
ยีนงเหมือนผีหลงเขตรว

๑ ผู้เล่า : นางแดง รักชาวงศ์ ๘๘ หมู่ที่ ๑ ตำบลเสนาภา อำเภอ
สิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผีเข้าผีออก

ตายไม่แลผีตีไม่แลหน้า

ผีไม้พลอยตายาย

ผีตายโหงโลกไม้บาง

ผีแห้งกับโลงฟุก

ผอมเหมือนไม้เสียบผี

ขึ้นพร้าวเหอ

อีพลัดลงตาย

คลุมผ้าบาหลี่

ไม้ผ้าอีคลุมผีให้

อย่าขึ้นแต่โคนให้สุดปลาย

ไม้ผ้าอีคลุมผีให้

คลุมผีท่านไว้

ผีตายวางมือเปล่า

เพลงร้องเรือ :

ขึ้นโหนดเหอ อย่าขึ้นให้สูงนัก
พลัดลงมาขาหัก ไม่มีผ้าจะคลุมผีให้
เช็ดหน้าบุหรี่ คลุมผีเอาไว้
ไม่มีผ้าจะคลุมผีให้ ตายโหงใต้โคนโหนด

ไปเหนือเหอ ไปชุดเรือสักลำ
หัวดำท้ายดำ สำหรับไว้ทำเรือเซ
ชื่อเหล่าสักจอก ไปบอกหัวเมืองที่ชายเล
สำหรับไว้ทำเรือเซ เซเล่นกลางเลหลวง

ฯลฯ

บทมทรสพพื้นบ้าน : บทโนราและหนังตะลุง

ฤกษ์ยามยามแคล้ว
ขอบฤกษ์จะร้องเชิญ
ครุหมอของเจ้าการ
องค์ไหนเป็นต้นเชือก
สองฝ่ายหรือสามฝ่าย
องค์ไหนมาก่อนให้นั่งหน้า
ตาหลวง..(ออกชื่อครุหมอโนรา)
มาก่อนนั่งหน้ามาข้างหลัง
....(ออกชื่อครุหมอโนรา) ของลูกเอ๋ย
มาเถิดมาด้า
มาเถิดพ่อยอดสร้อย
ดำเนินเชิญมาให้ไวไว
มาเถื่อยอดเสน่ห์
เพดานและม่านดับ
มาแล้วพร้อมแล้ว
ลูกได้ห้วยข้าวห้วยของ
เหล่าข้าวเปิดไก่อ
มาแล้วเสวยแล้ว
ครุหมอเป็นต้นหน

ดีแล้วขอบยามพระเวลา
ดำเนินราชครูถ้วนหน้า
ขอดำเนินเชิญท่านมานั่งหน้า
ทำให้ลูกร้องเรียกหา
บรรดาตายายฝ่ายโนรา
องค์ไหนมาช้าให้นั่งหลัง
ของลูกแก้ว พ่อมาละแว่วหัวฟูพัง
ช่วยระวังทั้งซ้ายทั้งข้างขวา
อยู่ที่ไหนเลยไม่เห็นมา
ดำเนินเชิญมาให้ไวไว
มาทั้งองค์น้อยองค์ใหญ่
เหวี่ยงโยราชครูข้าถ้วนหน้า
มาชุมนุมบนแท่นเพดานผ้า
ไว้รองรับองค์พระราชครูถ้วนหน้า
ลูกแก้วจะได้ไหว้คัลวันทนา
ห้วยลาห้วยพองของนานา
เต็มไปบนบรรณศาลา
ช่วยอวยอ่อนพรแก้วส่งให้มา
ช่วยมนต์หม้อน้ำพระคงคา

หมอน้ำทั้งสามเต้า
เสร็จแล้วตั้งลักเค

ลูกจะได้รดเกล้ารดเกศา
ชุมนุมพระเทวดา

สรรเสริญราชครูเท่านั้นแล้ว
ยอไหว่นางหงส์กรงพาสี
ไหว้บริวารราชา
ยอไหว้แม่โกลควดี
ลูกเล่นเด่นรำทำเหื้อแม่
ธรณีแม่ของข้า
ลูกบัวน่าน้ำมากขากน้ำลายใส่
ลูกจะขอที่ตั้งไขลง
ขอที่ตั้งเจียนขอที่ตั้งฉัตร
ลูกมารำทำท่า
ปากคนทักตีปากผีทักไข
ฝ่าเท้าอย่าท้วงอย่าทัก
ลูกน้อยขอรำถวายไป
ลูกรักกล่าวคำรำถวาย
ไหว้พระภูมิเจ้าที่สี่มุมบ้าน

ผ่องแผ้วเป็นเพลงคาถา
ไหว่นางธรณีเมขลา
ภูมาหาลากหาชัย
ธรณีแม่ได้เป็นใหญ่
ลูกแหละขอคำความอภัย
หลีกเกล้าเกศาเสียให้ไกล
ขอคำอภัยแม่เกิดหนา
ขอที่ตั้งโรงรำโนรา
ที่ตั้งโรงมัดเบญจา
เมตตาอย่าท้วงอย่าทัก
เรื่องนี้ลูกชายสากล้นหนัก
ลูกรักกล่าวคำรำถวาย
ขอให้ปลอดภัยอันตราย
พระหัตถ์เบื้องซ้ายเบื้องขวา
แย้มโอบอุ้มโปรดปรานกับโนรา

(บทโนรา)

แล้วจะไหว้ครูหนึ่งครั้งแรกหัด
หนึ่งตะลุงครั้งแรกแซกขวา
เริ่มแรกเล่นเป็นขึ้นในตะลุงข้าง
คุณครูทับฉับจิงหวะท่าโรมรัน
คุณครูอินทนิลกลองขึ้นตีในกองข้าง
คุณครูลาพาปี่ชาวพงศ์
ครูสานนทคนตีฉิ่งรับ
คุณครูหนกคุณครูลายให้ผลงาน
ออกอุปคนจนรวด้วยความคิด
ครูพิราบหน้าทองป้องกันภัย
ผีชีนผีชายปราบได้หมด
เสียงเล่นห์ฟังเสนาะเพราะใจคน

หลายศตวรรษก่อนกาลนานหนักหนา
นำเข้ามาแพร่หลายได้ชมกัน
เพ็งเริ่มสร้างแรกหัดคิดจัดสรรค์
ครุครุจันคอยจ้องลูกผ่องวง
ให้คนข้างข้างฟังสำเนียงเสียงกลองส่ง
เป่าเสียงส่งรับจิงหวะประสานงาน
เสียงฉิ่งฉับรับสำเนียงเสียงประสาน
กนกก้านแยกย้ายครูลายไทย
ฤาษีศิษย์เจ้าป่าเทวดาผู้ยิ่งใหญ่
เสด็จจัญไรผีป่องผีปราบท่นกำราบพระเวทมนตร์
ลงยันต์กดให้คนชมสมเหตุผล
คุณครูตันคุณครูปลายให้กำลัง

ยันต์กันภัยในการของข้าด้วย	ด้วยท่านช่วยสองวิเศษปกเกล้าฉัน
ฉันได้พึ่งซึ่งทราบทราบท่านกัน	กันภัยพันปกเกล้าทุกเข้าเย็น
เย็นด้วยบุญคุณค่าบูชาเข้าคำ	คำคั่นนำลูกชายได้คลายเข็ญ
เข็นแคนขึ้นศึกษาคราจำเป็น	เป็นผู้เล่นหนังได้ต้องไหว้ครู
ครูหนึ่งสี่หรือครูกลอนครูสอนหนึ่ง	หนึ่งผมห้วงบูชาพ่อมาสู่
สู่หัตถาขวาช้ายให้เชิดชู	ชูหัตถ์สู่อ่อนนอกกราบพ่อกราบ
กราบเมืองปี่ปากเอกพ่อเสกสรรค์	สรรค์รำพันถ้อยคำพอจําหมาย
หมายครูเจียมเอี่ยมอ้างถึงวางวาย	วายเว้นให้คำกลอนนั่งวอนเวียน

(หนังสือชาติ ทรัพย์สิน)

๖.๑.๓ **โลกทัศน์ต่อไสยศาสตร์** ไสยศาสตร์ หมายถึง ศาสตร์ที่ว่าด้วยเวทมนต์คาถา ที่ได้รับการถ่ายทอดและดัดแปลงมาจากอินเดียโบราณ ซึ่งนับถือลัทธิพราหมณ์เป็นความเชื่อที่มีปรากฏอยู่ในชนบทภาคใต้สมัยโบราณ ที่สำคัญได้แก่

ก) เมตตามหานิยม เป็นวิชาที่ทำให้คนรัก ด้วยการปลุกเสก คาถาบ้าง น้ำมันพรายบ้าง กระจกธูปบ้าง และสลาเหินบ้าง

ข) อยู่ยงคงกะพัน เป็นวิชาที่ทำให้เนื้อหนังและกระดูกคงทนต่อการยิงแทงฟัน ด้วยเวทย์มนต์บ้าง

เครื่องรางของขลังบ้าง และอวัยวะบางส่วนของสัตว์บ้าง (เช่น เขี้ยวเสือกลวง เขี้ยวหมูตัน เป็นต้น)

ค) ยาสั่ง เป็นวิชาผลิตตัวยาบางชนิด ที่ทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย แต่ไม่ตายโดยทันทีที่กินยานั้น จะตายก็ต่อเมื่อไปกินอาหารที่ผู้ทำยาสั่งได้กำหนดไว้แล้ว

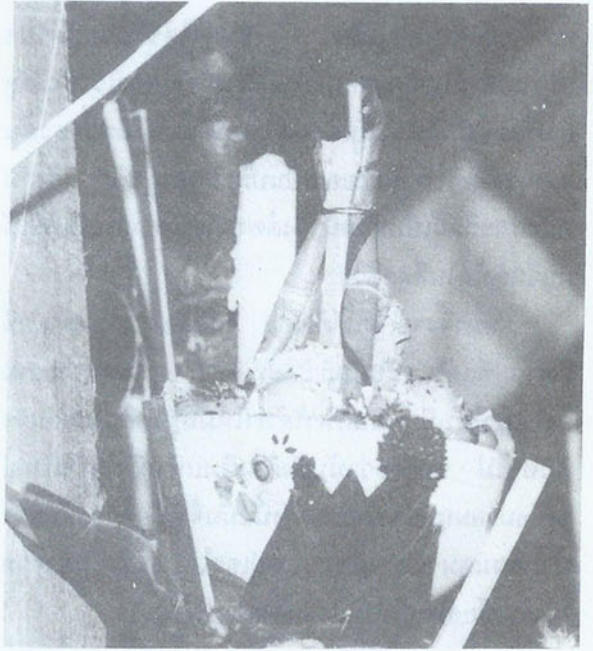
ง) ยาเสน่ห์ เป็นวิชาผลิตตัวยาที่ทำให้ผู้อื่นกินแล้วหลงรักโดยใช้ตัวยาจากธรรมชาติมาปรุงแล้วผสมในอาหารหรือเครื่องดื่ม มีวัตถุประสงค์ให้ผู้กินเกิดความรักและหลงใหลผู้ทำเสน่ห์

จ) ทำคุณ เป็นวิชาทำร้ายต่ออริ โดยเสกสิ่งใดสิ่งหนึ่งเข้าไปในตัวอริเช่น หนังสือแห้ง ผม กระดุกผี ตาปู เป็นต้น สิ่งที่เสกเข้าไปในตัวหรือในท้อง ในระยะแรกจะมีขนาดเล็ก แต่ต่อมาก็ขยายขึ้นจนอึดอัด และทำให้ถึงแก่ความตายได้

ฉ) ทำมบ เป็นวิชาทำอันตรายต่อมิตร ให้เสื่อมถอยคุณงามความดี และชื่อเสียงเกียรติยศ หรือค่อยๆ เจ็บไข้ได้ป่วยจนถึงแก่ความตายในที่สุด

วรรณกรรมมุขปาฐะเมืองนครศรีธรรมราชที่สะท้อนโลกทัศน์ไสยศาสตร์ ได้แก่ นิทานพื้นบ้าน

บทมหาสพพื้นบ้าน เพลงร้องเรือ เป็นต้น

โปรดพิจารณาศึกษาตัวอย่างวรรณกรรมมุขปาฐะเมืองนครศรีธรรมราช ต่อไปนี้

นิทานพื้นบ้าน เรื่องหมาจิ้งจอกมนต์

นิทานเรื่องนี้ กล่าวถึงอำนาจมนต์ ของหมาจิ้งจอกตัวหนึ่งที่ทำให้ หมาจิ้งจอกมีพลังรังแกมนุษย์ จนทำให้มนุษย์เดือดร้อนดังความตอนหนึ่งว่าดังนี้

นานมาแล้วมีเรื่องเล่าว่า มีพรหมณ์ผู้หนึ่งมีอาณาเขตล้ายิ่งใหญ่ ได้บำเพ็ญพรตด้วยการภาวนามนต์อยู่ในป่าแห่งหนึ่ง โดยมีหมาจิ้งจอกตัวหนึ่งเป็นสุนัขศิษย์ จึงทำให้หมาจิ้งจอกตัวนั้นกลายเป็นสัตว์ที่มีอาณาเขตล้าแข่งไปด้วย ซึ่งเรียกกันว่า "หมาจิ้งจอกมนต์" สัตว์ในป่านั้นต่างก็กลัวเกรงหมาจิ้งจอกมนต์ตัวนั้น และต่างก็ได้ยอมตนเป็นบริวารของมันในเวลาต่อมา

เมื่อมาจึงจอกมนต์ได้มีบริวารขึ้นแล้ว มันก็มี
ความกำเริบเลิปลานใคร่อยากจะเป็นใหญ่ในหมู่สัตว์
ทั้งหลายแต่เพียงผู้เดียว มันจึงได้ชักชวนสัตว์ป่า
บริวารของมันยกกองทัพไปล้อมฝูงราชสีห์เอาไว้ มันได้ชู
บังคักราชสีห์เหล่านั้นด้วยมนตราอันศักดิ์สิทธิ์ของมัน
จนกระทั่งราชสีห์ต้องยอมเป็นบริวารของมันอีก ถึงกับ
พญาราชสีห์ผู้เป็นหัวหน้าฝูงต้องตกเป็นพาหนะรับใช้ให้
มันขี่หลังได้ในที่สุดด้วย

หมาจึงจอกมนต์ตัวนั้น จึงได้กลายเป็นเจ้าป่าที่
ยิ่งใหญ่ที่สุดในสมัยนั้นก็ว่าได้ทีเดียว แต่ทว่าความ
ยิ่งใหญ่ที่มันมีอยู่นั้นก็หาได้ทำให้มันรู้จักอภัยในอำนาจ
ที่มีอยู่ไม่ เพราะว่ามันยังคิดเหิมเกริมที่จะเป็นใหญ่
เหนือมวลมนุษย์ต่อไปอีก ดังนั้นมันจึงได้ยกกองทัพสัตว์
ป่าทั้งหมดมาล้อมเมืองมนุษย์เอาไว้ แล้วยื่นคำขาด
ให้มนุษย์ยอมอยู่ใต้อำนาจของมัน.....

บทมหัสถ์พื้นบ้าน : บทโนราและหนังตะลุง

"เดชะข้ากราบไหว้ ขอคุณไว้เหนือเกศ
ไหว้คุณบิดามารดา ย่าบ้าน้ำของข้านี้
บรรดาภักย์อย่ามี เสนียดจัญไรอย่าได้พาล
คุณครูผู้ประเสริฐ เข้ามาอำให้ทำการ
ขอคุณเป็นพาดาน มาบ้องกันแห่งตัวกู
โอมชัยมหาชัย กันจิงไหรกันศัตรู"

ฯลฯ

(ภาพย็อพร ในราเลือน ทองศิลป์)

ได้เรียนรู้หลายอย่างทางวิชา
การศึกษาไม่ไรรจนแต่ไข่แลน
เรื่องเวทย์มนต์คาถาดาดิจจริง
เรื่องบ้านหญิงดีศรีนัยน์ขุ่นแผน

๑ ผู้เล่า นางเขียน บุญช่วย ๑๙ หมู่ที่ ๓ ตำบลปากแพรก
อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

.....

เรื่องสำคัญมนตราตาชำนาญ
มาบวชกายหลายปีจนมีศิษย์
ศิลาวิทย์ของตาช่างกล้าหาญ
แต่พวกศิษย์ทั้งนั้นเป็นอันธพาล
ล้วนยกษ์มารคนป่ามาเล่าเรียน

ฯลฯ

(บทภาซีเล้ง : เขียนไทวันจะ)

ข้าจะไหว้พระภาซีผู้ทรงญาณ
ยอดยิ่งชำนาญ ในไสยเวทย์มนตรา
ข้าไหว้เทพไทในน้ำ ทุกเดือนธำหิมวา
(บทพระอิศวร : เตียม แรกคำนวน)

เพลงร้องเรือ :

ลมพัดเหอ	พัดมาไรไร
สงสารพระอภัย	ไปเมืองลังกา
ถูกเสน่ห์เล่ห์กล	ถูกมนตร์ของนางวันฟ้า
ไปเมืองลังกา	เล่นตามวันฟ้าไป
ท้าวยศวิมลเหอ	หลงกลด้วยนางจันทา
ยศวิมลใจกล้า	ขับพระราชหอยสังข์
ปักหลักจงเจ็ดแห่ง	ขับให้ช้างแทงพ่อร้อยช้าง
ช้างไม่สู้แทง	งาปักดินแดงร้องดัง
ยกวงขึ้นไหว้พระสังข์	ร้องดังไปทุกตัว

เจ้าน้องน้อยเหอ	น้องน้อยหอยสังข์
เมื่อบุญแม่ยัง	พระสังข์อยู่ในรูปเงาะ
บุญแม่หาไม่	พระสังข์ถือไม้เท้าเหาะ
พระสังข์อยู่ในรูปเงาะ	เหาะเหินเดินทางสวรรค์

ไก่ขันเหอ	ขันมากริดก้อง
ยกขึ้นด้าเหวน้อง	พายเรือแข่งขัน
เรือพี่มาดเทียน	เรือน้องเขียนหัวลงยันต์
พายเรือแข่งขัน	ให้หนูกลั้ววันเดียว

๖.๑.๔ โลกทัศน์ต่อโหราศาสตร์

โหราศาสตร์ หมายถึง วิชาที่ว่าด้วยการพยากรณ์โดยอาศัยดาราศาสตร์เป็นหลัก ความเชื่อของชาวนครศรีธรรมราชต่อโหราศาสตร์มีหลายอย่าง ได้แก่ การทำขวัญ โชคลาง ฤกษ์ยาม และความฝัน เป็นต้น

ก) การทำขวัญ ขวัญ หมายถึงสิริมงคลที่มีอยู่ประจำชีวิตตั้งแต่เกิด ด้วยเหตุที่ชาวบ้านเชื่อกันว่า ขวัญมีความสำคัญยิ่งต่อสิ่งมีชีวิต เพราะขวัญเป็นเสมือนจิตวิญญาณประจำตัว ถ้าขวัญยังอยู่ ชีวิตก็สุขสบายและเจริญงอกงาม แต่ถ้าขวัญหายก็จะเกิดเจ็บไข้ได้ป่วยหรือทรุดโทรมเสียหาย จุดมุ่งหมายหลักของการทำขวัญก็คือการสร้างกำลังใจและเป็นสิริมงคลแก่บุคคลหรือวัตถุที่เกี่ยวข้องนั่นเอง ชาวนครศรีธรรมราชนิยมทำขวัญในแต่ละปีหลายลักษณะ ได้แก่ ทำขวัญเด็ก ทำขวัญนา ทำขวัญข้าว และทำขวัญเรือน เป็นต้น

ข) โชคลาง หมายถึงเครื่องหมายหรือสัญญาณที่ปรากฏให้เห็นถึงผลร้ายหรือผลดี (แต่มักนิยมใช้ในเรื่องราวมากกว่าเรื่องดี) เครื่องหมายหรือสัญญาณ

เหล่านี้ปรากฏทั้งในตัว หรือปรากฏรอบตัวก็ได้ เช่น เขม่นตา ขนพอง หรือจิ้งจกร้องทัก กามินผ่านหน้า นกแสกเกาะหลังคา หรือการไต่ยีน การได้เห็นของผู้ประสบโชคลางนั้นๆ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ถือเป็นเรื่องเหนือธรรมชาติที่บ่งบอกเหตุให้รู้ล่วงหน้า

ค) ฤกษ์ยาม หมายถึงเวลาที่เหมาะหรือเป็นมงคลสำหรับประกอบการใดการหนึ่ง คนโบราณถือเอาว่า การจะประกอบพิธีกรรมใดๆ จะต้องหาหรือรอคอยฤกษ์ยามอันเหมาะสม จึงจะทำให้พิธีกรรมนั้น

ดำเนินไปได้ราบรื่น โดยเฉพาะพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับ
ความเป็นความตาย ความปลอดภัยและความแพ้นะ
โดยอาศัยผู้รู้หรือโหรมาบอกฤกษ์ยาม ได้แก่ การปลูก
เรือน การแต่งงาน การเผาศพ การออกศึก และ
การออกรือ เป็นต้น

นอกจากนั้นในสมัยโบราณ ยังมีการถือฤกษ์ยาม
ในกิจกรรมบางอย่างอีกด้วย เช่น การตัดผม การนุ่งผ้า
ใหม่ ซื้อม้าหรือควาย และนำเชยใหม่เข้าบ้าน เป็นต้น
แต่ปัจจุบันการถือฤกษ์ยามลักษณะนี้ลดน้อยลงมาก

ง) ความฝัน หมายถึงการเห็นเรื่องราวต่างๆ
เมื่อหลับบางครั้งเรื่องราวนั้นเป็นเค้าความจริงที่เกิดขึ้น
ในอนาคตอันใกล้ ทำให้ความฝันเป็นเรื่องที่อยู่เหนือ
ธรรมชาติ อันยากแก่การพิสูจน์ จึงทำให้ผู้ฝันเกิดความ
วิตกกังวล หรือเกิดข้อวิจารณ์ขึ้นอันเป็นช่องทางนำไป
สู่การทำนายฝัน

โบราณถือเรื่องความฝันเป็นเรื่องสำคัญ ที่จะ
ต้องนำมาไขปัญหาหรือหาทางแก้ไข ปัจจุบันจะลดลง
ที่ยังเชื่อกันอยู่ก็มักทำนายเป็นเรื่องลางลอย มีการ
แก้ฝันเพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการซื้อสลากกินแบ่งบ้าง
สลากกินรวบบ้าง

วรรณกรรมมุขปาฐะเมืองนครศรีธรรมราชที่
สะท้อนโลกทัศน์ ด้านโหราศาสตร์ ได้แก่ บททำขวัญ
ถ้อยคำสำนวนและภาษิต นิทานพื้นบ้าน บทมหรสพ
ร้อยกรองของชาวบ้านและเพลงร้องเรือ เป็นต้น

โปรดพิจารณาศึกษาตัวอย่างวรรณกรรมมุข
ปาฐะเมืองนครศรีธรรมราช ต่อไปนี้

บทเพลงทำขวัญข้าว :

โอมสิทธิ...วันนี้นันดี เป็นศรีพระยารวัน
ฤกษ์งามยามจันทร์ จะทำขวัญแม่โพสพ
ในพื้นที่สุธา แม่ภูรักษามาทั่วจบ
เจ้าพระคุณแม่โพสพ รักษาจบทุกภาษา

๑๒๙

เครื่องบายศรีทำขวัญ

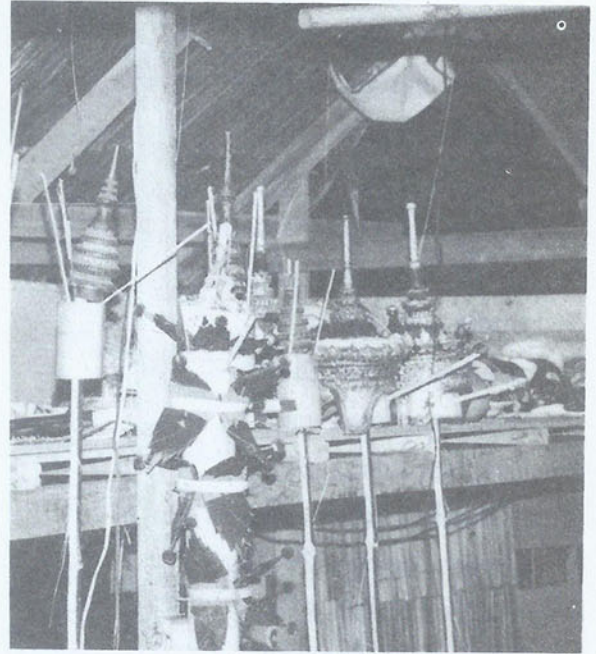
นิทานพื้นบ้าน เรื่องแม่โพสพ

นิทานเรื่องนี้สะท้อนพิธีกรรมการทำขวัญข้าว
เชื่อกันว่าแม่โพสพ คือเทพธิดาแห่งข้าว ดังนั้น เมื่อถึง
ฤดูกาลทำนา จะมีพิธีทำขวัญข้าว เพื่ออัญเชิญแม่โพสพ
มาบอกกล่าว และขอความเป็นสิริมงคลจากแม่โพสพ
ดังความบางตอนในบททำขวัญข้าวของชาวนาภาคใต้
ว่าดังนี้

ไอ้แม่โพสพ เลี้ยงลูกท้วจบ เชิญแม่คิ้วเหิน
แม่ทองร้อยซัง มาฟังลูกเชิญ วันนี้จำเรญ เชิญมาแม่มา
ไอ้แม่มามา อำมาแม่มา อาคัจฉาติ มามีมามา
ปลาหลดน่าน้ำ เชิญแม่เสด็จมา

องค์มาคูลี นำแม่กูมา มาให้ขวัญข้าว
มาเกิดลูกเต้า เต็มทั้งไร่นา มนุษย์ได้หล้า
ได้รอดตัวมา เพราะพระมารดา สืบแก้วโดยจง
มาเกิดแม่มา ข้าวสุกแล้วหนา มาชมฝูงหงส์
เชิญพระมารดา จากป่าไพรพรง ชักชวนญาติวงศ์
แห่ห้อมพร้อมมา.....๑

ฤกษ์งามยามแคล้ว ดีแล้วขอบยามพระเวลา
ขอบฤกษ์จะร้องเชิญ ดำเนินราชครูถ้วนหน้า
(บทโนรา)

พิธีทำขวัญไหว้ครูหมอมโนรา

ถ้อยคำสำนวนภาษิต :

ขวัญข้าวเท่าหัวเรือ ขวัญเกลือเท่าหัวช้าง
ขนพองสยองเกล้า
เคราะห์ห้าม ยามร้าย
ฤกษ์งาม ยามดี
ฯลฯ

บทมทรสพ และธ้อยกรองชาวบ้าน

สี่เท้าทำวันทาโกมาราช
เจ้านิवासให้ดับเพชรเครื่องทั้งเจ็ดสี
โหราดูฤกษ์หาดำราตี
เจ้าธานีอวยชัยให้พระกุมาร

(บทหนังสือตะลุง คณะดำวิน)

ฯลฯ

ฤกษ์งามยามดี	ปานี่ขอบยามพระเวลา
สัสดีของข้าเฮย	เชิญท่านมาสังคิ์ข้าหารา
ลูกน้อยขอเรียนอรรด	ขอเรียนทั้งดรัสทั้งคาถา
ศัตรูอย่ามีมา	ขอให้วินาศวิลายสาย (นาย)

ราตรีหนึ่งหลับสนิพนิตมนัน
ว่าเทวัญจากดาวดึงษา
นุ่งไหม้ศักร์หม่นวัดเขย้งป่า
หนดย้อยย้าเป็นแพนแขวนประจำ
ผมยานยาวย้อยสยายประปรายปรก
พัดขนนกด้ามมุกดูสุกก่า
ถือไม้เท้าหัวงูเขาคูรา
นัยตาดำเด่นดูดังงูจรี
เข้านั่งข้างพลางแสดงอานิสงค์
ของการทรงบรรพพาว่าใหญ่ยิ่ง
แล้วรำพรกลั่นกลอนวอนประวิง
ควรเสริมสิ่งวัตถุไว้บูชา
เมืองนครธานีศรีธรรมราช
บรมธาตุเจดีย์เป็นที่สง่า

๑ ผู้เล่า นางจัต คกริช ๒๒ หมู่ที่ ๕ ตำบลบ้านนาม อำเภอนิวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

แต่เดี๋ยวนี้ไทรมขุดสดุดตา
 รกเป็นป่าแสนร้าวเรศแรง
 ทั้งเจดีย์บริวารในลานสงฆ์
 แต่ละองค์เฝ้าโหรงเหรงไปงแห่ง
 คนทะลวงล้วงเปลื้องเอาเครื่องแต่ง
 ล้มตะแคงล้นแต่ว่าทุลาจาร
 ไม่ช่วยกันแลเหลียวเสียเดี๋ยวนี้
 ไม่ข้ามปีเชื่อแน่นยังแต่ฐาน
 จะนั่งดูอยู่ที่รับอัปประมาณ
 ควรแก่การถึงคราวเรียกรวาคน
 มารวมแรงแต่งถางที่ร้างรก
 ช่วยกันยกเพิ่มบารมีผล
 โปรดเมตตาปราณีรับนิมนต์
 อย่ากังวลเลยว่าจะอาภูล
 รับทูลอุปถัมภ์จนสำเร็จ
 งานไม่เสร็จจะไม่ไปจากโอยสุริย
 โปรดอย่าเป็นทุกขจิตเรื่องอิฐปูน
 บริบูรณ์ लाभผลจนเอื้อเพื่อ
 ทั้งอาหารสารกะปิอย่าวิตก
 อยู่ในอกเทพทวยรับช่วยเหลือ
 ผลผักปลาสารพันชั้นเคยเกลือ
 พระคุณเชื่อเกิดอย่าคิดระแวงแคลง

ฯลฯ

(ประวัติพระครูเทพมนีศรีธรรมรัตน์ฯ (ปาน)
 : พระปลัดเลี่ยม อาสโย)

เรื่องความฝันนั้นมีทั้งชั่ว
 รู้กันทั่วมานานกาลปฐม
 มีตำราโบราณท่านนิยม
 เห็นว่าสมควรมีไว้ที่เรือน
 ได้ตัดความสงสัยในเมื่อฝัน
 ดังกุมภณทักทายรู้ได้เหมือน
 ญาติสนิทมิตรที่รักขอตกเตือน
 อย่าบิดเบือนกลับคำข้อนานาย

ผู้โดนอนฝัน ว่างูนาพัน เกี้ยวรัดกายี คงจะมี
 คู่ เชิดชูราศรี นับว่าโชคดี มีผู้โปรดปรานฯ

ฝันว่าได้เต่า ผู้นั้นไม่เปล่า จะได้บริวาร ได้บุตร
 ภรรยา สุขาสำราญ สมดังต้องการ ท่านอย่าร้อนใจฯ

ฝันว่ากินเหล้า โบราณท่านกล่าว ว่าจะมีภัย
 ท่มฝันกัญชาท่านอย่าไว้ใจ คงจะมีภัย ดังนัยพรรณนาฯ

ฝันว่าน้ำท่วม จะไม่ได้ร่วม อยู่ในเคหา จำจรร
 จากไกล จำใจโคลคลา ทายตามตำรา ท่านว่าไว้นาน ฯ

ผู้โดนอนฝัน ว่ากินหวานมัน คงจะบันดาล
 เกิดโรควิบัติมีนสรำคาญ และเกิดรบกวน ไม่นานช้าวัน

ฝันว่าตกคูถ และของเน่าบูด แปรเป็นอกายัน
 ไม่ว่าหญิงชาย จะได้ลามครัน ผู้ใดใครฝัน ผู้นั้นรำรวยฯ

ฝันว่าสวมสร้อย สวมแหวนใหญ่หน่อย ลง่า
 สะสวย จะได้มีคู่มีผู้ช่วย และมีลูกด้วย ร่ำรวย
 เงินทองฯ

ฝันว่าติดจำ ใส่ชื่อคาซ้า จะได้ข้าวของ คงจะ
 ปรากฏ ลากยศเนื่องนอง สมดังใจปอง ไม่ต้องร้อนใจฯ

ผู้ใดฝันว่า ได้แพรเสื้อผ้า หรือสิ่งใดๆ จะมี
 ความสุขปราศทุกข์โรคภัย บุคคลทั่วไป มีใจเมตตาฯ

ฝันว่าตกเบ็ด ทอดแหสำเร็จ ได้สัตว์มีจกฯ จะ
 เป็นมงคล लाभผลเกิดมา ประเสริฐหนักหนา ท่านว่า
 ฝันดีฯ

ผู้ใดฝันว่า กินผลพฤษภา ข้ามวารีศรี ไต่สะ
 พานทอด ข้ามยอดคีรี เป็นนิมิตที่ดี สมที่ปรารถนาฯ

ฝันกินอาหาร พร้อมด้วยวงศ์วาร จะวัฒนา
 ลากยศบริวาร บรรดาลไหลมา ไม่ต้องไปหา เกิดมาให้
 เองฯ

ฝันว่าได้ของ แก้วแหวนเงินทอง คนไม่
 ช่มเหง จะได้ลากยศ ปรากฏชัดแจ้ง คนจะกลัวเกรง
 เป็นที่แน่นอนฯ

ฝันว่าพบพักตร กับขู้คู่รัก เกือบได้เคียงหมอน
 มีผู้ขัดขวางจึงห่างจากจร ไม่ได้ร่วมนอน อวารถ
 ร้อนใจฯ

โบราณท่านทาย ว่าเรารักใคร่ แต่เขาไม่ไหว
 รักแต่ข้างเดียว เปล่าเปลี่ยนหัวใจ เขาไม่รักใคร่ หวังได้

ผู้อื่นฯ

ผู้ใดฝันว่า ได้เครื่องสัตรา อาวุธสุดชิ้น จะได้
ที่พึงเป็นหนึ่งยั่งยืน อารมณ์ชื่นรื่นรื่นอุราฯ

ฝันว่าแดนต้อย ปวดเจ็บไม่น้อย เกือบมรณา
คงจะชนะผู้มาเบียดเบียน มิได้ผิดเพี้ยน จากค่านายฯ

ฝันเห็นข้าวเปลือก ที่ไหนไม่เลือก มีมาก
หลากหลาย จะเกิดเดือดร้อน อวรณ์วุ่นวาย ตำราว่า
ไว้จงได้ระวังฯ

ฝันว่าอาบน้ำ ชำระกายงาม คงจะสมหวัง
หมดเคราะห์ทุกข์โศก หมดโรคจรงจ้ง สนุกสุขยัง สมดัง
ประสงค์ฯ

ฝันขึ้นปราสาท เห็นกษัตริย์ชาติ เห็นพุทธ
พระองค์ เห็นเทวดาทายว่ายิ่งยง สมดังประสงค์
ว่าคงสำราญฯ

(พระพุทิสารเถร : รื่น ยสปลาไล)

เพลงร้องเรือ :

กล้วยเขียวเหอ
ลูกแม่คนเดียวตั้งชื่อเจ้าแสงสุริย์ฉาย
บายศรีเจ็ดชั้น
ทำขวัญลูกชาย
ตั้งชื่อเจ้าแสงสุริย์ฉาย
ลูกชายแม่คนเดียว

เขเปลเหอ
เขาได้ต้นชมพู
ห่มผ้าร่มรู้
บอกพ่อบอกแม่ว่าแหวนหาย
หาห้อมมาดู
หาครุมาทาย
บอกพ่อบอกแม่ว่าแหวนหาย
ติดมือพี่ชายไป

ไก่ขันเหอ
เสียงขันมาก็กัก้อง

ตรงยามนกคูดร้อง
ในรำน้องจอมขวัญ
วันดีหรือไม่ได้
มารำบ้านนี้สองสามวัน
ในรำน้องจอมขวัญ
กล่าวบทสุวรรณหงส์

คือน้องเหอ
คือพว้าคู่รอก
หญิงนั้นปิวอก
ชายนั้นปิวาล
หญิงพอรู้คว่า
ชายพอรู้คูลาน
ปิวอกปิวาล
คู่สร้างสมภพกัน
นอนเสียน้องนอนเหอ
หว่างเมืองคอนยังไม่อุ่น
เชื่อว่าปิวอมาล่อปิกุน
ท่านผู้มีบุญจะออกมา
ป็นี่ว่าหนูก
ป็นี่หน้าจะหนูย้งหวา
เงินทองเสื่อผ้า
ไม่หากี่มาเอง
นอนผืนเหอ
ฝันว่าไปเที่ยวเวียนเทียน
ไปเก็บลูกเตียน
ไปเที่ยวกับเมียพระยายม
ฝันเห็นทวดเขียว
พาเจ้าไปเที่ยวเก็บหอยชม
ไปเที่ยวกับเมียพระยายม
ลูกพระเทียวมหาย

นอนวันเหอ
ฝันว่าเลแห้ง
เหมือนกับถูกข้ง

แรงเหอมาลงเหมือนหว่านยา
ปลาอื่นตายหมด
ยังแต่จันเม็ดกับโลมา
แรงเหอมาลงเหมือนหว่านยา
เฉียวฉาบคาบพาไป

นอนวันเหอ
นอนฝันเห็นหลายหลาก
ฝันเห็นพญานาค
อยู่ปากตูเมือง
ฝันเห็นพระยา
เขม้ามชเมือง
อยู่ปากตูเมือง
เขาเลื่องเขาลือทั่ว

๗๑

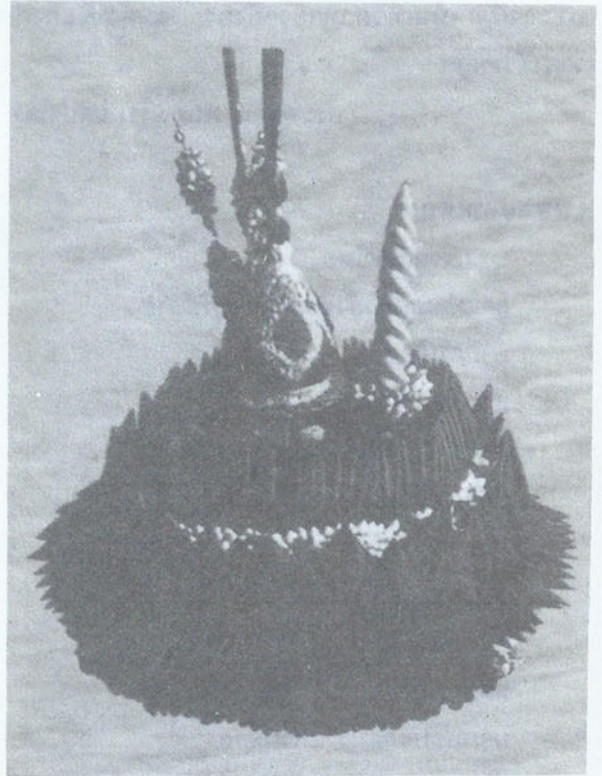
๖.๑.๕ โลกทัศน์ต่อพลังจิต

พลังจิต หมายถึงพลังต่างๆ ในจิตใจและสมอง ที่ขบมาผลักดันชักนำและจูงใจให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่างๆ ได้

พลังจิตนับว่ามีความสำคัญต่อชีวิตมาก เพราะชีวิตที่ขาดพลังจิตแล้วก็มักทำการใดไม่สำเร็จ หรือไม่ยอมทำอะไร ชีวิตก็ล่องลอยไร้จุดหมายเหมือนเรือที่แล่นไปโดยปราศจากหางเสือ ตรงข้ามกับชีวิตที่มีพลังจิตสูง ก็มักจะทำอะไรได้สำเร็จและมีผลดี เพราะจิตเป็นผู้บงการร่างกายหรือสังขาร ดังคำกล่าวที่ว่า "จิตยอมเป็นนาย กายยอมเป็นปาว" และถือกันว่าพลังจิตเป็นเรื่องเหนือธรรมชาติของมนุษย์อีกเรื่องหนึ่ง เช่นเดียวกับเรื่องไสยศาสตร์โหราศาสตร์และภูตผี

พลังจิตตามความหมายของวิชาจิตตานภาพ ประกอบด้วยแรงอธิษฐาน สมาธิ และคำสาบาน ส่วนพลังจิตตามความหมายของวิชาจิตวิทยา ประกอบด้วยแรงขับ แรงจูงใจ และแรงเสริม สำหรับในการศึกษาครั้งนี้จะพิจารณาในความหมายอย่างแรกเป็นเกณฑ์

ก) แรงอธิษฐาน หมายถึง พลังจิตที่ใช้ขอหรือตอสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อผลอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยการตั้งจิตเพื่อแสดงความปรารถนานั้นอย่างแน่วแน่ว่าบ้านเชื่อว่า ถ้าได้ตั้งจิตตปาทกคำอธิษฐานไปแล้ว ผลมักเกิดตามคำอธิษฐานนั้น คำอธิษฐานจึงกลายเป็นเรื่องเหนือธรรมชาติอีกเรื่องหนึ่ง

ข) คำสาบาน หมายถึงคำมั่นสัญญาที่เปล่งออกมา เพื่อยืนยันหรือแสดงความบริสุทธิ์ หรือเพื่อยืนยันความยึดมั่นต่อพันธะสัญญา โดยถือเอาสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นประกันสัญญา หรือความสุจริตใจเป็นที่ตั้ง หากผิดคำมั่นสัญญาดังกล่าว ก็ยินยอมให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์

ที่อ้างไว้ในคำประกันสัญญา ลงโทษหรือบันดาลโทษ
แก่ตนได้ตลอดเวลา

ค) สมานธิ หมายถึง ความตั้งมั่นแห่งจิต หรือ
ความสำรวมใจให้แน่วแน่ เพื่อเพ่งเล็งในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
โดยพิจารณาอย่างตั้งมั่น เพื่อให้เกิดปัญญาเห็นแจ้งใน
สิ่งนั้น

วรรณกรรมมุขปาฐะเมืองนครศรีธรรมราชที่
สะท้อนโลกทัศน์เรื่องพลังจิต ได้แก่ นิทานพื้นบ้าน
บทมหรสพพื้นบ้าน และเพลงร้องเรือ เป็นต้น

โปรดพิจารณาศึกษาตัวอย่างวรรณกรรม
ต่อไปนี้

นิทานพื้นบ้าน

เรื่องคำสาบานของฤาษี

ครั้งหนึ่งมีกษัตริย์อยู่สามองค์ครองเมืองกันแต่ละ
เมือง ต่อมาเกิดเบื่อน่ายในราชสมบัติ จึงได้ออกผนวช
เป็นฤาษีอยู่ในป่า ได้สร้างกฎอยู่ใกล้ๆ กัน

อยู่มาวันหนึ่งผลไม้ของฤาษีผู้หนึ่งได้หายไป ฤาษี
ผู้นั้นเกิดสงสัยว่าเพื่อนฤาษีอีกสองคนคงขโมยไปเสียแน่
จึงได้ไต่ถามกัน ฤาษีผู้ต้องสงสัยทั้งสองก็สาบานเหมือน
กันว่า "ถ้าตนขโมยผลไม้มันไป ก็ขอให้ต่อไปได้เป็น
พระมหาจักรพรรดิ มีเมืองขึ้นและนางสนมมากมาย
และให้มีความร่ำรวยยิ่งกว่าที่เคยเป็นกษัตริย์มาแล้ว
จนไม่ได้พบความสุขสงบทางธรรมที่แท้จริงเกิด"

เมื่อฤาษีเจ้าของผลไม้ได้ฟังเช่นนั้นก็เชื่อกันที่ว่า
ฤาษีทั้งสองนั้นเป็นผู้บริสุทธิ์จริง เพราะการที่พวกตน
ออกมาบวชนั้นก็ด้วยความเบื่อหน่ายในราชสมบัติ
เพราะต่างก็เห็นว่าทรัพย์สมบัติทางโลกนั้นก่อให้เกิด
ทุกข์ ดังนั้น พวกตนจึงได้สละทรัพย์ทางโลกมา
แสวงหาความสุข โดยการละกิเลสทั้งปวงเสียเช่นนี้^๑

บทมหรสพพื้นบ้าน :

บทหนึ่งตะลุงและบทโนรา

ปกรูปหนึ่งไว้กลางจั่วว่ายอฤา
จะยกมือขึ้นไหว้ครูผู้ชรา
ไหว้ทวดรดครูดันไม่พันข้าม
ท่านพยายามพิทักษ์คุ้มรักษา
ปู่เรือยหนึ่งนั่งทรงซึ่งกายา
พ่อร่านมาเป็นกำแพงป้องกันตัว
คุณดารินผู้ส่งหนึ่งนั่งถวิลหา
เป็นศาสตราคันศัตรูอยู่เหนือหัว
เป็นชายเพชรเจ็ดชั้นป้องกันตัว
เหมือนดอกบัวอย่าให้ข้าระกำใจ

ฯลฯ

(หนังสือจำเนียร คำหวาน)

๑ ผู้เล่า : นายคลัง รอดจบ ๘๘ หมู่ที่ ๖ ตำบลเกาะทวด
อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

อาจารย์จับวัดท่าลิพงจำนงไหว
อาจารย์กล่าววัดหัวค่ายผมนั่งไหวระลึกหา
หลวงพ่อดวงวัดพะโคะโละโลกลา
ช่วยป้องกันหลังหน้าให้ช่วยมาคุ้มครอง
วัดสวนขันจันดีบารมีพ่อบ้านคล้าย
ลูกกราบไหว้บูชาไปให้ปลอดภัยทั้งผอง
สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทุกบ้านเมืองมีเนืองนอง
ที่พี่น้องนับถือหรือศรัทธา
ให้พวกเราได้อยู่เย็นและเป็นสุข
หมดความทุกข์ยามดูหนังดังปรารถนา

๗๙

(หนังบุญธรรม เทอดเกียรติชาติ)

ลูกน้อยขอรำถวายไป
ขอให้ปลอดภัยอันตราย
ลูกรักกล่าวคำรำถวาย
พระหัตถ์เบื้องซ้ายเบื้องขวา
ไหว้พระภูมิเจ้าที่สี่มุมบ้าน
แย้มโสมรุโปรดปรานกับโนรา
ลูกเล่นเต้นรำมาทำท่า
ขอให้โชคดีย่ามีภัย
ถ้ามีศัตรูมาคิดร้าย
ช่วยขับช่วยไล่เสียให้ไกล
ขอให้แคล้วขอให้คลาด
สรรพบูชาทว้ความจัญไร
ขึ้นชื่อว่าโง่กับภัย
อย่าเข้าใกล้ใยลูกเลยหนา
ช่วยเป็นกำแพงทั้งเจ็ดชั้น
คุ้มครองป้องกันพวกโนรา
ลูกแพ้ขอให้แพ้แต่องค์พระ
ขอให้ชนะแก่มารทั้งสี่หมู่
ถ้าพวกศัตรูจะคิดร้าย
ขอให้ลูกชายได้ลวงรู้
ให้ชนะแก่มารทั้งสี่หมู่

ศัตรูแพ้ภัยปรา
อุบาทว์ฝากไว้แก่เจ้าไพร
จัญไรให้ได้แก่เจ้าป่า
ความชั่วฝากไว้กับแม่ธรณี
ความดีให้ได้แก่โนรา
ลูกขอมิ่งมงคลขอพร
ไว้ในราถาวรต่อไปหน้า
ท่านอวยพรส่งให้มา
ลูกปูผ้าลงรับเอาพรไว้
ลูกเล่นที่โนราที่โน
ตั้งใจหาหรือยกมือไหว้
ปูผ้าลงรับเอาพรไว้
นั่งไหว้ทุกวันเวลา
เชิญพ่อนั่งนี้ลูกหยาย
ถ่ายที่ให้พ่อนั่งใน
มาแล้วพ่อย่าพันไป
มาอยู่เหนือเกล้าเกศา
มาอยู่เหนือเกล้าเหนือผม
มาช่วยกันคุ้มลมกันยา
กันทั้งลูกลมพรมไหวด
กันทั้งผีโกลดิมายา
พ่อกันพรายแกมยา
ละมบเขาฝั่งไ้วตามทาง
มากันให้ถ้วนให้ถี่
มากันลูกนี้ทุกที่ย่าง
ละมบเขาฝั่งไ้วตามทาง
จำไว้วะะซ้ายวะะขวา

๗๙

(บทโนรา)

เพลงธ้องเรือ

คือน้องเหอ
คือนางอุทัย
ทำบุญชาติใด

ขบวนแห่หมู่บ้านที่ยิ่งใหญ่ในงานบุญสารทเดือนสิบของเมืองนครศรีธรรมราช

อุทัยไปได้ท้าวกาโสด
หวงตัวน้องไว้
อุทัยเป็นหม้ายอยู่เดียวโดด
อุทัยไปหาท้าวกาโสด
หล่อรูปทองน้องไว้ทั้งตัว
เวลาค่ำเข้านอน
อธิษฐานดอกบัว
ฉันทนาใจชั่ว
คิดเปียนทองร้อยชั่ง

เข้าเข้าเหอ
พระเจ้าเทมาเย็นบาตร
คดข้าวใส่ถาด
คดทั้งข้าวบาตรข้าวบิณฑ์
กรวดน้ำตั้งจิตอธิษฐาน
ให้พ่อรูปหงส์นคราญท่านได้กิน
คดทั้งข้าวบาตรข้าวบิณฑ์
กินเกิดพ่อกุนหัว

แม่สาวน้อยใจบุญเหอ
ไปทำบุญวันสงกรานต์
คดข้าวใส่จาน
อธิษฐานให้ไปอย่า
ถ้ายังไม่ได้เกิด
ขอให้ได้ไปเกิดเสียเถิดหนา
อธิษฐานให้ไปอย่า
พระเหอช่วยส่งไป

ทำบุญใหญ่เหอ
ทำบุญวันสารท
ยกหมรับดับถาด
ไปวัดไปวา
กรวดน้ำตั้งจิตอธิษฐาน
ส่งผลศีลทานให้ไปอย่า
พ่อแม่ตายายลุงป้า
น้ำอาขีนเบื่องบน

เดือนหกเหอ
คางคกขึ้นร้องปากบ่อ
ถ้าไม่ได้กับพ่อรูปหล่อ
ไม่หล่อโพธิ์ทองมาเปรียบเทียบ
ไม่ได้กับพ่อโฉมฉาย
บ้านเมืองลายสายแม่ไม่เหยียบ
ไม่หล่อโพธิ์ทองมาเปรียบเทียบ
ไม่เหยียบชายวัดใหญ่

ฯลฯ

แหล่งข้อมูล : ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม

สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช

ประสานงานเตรียมต้นฉบับ : จาริ การะศรี

อวยพร เจริญพร

ภาพประกอบ : ชัยณรงค์ อินทศร อำนวย ทองทะวัก

วิสาขบูชารำลึก

(ภาพยนต์โคลง)

เพ็ญไพศาขมาสมี	มาดล
วันประสูติพระศพล	พุทธเจ้า
วันตรัสพระธรรมสกล	โลกุตระ แล้วแล
วันดับสังขารเข้า	สู่ห้องนฤพาน
วันเพ็ญเพ็ญจันทร์จ่า	เดือนวิสาขบุรณมี
ประสูติพระชนสิทธิ์	ศรีสุระพระโพธิญาณ
ดับขันธสังขารชัย	เสด็จไปพระนรพาน
วันเดียวสามเหตุการณ์	ปมประวัติอัศจรรย์
รำลึกพระพุทธคุณ	ทรงการุญแก่อัสติวิสรพ
ปัญญาวิสุทธิอัน	อดิเรกสุโสภณ
ขออ้างพระพุทธานุภาพ	นุภาพมาบันดาลดล
พบสิ่งมีมงคล	แก่ไว้ในนิรันดร์

บรรณาธิการบริหาร

ศาลาประตู่หก
และสนามหน้าเมือง

นะมา โสภพพงศ์ : ถ่ายภาพ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ศาลากลางเมืองและหอสมุดเปริน ดิณสุภานนท์

ศาลาประดู่หก